

તપાવલી

(અનેક તપોની વિધિ)

(૧) પ્રકાશક : (૧)
સોમચંદ કી.શાહ
પાલીતાણા સૌરાષ્ટ્ર

શ્રી શંભેશ્વર પાર્શ્વનાથાય નમોનમઃ

ત પા વ લી

(૧૬૨ તપોની વિધિનો સંગ્રહ)

:: પ્રકાશક ::

સો મ ચંદ ડી. શાહ

કે. જીવનનિવાસ સામે:—પાલીતાણા.

સં. ૨૪૭૯] મૂલ્ય ૧-૮-૦ [વિ. સં. ૨૦૦૯

મુદ્રક : કલ્યાણ પ્રી. પ્રેસ : પાલીતાણા.

ક હે વા જો ગું.

માનવના જીવનમાં ધર્મ મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે. ધર્મ વિનાનું જીવન નકામું છે. ઉપકારી મહાપુરુષોએ ધર્મના ચાર પ્રકારોનો નિર્દેશ કર્યો છે, દાન, શીયલ, તપ અને ભાવ. એમાં તપનો પ્રભાવ, મહિમા અને ગુણમહત્તા કોઈ અદ્ભૂત છે. તપનું આરાધન કરી અનેક મહાપુરુષોએ અને પુણ્યાત્માઓએ પોતાનાં જીવનને ધન્ય બનાવ્યું છે.

તપના આરાધનથી ઘોર કર્મોનો ક્ષય થાય છે, અનેક પ્રકારના રોગો નાબુદ થાય છે, ઇષ્ટ સમ્પત્તિ આવી મળે છે, પ્રાંતે મોક્ષ સુખ પણ તપથી પ્રાપ્ત થાય છે. આ અંગેનાં શાસ્ત્રોક્ત અનેક દૃષ્ટાંતો છે.

આજે પણ અનેક લાવુક આત્માઓ અનેક પ્રકારે તપનું યથાશક્તિ આરાધન કરી રહ્યા છે. તપ કરવાની સાથે વિધિ-અનુષ્ઠાન પણ કરવાનાં હોય છે.

આ તપાવલીમાં ૧૬૨ તપોની વિધિ છે. તપનું આરાધન કરનાર પુણ્યાત્માઓને આ પુસ્તક ઉપયોગી થશે, એ આશયથી પ્રગટ કરવામાં આવે છે. અમદાવાદ ખુશાલજીવન જૈન ઉપાશ્રયના કાર્યવાહકોની આર્થિક સહાયથી પ્રગટ થયેલ 'તપોરત્ન-મહોદધિ અને ભાવનગર શ્રી આત્માનંદ જૈન સલા તરફથી પ્રગટ થયેલ 'તપોરત્ન મહોદધિની પ્રત પરથી આ તપાવલી તૈયાર કરેલ છે, એથી એ બન્નેનો અમે આભાર માનીએ છીએ.

વિશેષ લેવા જેવાં તપોની વિધિની જાણ જેઓના તરફથી થશે તેઓના આભાર સાથે નવી આવૃત્તિ તૈયાર થશે.

કોઈપણ કારણસર અશુદ્ધિ રહી જવા પામી હોય તો તે બદલ અંતરથી ક્ષમા ચાચીએ છીએ.

પ્રકાશક:

વિષય દર્શન

તપનું નામ	પેજ	તપનું નામ	પેજ
તપનો મહિમા	૨	નંદીશ્વર તપ	૩૬
ઈદ્રિયજન્ય તપ	૩	પુઠરિક તપ	૩૮
કષાયજન્ય તપ	૪	સમવસરણુ તપ	૩૯
યોગશુદ્ધિ તપ	૫	વીર ગણધર તપ	૪૨
ધર્મચક્ર તપ	૬	અશોક વૃક્ષ તપ	૪૩
લઘુ અષ્ટાન્હિકા તપદ્વય	૮	એકસો સીત્તેરજિન તપ	૪૪
કર્મસૂદન તપ	૮	નવકાર તપ	૪૯
એકસોવીશ કલ્યાણુક તપ	૧૧	ચૌદ પૂર્વ તપ	૫૧
જ્ઞાનદર્શનચારિત્ર તપ	૧૯	ચતુર્દશી તપ	૫૩
ચાંદ્રાયણુ તપ	૨૧	દશવિધ ચતિધર્મ તપ	૫૩
તીર્થંકર વર્ધમાન તપ	૨૩	પાંચ પરમેષ્ઠિ તપ	૫૪
પરમજૂષણુ તપ	૨૪	લઘુપાંચમી તપ	૫૫
જિનદીક્ષા તપ	૨૪	બૃહત્પાંચમી તપ	૫૭
તીર્થંકર જ્ઞાન તપ	૨૬	ચતુર્વિધ સંઘ તપ	૫૮
તીર્થંકર નિર્વાણુ તપ	૨૭	પાંચ મેરૂ તપ	૫૯
ઉનોદરિકા તપ	૨૮	બત્રીશ કલ્યાણુક તપ	૬૦
સંલેખના તપ	૩૧	ચ્યવન તથા જન્મ તપ	૬૧
શ્રી મહાવીર તપ	૩૨	લોકનાલિ તપ	૬૧
કનકાવલિ તપ	૩૩	કલ્યાણુક અષ્ટાન્હિકા તપ	૬૩
અગીયાર અંગ તપ	૩૫	આયંબિલ વર્ધમાન તપ	૬૪
સંવત્સર તપ	૩૬	માઘમાળા તપ	૬૪

તપનું નામ	પેજ	તપનું નામ	પેજ
શ્રી મહાવીર તપ	૬૫	બૃહન્નંદાવર્ત તપ	૯૪
લક્ષ્મીપ્રતિપદ તપ	૬૬	લઘુનંદાવર્ત તપ	૯૫
સર્વાંગસુંદર તપ	૬૬	વીશસ્થાનક તપ	૯૬
નીરૂજશિખ તપ	૬૭	અંગ વિશુદ્ધિતપ	૧૦૨
સૌભાગ્ય કલ્પવૃક્ષ તપ	૬૮	અઢ્ઠાવીશ લઘિય તપ	૧૦૨
દમયંતી તપ	૬૯	અસુલનિવારણ તપ	૧૦૪
આયતિજનક તપ	૬૯	આગમોક્ત કેવળી તપ	૧૦૫
અક્ષયનીધિ તપ	૭૦	ચત્તારિ અઢ્ઠ તપ	૧૦૫
અક્ષયનીધિ તપ બીજો	૭૧	કલંક નિવારણ તપ	૧૦૬
મુકુટસપ્તમી તપ	૮૨	ઋષભનાથ કાંતુલા તપ	૧૦૬
અંબા તપ	૮૩	મૌન એકાદશી તપ	૧૦૭
શ્રુતદેવતા તપ	૮૩	કંઠાભરણ તપ	૧૦૭
રોહિણી તપ	૮૪	ક્ષીરસમુદ્ર તપ	૧૦૮
તીર્થંકર માતૃ તપ	૮૫	કોટીશિલા તપ	૧૦૯
સર્વ સુખસંપત્તિ તપ	૮૬	પાંચ પચ્ચક્રબાણ તપ	૧૧૧
અષ્ટાપદ પાવડી તપ	૮૭	ગૌતમકમળ તપ	૧૧૧
મોક્ષદંડ તપ	૮૮	ઘડીયાં બે ઘડીયાં તપ	૧૧૧
અઢ્ઠઃબદર્શી તપ	૮૯	પીસ્તાલીશ આગમ તપ	૧૧૨
અઢ્ઠઃબદર્શી તપ બીજો	૯૦	ચતુર્ગતિ નિવારણ તપ	૧૧૫
ગૌતમ પડથો	૯૧	ચઉસદ્ડી તપ	૧૧૬
નિર્વાણ દીપક તપ	૯૨	ચંદનબાળા તપ	૧૧૭
નવકાર તપ (નાનો)	૯૩	છન્નુ જિનની ઓળી તપ	૧૧૮
અવિધવા દશમી તપ	૯૩	જિનશુભ સંપત્તિ તપ	૧૧૯

તપનું નામ	પૈજ
જિનજનક તપ	૧૨૦
તેર કાઠીયાનો તપ	૧૨૦
દેવસ ઈંડા તપ	૧૨૩
દ્વાદશાંગી તપ	૧૨૩
નવનિધાન તપ	૧૨૩
મોટા દસ પચ્ચક્ષાણુ	૧૨૪
નાનાં દસ પચ્ચક્ષાણુ	૧૨૫
નવપદની ઝોળી તપ	૧૨૬
નવ બ્રહ્મચર્ય તપ	૧૨૯
નિગોદ આયુક્ષય તપ	૧૩૦
નિજિગિઠ તપ	૧૩૧
દારિદ્ર્યહરણુ તપ	૧૩૧
પંચામૃત તપ	૧૩૨
પાંચછટ્ટ તપ	૧૩૨
પંચમહાવ્રત તપ	૧૩૩
પાસજિનગણુધર તપ	૧૩૩
પોષદશમી તપ	૧૩૪
પ્રીજનો તપ	૧૩૫
મોટોરત્નોત્તર તપ	૧૩૬
રત્નરોહણુ તપ	૧૩૬
મૃદત્સંસાર તારણુ તપ	૧૩૭
લઘુસંસારતારણુ તપ	૧૩૮
ઋષભદેવસંવત્સર તપ	૧૩૮

તપનું નામ	પૈજ
છમાસી તપ	૧૪૦
શત્રુજય મોદક તપ	૧૪૦
શત્રુજય છટ્ટઅટ્ટમ તપ	૧૪૧
મેરૂત્રયોદશી તપ	૧૪૩
શીવકુમારનો બેલો	૧૪૪
પટકાય તપ	૧૪૪
સામસૌખ્ય આઠ મોક્ષ	૧૪૪
સિદ્ધિ તપ	૧૪૫
સિંહાસન તપ	૧૪૫
સૌભાગ્યસુંદર તપ	૧૪૬
સ્વર્ગકરંડક તપ	૧૪૬
સ્વર્ગસ્વસ્તિક તપ	૧૪૭
બાવન જિનાલય તપ	૧૪૭
અષ્ટમહાસિદ્ધિ તપ	૧૪૮
રત્નમાળા તપ	૧૪૮
ચિંતામણિ તપ	૧૫૦
પરદેશી રાજનો છટ્ટ	૧૫૦
સુખ-દુઃખ મહિમાનો તપ	૧૫૧
રત્ન પાવડી તપ	૧૫૧
સુંદરી તપ	૧૫૨
મેરૂકદ્યાણુક તપ	૧૫૨
તીર્થ તપ	૧૫૩

તપનું નામ	પૈજ	તપનું નામ	પૈજ
પ્રાતિહાર્ય તપ	૧૫૩	એકાવલિ તપ	૧૭૧
પચરંગી તપ	૧૫૩	ઘન તપ	૧૭૧
યુગપ્રધાન તપ	૧૫૪	વર્ગ તપ	૧૭૨
મુક્તાવલિ તપ	૧૫૭	ત્રેણી તપ	૧૭૩
રત્નાવળી તપ	૧૫૮	સૂર્યાયણ તપ	૧૭૩
લઘુસિંહનિઃકીડિત તપ	૧૫૯	અમૃતાષ્ટમી તપ	૧૭૪
બૃહત્ સિંહનિઃકીડિત	૧૬૦	અષાંડ દશમી તપ	૧૭૫
ભદ્ર તપ	૧૬૧	પરત્ર પાત્રી તપ	૧૭૫
મહાભદ્ર તપ	૧૬૨	કર્મચતુર્થ તપ	૧૭૬
ભદ્રોત્તર તપ	૧૬૩	અષ્ટ પ્રવચન માતૃ તપ	૧૭૭
સર્વતોભદ્ર તપ	૧૬૪	અષ્ટમાસી તપ	૧૭૮
શુણ્વરત્ન સંવત્સર તપ	૧૬૫	કર્મચક્રવાલ તપ	૧૭૯
માધિકયપ્રરતારિકા તપ	૧૬૭	પદકડી તપ	૧૭૯
પદ્મોત્તર તપ	૧૬૯		

સાંકેતિક શબ્દ.

ખ૦—ખમાસમણ દેવાં, સા૦—સાથીયા કરવા. લો૦ કા૦
લોગરસનો કાઉરસગ્ગ કરવો. ન૦—નવકારવાળી ગણવી.
આ ચાર અક્ષરની નીચે લખેલા અંકો તે તેનું પ્રમાણ સમજવું.
તપના નામની સાથે મુકેલા અક્ષરો:-જૈ૦ પ્ર૦—જૈન પ્રબોધ
જૈ૦ સિ૦—જૈન ધર્મ સિંધુ. ર૦ વિ-શ્રી રંગવિજયણની
પ્રતિ. લા૦—શ્રી લાલવિજયણ પાસેથી મળેલ પત્રો. પ૦ ત૦—
પંન્યાસ શ્રી કમળવિજયણની છપાવેલી તપાવળી. વિ૦ પ્ર૦—
વિધિપ્રપા. પ્ર૦—પ્રચલિત. રા૦ વિ૦—રામવિનોદ. જા૦—જાપ-
માલાની બુક. છુ૦પ૦—છુટક પત્ર, શ્રા૦ વિ૦—શ્રાદ્ધવિધિ
છાપેલી. પ૦ પ્ર૦—પરંપરાથી પ્રચલિત ટી૦—તપાવલીનું ટીપણું.

દરેક તપમાં કરવાનો સામાન્ય વિધિ.

- ૧ બે ટંક સવાર-સાંજ પ્રતિક્રમણ કરવું.
- ૨ બે ટંક સવાર-સાંજ પડિલેહણ કરવી.
- ૩ હંમેશાં જિનેશ્વર ભગવાનની પૂજા-ભક્તિ કરવી.
- ૪ સવાર, બપોર અને સાંજે દેવવંદન વિધિપૂર્વક કરવું.
- ૫ વિધિપૂર્વક પચ્ચક્ષાણ કરવું અને પારવું.
- ૬ ગુરુવંદન કરવું, અને તેમની પાસે પચ્ચક્ષાણ લેવું.
- ૭ જ્ઞાનની પૂજા-ભક્તિ કરવી.
- ૮ પ્રભુ પાસે બતાવેલ સંખ્યા પ્રમાણે અક્ષતના સાથીયા કરી
તેના ઉપર યથાશક્તિ ફળ-નૈવેદ્ય ચઢાવવું.

- ૯ દરેક તપમાં બતાવેલું ગણુલું ૨૦ નવકારવાળી પ્રમાણુ ગણુલું.
- ૧૦ તપમાં બતાવેલી સંખ્યા પ્રમાણુ ખમાસમણુ દેવાં.
- ૧૧ તપમાં બતાવેલ સંખ્યા પ્રમાણુ લોગરસનો કાઉન્સગ કરવો.
- ૧૨ જ્યાં જ્યાં ગુરુપૂજા કહી હોય ત્યાં ત્યાં ગુરુ પાસે સ્વસ્તિક કરી તે ઉપર યથાશક્તિ દ્રવ્ય મૂકવું, અને ગુરુમહારાજને વંદન કરી તેમનો વાસણેપ લેવો.
- ૧૩ તપશ્રીયાને દિવસે સ્વાધ્યાય વિશેષ પ્રકારે કરવો.
- ૧૪ બ્રહ્મચર્ય પાળવું અને ભૂમિશયન કરવું.
- ૧૫ સાધુ-સાધ્વી મહારાજોની વિવિધ પ્રકારે વૈયાવચ્ચ કરવી.
- ૧૬ તપને પારણુ યથાશક્તિ સ્વામિવચ્છલ કરવું, વધારે ન અને તો સમાન તપ કરનારા શ્રાવક-શ્રાવિકાને યથાશક્તિ બે-ચારને જમાડવા.
- ૧૭ મોટા-મોટા તપને અંતે યા મધ્યમાં તેતું મહોત્સવપૂર્વક ઉજમણું કરવું, સામાન્ય તપમાં લગ્યા પ્રમાણુ ઉઘાપન-ઉજમણું કરવું.
- ૧૮ દરેક તપમાં જો પાણી વાપરવાતું હોય તો તે અચિત્ત પાણી જ સમજવું.
- ૧૯ રાત્રીએ તો દરેક તપમાં ચૌવિહાર જ સમજવો.
- ૨૦ કોઈ પણ તપ સાંસારિક ફળની ઇચ્છાથી ન કરવો.
- ૨૧ ક્ષાયનો જેમ અને તેમ વિશેષ રોધ કરવો, હ્રમાયુક્ત અને સમતાલાવે જે તપ કરવામાં આવે તે જ પૂર્ણફળ-દાયક અને છે.

त पा व लि

अनेक तपविधियोनो संग्रह]

ત પ મ હિ મા.

યદ્દૂરં યદ્દૂરારાધ્યં, યત્ત્વ દૂરે વ્યવસ્થિતમ્ ॥
તત્ સર્વ તપસા સાધ્યં, તપો હિ દૂરતિક્રમમ્ ॥૧॥

જે [વસ્તુ] અત્યંત દૂર છે, જે દુઃખ વડે આરાધી શકાય તેવી છે, તથા જે દૂર રહેલી છે, તે સર્વ વસ્તુઓ તપશ્ચર્યા વડે સાધ્ય છે, કારણ કે તપશ્ચર્યાનો પ્રભાવ દૂરતિક્રમ છે, એટલે તેને કોઈ ઉશ્કંધન કરી શકે તેમ નથી.

યસ્તપોવિધિરામ્નાતો, જિનૈર્ગીતાર્થ સાધુભિઃ ॥
તં તથા કુર્વતાં સન્તુ, મનોવાંછિત સિદ્ધયઃ ॥૨॥

તીર્થકરોએ તથા ગીતાર્થ મુનિઓએ જે તપનો વિધિ કહ્યો છે, તે તપને તે વિધિએ કરનાર માણસોની મનવાંછિત સિદ્ધિઓ થાય છે.

અથિરં પિ થિરં વંકં પિ ઉજ્જુઅં પિ તહ સુલહં
દુસજ્જં પિ સુસજ્જં તવેણ સંપજ્જણ કજ્જં ॥૩॥

જે વસ્તુ અસ્થિર હોય તે તપના પ્રભાવથી સ્થિર થાય છે, જે વસ્તુ વક્ર હોય તે સરળ થાય છે, જે દુર્બલ હોય તે મુલબલ થાય છે, અને દુઃસાધ્ય હોય તે સુસાધ્ય થાય છે. અકર્તૃને છ ખંડ સાધવાની જેમ સર્વ કાર્ય તપ વડે જ સિદ્ધ થાય છે.

ઇંદ્રિયજ્ય તપ

પુરિમડ્ઠ, એકાસણું, નીવી, આયંખિલ અને ઉપવાસ એ પ્રમાણે પાંચ દિવસ કરવાથી એક ઇંદ્રિયજ્યનો તપ થયો. એ રીતે પાંચ ઇંદ્રિયોના જ્ય માટે પાંચ ઓળી કરવાથી પચીશ દિવસે આ તપ પૂરો થાય છે. તપશ્ચર્યાના દિવસોમાં ભૂમિપર શયન કરવું, બ્રહ્મચર્ય પાળવું. ઉદ્યાપનમાં જિનેશ્વર પાસે અથવા જ્ઞાનની પાસે પૂજાપૂર્વક પચીશ—પચીશ પકવાન્ન (મોઢક), કૂળ વિગેરે ઢોકવાં, તથા તેટલી સંખ્યાવાળા મોઢક વગેરે સાધુઓને વહોરાવવા. સંઘવાત્સલ્ય વિગેરે કરવું. આ તપ કરવાથી દુષ્ટ ઇંદ્રિયોની અશુભ પ્રવૃત્તિ થતી નથી. આ સાધુ તથા શ્રાવક ખન્નેને કરવાનો તપ છે. ગણણું વિગેરે નીચે પ્રમાણે.

સા. ખ. લો. ન.

પહેલી	ઓળી-સ્પર્શનેંદ્રિય	જ્યતપસે	નમઃ	૮	૮	૮	૨૦
બીજી	ઓળી-રસનેંદ્રિય	જ્યતપસે	નમઃ	૫	૫	૫	૨૦
ત્રીજી	ઓળી-ઘ્રાણેન્દ્રિય	જ્યતપસે	નમઃ	૨	૨	૨	૨૦
ચોથી	ઓળી-ચક્ષુરિન્દ્રિય	જ્યતપસે	નમઃ	૫	૫	૫	૨૦
પાંચમી	ઓળી-શ્રોત્રેન્દ્રિય	જ્યતપસે	નમઃ	૩	૩	૩	૨૦

અથવા “ ઇંદ્રિયજ્યાય નમઃ ” એ રીતે પાંચે ઓળીમાં ગણવું. તથા સાથીયા, ખમાસમણ અને કાઉસગ્ગ પાંચ-પાંચ કરવા. નવકારવાળી વીશ ગણવી.

૨ કષાયજ્ય તપ.

પહેલે દિવસે એકાસણું, બીજે દિવસે નીવી, ત્રીજે દિવસે આયંબિલ, ચોથે દિવસે ઉપવાસ એ પ્રમાણે એક કષાયને માટે ચાર દિવસની એક લતા (ઓળી) થઇ, એવી કષાયવિજયના તપાચરણમાં ચાર લતા (ઓળી) કરવી એટલે સોળ દિવસે આ તપ પૂરો થાય છે. ઉદ્યાપનમાં જિનેશ્વર પાસે અથવા જ્ઞાન પાસે પૂજાપૂર્વક સોળ-સોળ મોઢક, ક્ષળ વિગેરે ઢોકવાં. મુનિઓને પણ તેટલું દાન દેવું. આ તપ કરવાથી સર્વ કષાયનો નાશ થાય છે, આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે. ગણણું વિગેરે દરેક દિવસે નીચે પ્રમાણે.

સા. ખ. લો. ન.

૧	અનંતાનુબન્ધિકોધજ્યાય નમઃ	૧૬	૧૬	૧૬	૨૦
૨	અપ્રત્યાખ્યાનકોધજ્યાય નમઃ	"	"	"	"
૩	પ્રત્યાખ્યાનકોધજ્યાય નમઃ	"	"	"	"
૪	સંજવલનકોધજ્યાય નમઃ	"	"	"	"
૫	અનંતાનુબન્ધિમાનજ્યાય નમઃ	"	"	"	"
૬	અપ્રત્યાખ્યાનમાનજ્યાય નમઃ	"	"	"	"
૭	પ્રત્યાખ્યાનમાનજ્યાય નમઃ	"	"	"	"
૮	સંજવલનમાનજ્યાય નમઃ	"	"	"	"
૯	અનંતાનુબન્ધિમાયાજ્યાય નમઃ	"	"	"	"
૧૦	અપ્રત્યાખ્યાનમાયાજ્યાય નમઃ	"	"	"	"

૧૧ પ્રત્યાખ્યાનમાયાજ્યાય નમઃ	૧૬ ૧૬ ૧૬ ૨૦
૧૨ સંજવલનમાયાજ્યાય નમઃ	” ” ” ”
૧૩ અનન્તાનુબન્ધલોભજ્યાય નમઃ	” ” ” ”
૧૪ અપ્રત્યાખ્યાનલોભજ્યાય નમઃ	” ” ” ”
૧૫ પ્રત્યાખ્યાનલોભજ્યાય નમઃ	” ” ” ”
૧૬ સંજવલનલોભજ્યાય નમઃ	” ” ” ”

અથવા “ સર્વ કષાયજ્યાય નમઃ ” એ રીતે સોળે દિવસ ગણવું. અથવા ચાર-ચાર દિવસ નીચે પ્રમાણે ગણવું:—

૧ ક્રોધજયતપસે નમઃ (પહેલી ઓળી)	૪ ૪ ૪ ૨૦
૨ માનજયતપસે નમઃ (બીજી ઓળી)	૪ ૪ ૪ ૨૦
૩ માયાજયતપસે નમઃ (ત્રીજી ઓળી)	૪ ૪ ૪ ૨૦
૪ લોભજયતપસે નમઃ (ચોથી ઓળી)	૪ ૪ ૪ ૨૦

૩ યોગશુદ્ધિ તપ.

આ તપ મન, વચન અને કાયાના યોગ (વ્યાપારને) ને શુદ્ધ કરનાર હોવાથી યોગશુદ્ધિ નામે તપ કહેવાય છે, તેમાં મન-યોગને આશ્રયીને પહેલે દિવસે નીવી, બીજે દિવસે આયંબિલ અને ત્રીજે દિવસે ઉપવાસ એ રીતે વચન અને કાયાના યોગને આશ્રયીને પણ ત્રણ-ત્રણ દિવસ કરવું એટલે નવ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપનમાં જિનેશ્વર પાસે અથવા જ્ઞાન

પાસે છ વિગતના પદાર્થો તથા નવ-નવ મોઢક, ફળ વગેરે ઢોકવાં. જ્ઞાનપૂજા તથા દેવપૂજા કરવી, અષ્ટભાંગલિક કરવાં. આ તપ કરવાથી મન, વચન અને કાયાના યોગની શુદ્ધિ થાય છે આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

ઉદ્યાપને અષ્ટ ભાંગળ કરાવવાનું ‘જૈન પ્રબોધ’માં લખ્યું છે; ગણણું વિગેરે નિચે પ્રમાણે—

સા. ખ. લો. નો.

મનોયોગતપસે નમઃ (પહેલી ઓળી)	૩ ૩ ૩ ૨૦
વચોયોગતપસે નમઃ (બીજી ઓળી)	૩ ૩ ૩ ૨૦
કાયયોગતપસે નમઃ (ત્રીજી ઓળી)	૩ ૩ ૩ ૨૦

૪ ધર્મચક્ર તપ.

ધર્મનું ચક્ર એટલે સમૂહ, અથવા ભગવાન અરિહંતનું અતિશય રૂપ ધર્મચક્ર. તેની પ્રાપ્તિનું કારણ હોવાથી ધર્મચક્ર નામે તપ કહેવાય છે, તેમાં પ્રથમ એક છઠ્ઠું કરીને પારણું કરવું પછી એકાંતર આઠ ઉપવાસ કરવા. એ પ્રમાણે આ તપ ૧૨૩ દિવસે પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપનમાં રત્નજડિત સુવર્ણનું અથવા રૂપાનું ધર્મચક્ર કરાવીને જિનેશ્વર પાસે પૂજા પૂર્વક ઢોકવું. સાધુને અન્નાદિ દાન દેવું, યથાશક્તિ સંઘપૂજા, સ્વામીવાત્સલ્ય કરવું. આ તપ કરવાથી અતિચાર રહિત યોધિની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ યતિ તથા શ્રાવકોને કરવાનો આગાઠ તપ છે. (આચારદિનકર.)

બીજી રીત.

પ્રથમ એક અઠૂમ કરીને પારણું કરવું, પછી એકાંતર ૩૭ ઉપવાસ કરવા. ત્યારપછી છેડે એક અઠૂમ કરીને પારણું કરવું. એટલે કુલ ઉપવાસ ૪૩ અને પારણાના દિવસ ૩૯ મળી ૮૨ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપન ઉપર પ્રમાણે.

ત્રીજી રીત.

અથવા આયંબિલ ૨૪ નિરંતર કરવાં. ઉદ્યાપન ઉપર પ્રમાણે (વિધિપ્રવા.)

ગણણું વિગેરે નીચે પ્રમાણે— સાં ૫૦ લો ૦ નં
ધર્મચક્રિણે અરિહંતાય નમઃ ૧૨ ૧૨ ૧૨ ૨૦

અથવા—“નમો અરિહંતાય” એ પદ્ધતી ગણણું ગણવું.

ચોથી રીત

અથવા પ્રથમ એક અઠૂમ કરીને પારણું કરવું પછી ત્રીસ એકાંતર ઉપવાસ કરવા. પછી એક અઠૂમ કરીને પારણું કરવું પછી ત્રીસ ઉપવાસ એકાંતર કરવા, છેલ્લે એક અઠૂમ કરીને પારણું કરવું. આ રીતે કરતાં ઉપવાસ ૬૯ તથા પારણાં ૬૩ મળી ૧૩૨ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. (આ તપને મહાધર્મચક્રવાલ તપ પણ કહે છે.)

૫-૬ લઘુઅષ્ટાહિકા તપદ્વય.

આ આઠ દિવસનો તપ હોવાથી અષ્ટાહિકા તપ કહેવાય છે આ તપ આશ્વિન અને ચૈત્ર માસની શુક્લ અષ્ટમીએ આરંભ કરી પૂર્ણિમાએ પૂર્ણ કરવો. ૬ મેશાં પોતાની શક્તિ પ્રમાણે એકાસણું નીવી, આયંજિલ કે ઉપવાસ કરવો. એ પ્રમાણે સાત વર્ષ સુધી કરવું. તપના દિવસોમાં મોટી સ્નાત્રવિધિએ જ્ઞાનપૂજા કરવી. ઉદ્યાપનમાં છપ્પન-છપ્પન મોદક ફળ, પુષ્પ વિગેરે વડે દેવપૂજા કરવી. સાધુને દાન દેવું. યથાશક્તિ સંઘપૂજા કરવી. આ બન્ને તપ દુર્ગતિનો નાશ કરનાર છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે. (અહીં આશ્વિન અષ્ટાહિકા તપ ને ચૈત્ર અષ્ટાહિકા તપ એમ બે જુદા જુદા તપ હોવાથી ને વિધિ સરખી હોવાથી તપના નંબર બે ચડાવ્યા છે. ને હકીકત ભેગી લખી છે.)

ગણણું વિગેરે અષ્ટકર્મસૂદન તપમાં કહ્યા પ્રમાણે જાણવું. (જુઓ તપ નંબર ૭)

૭ અષ્ટમ કર્મસૂદન તપ.

આઠ કર્મનો ક્ષય કરવા માટે આ પ્રમાણે તપ કરવો:- પહેલે દિવસે ઉપવાસ કરવો, બીજે દિવસે એકાસણું કરવું, ત્રીજે દિવસે એકસિકથ (એક દાણો) સ્થાનકે ચોવી-હાર આયંજિલ કરવું, ચોથે દિવસે એક અંગી (એકલઠાણું) એકાસણું ઠામ ચૌવિહારવાળું કરવું, પાંચમે દિવસે ઠામ

ચૌવિહાર એકદત્તી (એકી વખતે પાત્રમાં પડેલું ખાવું તે) કરવું, છદ્દે દિવસે લુખી નીવી કરવી, સાતમે દિવસે આયંબિલ કરવું તથા આઠમે દિવસે આઠ કવળનું એકાસણું કરવું. એ આઠે દિવસે અનુક્રમે ગણણું વિગેરે નીચે પ્રમાણે ગણવું. વીશ નવકારવાલી ગણવી.

- ૧ જ્ઞાનાવરણીયકર્મક્ષયે શ્રી અનંતજ્ઞાનસંયુતાય નમઃ
- ૨ દર્શનાવરણીયકર્મક્ષયે શ્રી અનંતદર્શનસંયુતાય નમઃ
- ૩ વેદનીયકર્મક્ષયે શ્રી અવ્યાખાધગુણસંયુતાય નમઃ
- ૪ મોહનીયકર્મક્ષયે શ્રી અનન્તચારિત્રગુણસંયુતાય નમઃ
- ૫ આયુઃકર્મક્ષયે શ્રી અક્ષયસ્થિતિગુણસંયુતાય નમઃ
- ૬ નામકર્મક્ષયે શ્રી અરૂપીનિરંજનગુણસંયુતાય નમઃ
- ૭ ગોત્રકર્મક્ષયે શ્રી અગુરૂલઘુગુણસંયુતાય નમઃ
- ૮ અંતરાયકર્મક્ષયે શ્રી અનન્તવીર્યગુણસંયુતાય નમઃ

અથવા નીચે પ્રમાણે ગણવું:—

પ્રકૃત્તિ.

૧ શ્રી અનંતજ્ઞાનગુણધારકાય નમઃ	૫
૨ શ્રી અનંતદર્શનગુણધારકાય નમઃ	૬
૩ શ્રી અવ્યાખાધ ગુણધારકાય નમઃ	૨
૪ શ્રી ક્ષાયિકસમ્યક્ત્વગુણધારકાય નમઃ	૨૮
૫ શ્રી અક્ષયસ્થિતિગુણધારકાય નમઃ	૪
૬ શ્રી અમૂર્તગુણધારકાય નમઃ	૧૦૩

૭ શ્રી અગુરૂલધુગુણધારકાય નમઃ ૨

૮ શ્રી અનન્તવીર્યગુણધારકાય નમઃ ૫

કાયોત્સર્ગ, સાથીયા, તથા ખમાસમણાં કર્મપ્રકૃતિ પ્રમાણે કરવાં.

જે દિવસે જે કર્મનો તપ ચાલતો હોય તે દિવસે તે કર્મની પૂજામાંથી એક એક ઢાળ અનુક્રમે ભણાવવી (સ્નાત્ર સહિત) (તેની રીત ચોસઠપ્રકારી પૂજામાંથી જાણવી.)

ઉજમણામાં આઠ કર્મની ૧૫૮ પ્રકૃતિ સૂચવનાર આઠ શાખા ને ૧૫૮ પત્રોવાળું રૂપાનું વૃક્ષ અને કર્મવૃક્ષના છેદને માટે તેના મૂળમાં મૂકવાનો સોનાનો કુહાડો, તથા ચોસઠ મોઢક જ્ઞાનની પાસે ઢોકવા અથવા દેવની પાસે ઢોકવા, જ્ઞાનની પૂજા કરવી તથા દાન દેવું. મોટી સ્નાત્ર-વિધિએ જિનપૂજા કરવી. સંઘ વાત્સલ્ય કરવું. એ રીતે પ્રથમ ઓળી થઈ. એવી આઠ ઓળી કરવી. એટલે ચોસઠ દિવસે કર્મસૂદન તપ પૂર્ણ થાય. આ તપનું ફળ કર્મનો ક્ષય થાય એ છે, આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવા લાયક આગાઠ તપ છે.

અથવા ખીજી રીતે આ તપ આ રીતે પણ કરવામાં આવે છે. પ્રથમ એક અઠ્ઠમ કરવો, પછી સાઠ એકાંતર ઉપવાસ કરવા તથા છેલ્લે એક અઠ્ઠમ કરવો. કુલ ૬૬ ઉપવાસ અને ૬૨ પારણા થવાથી ચાર માસ અને આઠ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. આ વિધિએ તપ કરતાં સિદ્ધપદનું ગણણું ગણવું. જ્ઞાન, ગુરૂ અને સંઘની ભક્તિ કરવી. ઉદ્યાપન ઉપર પ્રમાણે કરવું. (જૈનધર્મસિધુ)

આ પ્રમાણે સાધુ તથા શ્રાવકને કરવા લાયક અગિયાર આગાઠ તપ શ્રી જિનેશ્વરે કહેલા છે. મુનિઓએ કરેલી તપ-શ્રીઓના ઉદ્યાપન માટે મૂલગ્રંથમાં આ પ્રમાણે કહ્યું છે:—

ગૃહસ્થીઓએ ઉદ્યાપનમાં તપવિધિમાં કહ્યા પ્રમાણે કર્મ કરવું, તથા સાધુઓએ તપશ્રી કરી હોય તો તેનું ઉદ્યાપન શ્રાવકો પાસે કરાવવું. અથવા તેમ ન બને તો માનસિક ઉદ્યાપન કરવું”.

જે તપ દિવસને આંતરે કરવામાં આવે તે અનાગાઠ તપ કહેવાય છે, અને જે આંતરા વિના શ્રેણિબંધ તપ કરવામાં આવે તે આગાઠ તપ કહેવાય છે, એમ જિનેશ્વરોએ કહ્યું છે.

૮ એકસો વીશ કલ્યાણુક તપ.

જે દિવસે તીર્થંકરનો ગર્ભાવતાર, (અવન) જન્મ, દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષ થયો હોય, તે દિવસે જે તપ કરવો તે કલ્યાણુકતપ કહેવાય છે.

જે દિવસે એક કલ્યાણુક હોય તે દિવસે એકાસણુ કરવું. જે દિવસે બે કલ્યાણુક હોય, તે દિવસે નીવી કરવી, ત્રણ કલ્યાણુક હોય તે દિવસે આયંબિત કરવું અને ચાર કલ્યાણુકને દિવસે ઉપવાસ કરવો એમ કહ્યું છે.

(પાંચ કલ્યાણુકને દિવસે એકાસણુપૂર્વક ઉપવાસ કરવો. એટલું આચાર ઉપદેશમાં અધિક કહ્યું છે.)

અથવા એક કલ્યાણુકે એકાસણું, બે કલ્યાણુકે આયંબિલ, ત્રણે આયંબિલ તથા એકાસણું. ચારે ઉપવાસ અને પાંચ કલ્યાણુકે ઉપવાસ તથા એકાસણું એ પ્રમાણે કરવું.

ચોવીશ તીર્થ કરના વ્યવન, જન્મ, દીક્ષા, જ્ઞાન અને નિર્વાણ એ પાંચ કલ્યાણુકના ૧૨૦ દિવસોને વિષે ઉપવાસાદિક તપ કરવો, એકાસણાથી જે પંચકલ્યાણુક આરાધે તે માગશર શુદ્ધિ ૧૦ નું આયંબિલ કરે ને માગશર શુદ્ધિ ૧૧ નો ઉપવાસ કરી ૬ કલ્યાણુક આરાધે અને ઉપવાસથી પંચકલ્યાણુક આરાધે તે માગશર શુદ્ધિ ૧૦ ને અગ્યારસનો પ્રથમ છઠ્ઠ કરી શરૂ કરે તો પાંચ વર્ષે કલ્યાણુક તપ પૂરો થાય. ઉજમણે કનકસિંહ રાજાની જેમ ચોવિશ જિનેશ્વરોની પ્રતિમા ભરાવવી. તિલક ૨૪, પકવાન ૨૪. ખાજા ૨૪ અને કુંપી. કચોલી વિગેરે, પૂજનાં ઉપકરણો ૨૪-૨૪ ઢોકવાં. વ્યવન કલ્યાણુકે “ પરમેષ્ઠિને નમઃ ” એ મંત્રનો જાપ બે હજાર (વીશ નવકારવાળી) કરવો. જન્મ કલ્યાણુકે “ અહંતે નમઃ ” નો બે હજાર જાપ કરવો. દીક્ષા કલ્યાણુકે નાથાય નમઃ એનો જાપ બે હજાર કરવો. જ્ઞાન કલ્યાણુકે “ સર્વજ્ઞાય નમઃ ” એનો બે હજાર જાપ કરવો. નિર્વાણ કલ્યાણુકે “ પારંગતાય નમઃ ” એનો બે હજાર જાપ કરવો, તથા વ્યવન કલ્યાણુકે સાધર્મિક વાત્સલ્ય, જન્મ કલ્યાણુકે ગોળ—ધીનું દાન, દીક્ષાએ ટોપડું—ગોળ વેંચવા, જ્ઞાને સંઘપૂજા અને નિર્વાણે મોટી પૂજા ભણાવવી.

જે ઉપવાસથી આ તપ કરે તેણે દરેક કલ્યાણુકે ઉપવાસ કરવો. બે અથવા વધારે કલ્યાણુક જે દિવસે હોય તેનું

આરાધન ખીજ વર્ષોમાં કરવું. જ્યાં ભગવંતની કલ્યાણક ભૂમિ હોય ત્યાં મોટા મહોત્સવથી સંઘ સહિત યાત્રા કરવા જવું. વિધિયુક્ત યાત્રા કરવી. તથા સર્વ ભગવંતોના પંચ-કલ્યાણકોનો ઉત્સવ કરવો. ગણણું વિગેરે નીચે પ્રમાણે.

તિથિ. આસો વદ. (ગુજરાતી)

કલ્યાણક,

૫	શ્રી સંભવનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૧૨	શ્રી પદ્મપ્રભાઈતે નમઃ	જન્મ
૧૨	શ્રી નેમિનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન
૧૩	શ્રી પદ્મપ્રભ નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૦))	શ્રી મહાવીર પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ

કાર્તિક શુદ્ધિ.

૩	શ્રી સુવિધિનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૧૨	શ્રી અરનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ

કાર્તિક વદ.

૫	શ્રી સુવિધિનાથાઈતે નમઃ	જન્મ
૬	શ્રી સુવિધિનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૧૦	શ્રી મહાવીર નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૧૧	શ્રી પદ્મપ્રભ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ

માગશર શુદ્ધિ.

૧૦	શ્રી અરનાથાઈતે નમઃ	જન્મ
૧૦	શ્રી અરનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૧૧	શ્રી અરનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૧૧	શ્રી મહીનાથાઈતે નમઃ	જન્મ

૧૧	શ્રી મહીનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૧૧	શ્રી મહીનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૧૧	શ્રી નમિનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૧૪	શ્રી સંભવનાથાહતે નમઃ	જન્મ
૧૫	શ્રી સંભવનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા

માગશર વદ.

૧૦	શ્રી પાર્શ્વનાથાહતે નમઃ	જન્મ
૧૧	શ્રી પાર્શ્વનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૧૨	શ્રી ચન્દ્રપ્રભાહતે નમઃ	જન્મ
૧૩	શ્રી ચન્દ્રપ્રભ નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૧૪	શ્રી શીતલનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ

પોષ શુદ્ધિ.

૬	શ્રી વિમલનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૯	શ્રી શાંતિનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૧૧	શ્રી અજિતનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૧૪	શ્રી અલિનન્દન સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૧૫	શ્રી ધર્મનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ

પોષ વદ.

૬	શ્રી પદ્મપ્રભ પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચયવન
૧૨	શ્રી શીતલનાથાહતે નમઃ	જન્મ
૧૨	શ્રી શીતલનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૧૩	શ્રી આદિનાથ પારંગતાય નમઃ	મેક્ષ
૦))	શ્રી શ્રેયાંસનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ

*

* - એકસો વીશ કલ્યાણક તપ *

[૧૫]

માઘ શુદ્ધિ.

૨	શ્રી અલિનંદનાર્હતે નમઃ	જન્મ
૨	શ્રી વાસુપૂજ્ય સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૩	શ્રી ધર્મનાથાર્હતે નમઃ	જન્મ
૩	શ્રી વિમલનાથાર્હતે નમઃ	જન્મ
૪	શ્રી વિમલનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૮	શ્રી અજિતનાથાર્હતે નમઃ	જન્મ
૯	શ્રી અજિતનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૧૨	શ્રી અલિનંદન નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૧૩	શ્રી ધર્મનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા

માઘ વદ.

૬	શ્રી સુપાર્શ્વનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૭	શ્રી સુપાર્શ્વનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૭	શ્રી ચન્દ્રપ્રભ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૯	શ્રી સુવિધિનાથ પરમેષિને નમઃ	ચ્યવન
૧૧	શ્રી આદિનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૧૨	શ્રી શ્રેયાંસનાથાર્હતે નમઃ	જન્મ
૧૨	શ્રી મુનિસુવ્રત સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૧૩	શ્રી શ્રેયાંસનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૧૪	શ્રી વાસુપૂજ્યાર્હતે નમઃ	જન્મ
૦))	શ્રી વાસુપૂજ્યનાથાય નમઃ	દીક્ષા

ફાગણ શુદ્ધિ.

૨	શ્રી અરનાથ પરમેષિને નમઃ	ચ્યવન
૪	શ્રી મલ્લીનાથ પરમેષિને નમઃ	ચ્યવન

૮	શ્રી સંલવનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન
૧૨	શ્રી મલ્લીનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૧૨	શ્રી મુનિસુવ્રત નાથાય નમઃ	દીક્ષા

કાગણુ વદ.

૪	શ્રી પાર્શ્વનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન
૪	શ્રી પાર્શ્વનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૫	શ્રી ચન્દ્રપ્રભ પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન
૮	શ્રી આદિનાથાર્હતે નમઃ	જન્મ
૮	શ્રી આદિનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા

ચૈત્ર શુદ્ધિ.

૩	શ્રી કુંથુનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૫	શ્રી અજિતનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૫	શ્રી સલવનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૫	શ્રી અનંતનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૯	શ્રી સુમતિનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૧૧	શ્રી સુમતિનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૧૩	શ્રી મહાવીરાર્હતે નમઃ	જન્મ
૧૫	શ્રી પદ્મપ્રભ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ

ચૈત્ર વદ.

૧	શ્રી કુંથુનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૨	શ્રી શીતલનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૫	શ્રી કુંથુનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૬	શ્રી શીતલનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન

૧૦	શ્રી નેમિનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૧૩	શ્રી અનન્તનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૧૪	શ્રી અનન્તનાથાર્હતે નમઃ	જન્મ
૧૪	શ્રી અનન્તનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૧૪	શ્રી કુંથુનાથાર્હતે નમઃ	જન્મ

વૈશાખ શુદ્ધિ.

૪	શ્રી અભિનંદન પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન
૭	શ્રી ધર્મનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન
૮	શ્રી અભિનંદન પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૮	શ્રી સુમતિનાથાર્હતે નમઃ	જન્મ
૯	શ્રી સુમતિનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા
૧૦	શ્રી મહાવીર સર્વજ્ઞાય નમઃ	કેવલ
૧૨	શ્રી વિમલનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન
૧૩	શ્રી અજિતનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન

વૈશાખ વદ.

૬	શ્રી શ્રેયાંસનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન
૮	શ્રી મુનિસુવ્રતાર્હતે નમઃ	જન્મ
૯	શ્રી મુનિસુવ્રત પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૧૩	શ્રી શાંતિનાથાર્હતે નમઃ	જન્મ
૧૩	શ્રી શાંતિનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૧૪	શ્રી શાંતિનાથાય નમઃ	દીક્ષા

જેઠ શુદ્ધિ.

૫	શ્રી ધર્મનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
---	---------------------------	-------

૯	શ્રી વાસુપૂજ્ય પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન
૧૨	શ્રી સુપાર્શ્વનાથાર્હતે નમઃ	જન્મ
૧૩	શ્રી સુપાર્શ્વનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા

જેઠ વદ.

૪	શ્રી આદિનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન
૭	શ્રી વિમલનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૯	શ્રી નમિનાથ નાથાય નમઃ	દીક્ષા

અષાઠ શુદ્ધિ.

૬	શ્રી મહાવીર પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન
૮	શ્રી નેમિનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૧૪	શ્રી વાસુપૂજ્ય પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ

આષાઠ વદ.

૩	શ્રી શ્રેયાંસનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૭	શ્રી અનન્તનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન
૮	શ્રી નમિનાથાર્હતે નમઃ	જન્મ
૯	શ્રી કુંથુનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન

શ્રાવણ શુદ્ધિ.

૨	શ્રી સુમતિનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન
૫	શ્રી નેમિનાથાર્હતે નમઃ	જન્મ
૬	શ્રી નેમિનાથનાથાય નમઃ	દીક્ષા
૮	શ્રી પાર્શ્વનાથ પારંગતાય નમઃ	મોક્ષ
૧૫	શ્રી મુનિસુવ્રત પરમેષ્ઠિને નમઃ	ચ્યવન

શ્રાવણુ વદ.

- ૭ શ્રી શાંતિનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ ચ્યવન
 ૭ શ્રી ચંદ્રપ્રભ પારંગતાય નમઃ મોક્ષ
 ૮ શ્રી સુપાર્શ્વનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ ચ્યવન

ભાદરવા શુદ્ધિ.

- ૯ શ્રી સુવિધિનાથ પારંગતાય નમઃ મોક્ષ

ભાદરવા વદ.

- ૦)) શ્રી નેમિનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ કેવલ
 ૧૩ ને દિવસે શ્રી મહાવીરનો ગર્ભાપહાર
 થયો તે કલ્યાણુક ગણવું નહીં.

આસો શુદ્ધિ.

- ૧૫ શ્રી નમિનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ ચ્યવન

બાકીની વિધિ ઉપર કહેલી રીત પ્રમાણે જાણવી. દરેક કલ્યાણુકે સાથીયા ૧૨ કરવા, ખમાસમણ ૧૨ દેવા, કાઉસગ્ગ ૧૨ લોગસસનો કરવો અને નવકારવાળી ૨૦ ગણવી.

૯-૧૦-૧૧ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર તપ.

એકાંતરા ત્રણ ઉપવાસ કરવા અથવા લાગટ ઉપવાસ ત્રણ (અક્રમ) કરવા. એ પ્રમાણે જ્ઞાનતપ કરવો. ઉદ્યાપનમાં સાધુને પુસ્તક તથા જ્ઞાનના ઉપકરણનું દાન દેવું. જ્ઞાનપૂજા કરવી, જ્ઞાનની પાસે છએ વિગઈના પદાર્થો ઢોકવા. આ તપ

કરવાથી નિર્મળ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય છે, તેમાં પણ યથાશક્તિ સિદ્ધાંતાદિ પુસ્તક લખાવીને મુકવું. ॥ પ્રવચનસારોદ્ધારે ॥

દર્શન તપ પણ એ જ રીતે ઉપર પ્રમાણે કરવો. ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિએ દેવની પૂજા લણાવવી. જનપ્રતિમાની પાસે છએ વિગઈના પદાર્થો ઢોકવા. સાધુઓને વસ્ત્ર પાત્ર વિગેરેનું દાન દેવું. સમકિતની છ લાવનાનું શ્રવણ કરવું. દેરાસરની પ્રમાર્જના-પુંજના વિગેરે કરવું. આ તપનું ફળ નિર્મળ બોધિનો લાલ થાય તે છે.

ચારિત્ર તપ પણ એ જ પ્રમાણે કરવો. xઉદ્યાપનમાં મુનિઓને છએ વિગઈના પદાર્થોનું દાન દેવું. તથા વસ્ત્ર, પાત્ર વિગેરેનું દાન દેવું. આ તપ કરવાથી નિર્મળ ચારિત્રની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ ત્રણે તપ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાના આગાઠ તપ છે.

સાંખ્ય લોખનં

જ્ઞાન તપનું ગણણું—ૐ હ્રીં નમો નાણુસ્સ ૫૧ ૫૧ ૫૧ ૨૦

દર્શન તપનું ગણણું—ૐ હ્રીં નમો દંસણુસ્સ ૬૭ ૬૭ ૬૭ ૨૦

ચારિત્ર તપનું ગણણું—ૐ હ્રીં નમો ચારિત્તસ્સ ૭૦ ૭૦ ૭૦ ૨૦

અથવા સાથીયા વિગેરે જ્ઞાનતપમાં પાંચ, દર્શન તપમાં બાર અને ચારિત્રતપમાં સત્તર કરવા.

x અક્રમના દ્વિસોમાં પૌષ્ઠ અથવા દેશાવકાશિક કરવું જોઈએ.

૧૨ ચાંદ્રાયણ તપ.

ચંદ્રનું અયન એટલે જવું તે, અર્થાત્ હાનિ અને વૃદ્ધિ તેણે કરીને જે થયેલું તે ચાંદ્રાયણ તપ કહેવાય છે. તે બે પ્રકારે છે. પહેલું યવમધ્ય અને બીજું વજ્રમધ્ય. તેમનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે છે—જવની જેમ જેનો મધ્યભાગ સ્થૂલ હોય અને આદિ-અંત ભાગ હીણ (પાતળો) હોય તે યવમધ્ય કહેવાય છે, તથા વજ્રની જેમ જે વચ્ચે સૂક્ષ્મ (પાતળો) હોય અને આદિ-અંતમાં સ્થૂલ હોય તે વજ્રમધ્ય કહેવાય છે. અહીં સ્થૂલતા અને હીનતા (સૂક્ષ્મતા) એ કરીને દત્તિ તથા ગ્રાસની બહુલતા અને અલ્પતા જાણવી. પહેલું યવમધ્ય ચાંદ્રાયણ તપ આ પ્રમાણે કરવું—શુકલપક્ષની પ્રતિપદાને દિવસે એક, બીજને દિવસે બે, એમ એક એક દત્તિ તથા કવળની વૃદ્ધિ કરી પૂર્ણિમાને દિવસે પંદર દત્તિ તથા કવળ લેવા. પછી કૃષ્ણપક્ષના પડવાએ પંદર, બીજને દિવસે ચૌદ, એમ એક એક દત્તિ તથા કવળ ઓછો કરી અમાવાસ્યાએ એક દત્તિ તથા કવળ લેવો. એ પ્રમાણે યવમધ્ય ચાંદ્રાયણ યતિ તથા શ્રાવકને બન્નેને મારે જાણવું. વજ્રમધ્ય ચાંદ્રાયણ પણ સાધુ અને શ્રાવક બન્નેને આ પ્રમાણે જાણવું. કૃષ્ણપક્ષની પ્રતિપદથી આરંભીને પંદર ગ્રાસ તથા દત્તિમાંથી એક એક ઓછો કરવાથી અમાવાસ્યાને દિવસે એક એક ગ્રાસ અને દત્તિ રહે છે, પછી શુકલપક્ષના પડવાથી આરંભીને એક એક ગ્રાસ અને દત્તિની વૃદ્ધિ કરી પૂર્ણિમાએ પંદર ગ્રાસ તથા દત્તિ થાય છે. આ પ્રમાણે

વજ્રમધ્ય ચાંદ્રાયણુ પણ એક માસે પૂર્ણ થાય છે. એ રીતે
યવમધ્ય અને વજ્રમધ્ય ચાંદ્રાયણુ એ માસે પૂર્ણ થાય છે.
અહીં દત્તિની જે સંખ્યા આપી છે, તે સાધુ આશ્રયી જાણવી,
તથા ગ્રાસ (કવળ) ની સંખ્યા આપી છે, તે ગૃહસ્થી આશ્રયી
જાણવી (પંચાશક) ઉદ્યાપને જિનપ્રતિમાને મોટી સ્નાત્ર-
વિધિએ સ્નાત્ર કરાવીને છએ વિગર્ધના નૈવદ્ય સહિત ૪૮૦
મોદક, ફળ વિગેરે ઢોકવાં. તથા ચંદ્રની રૂપાની મૂર્તિ તથા
સુવર્ણના જવ (૩૨) અને વજ્ર કરાવી દેવ પાસે ઢોકવા. સાધુ-
ઓને વસ્ત્ર, પાત્ર, અન્ન વિગેરેનું દાન દેવું, સંઘની પૂજા-
લકિત કરવી. આ તપ કરવાથી સર્વ પાપનો ક્ષય તથા પુણ્યની
વૃદ્ધિ થાય છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ
તપ છે. એકલું યવમધ્ય ચાંદ્રાયણુ કરે તો ૨૪૦ મોદક
ઢોકવા, તથા વજ્ર ઢોકવો નહીં, તેજ પ્રમાણે કેવળ વજ્રમધ્ય
કરે તો તેમાં પણ ૨૪૦ મોદક ઢોકવા. અને જવ ઢોકવા નહીં.

બીજી રીત.

શુકલપક્ષની પ્રતિપદાથી આરંભીને એક ઉપવાસ અને
એક આયંજિલ એમ પંદર દિવસ સુધી કરવું. ઉદ્યાપનમાં
મોદક ૧૫ તથા રૂપાનો ચંદ્ર કરાવી પ્રભુ પાસે ઢોકવો. ગણણું
વિગેરે નીચે પ્રમાણે.

સાં ૫૦ લો ૦ નં

નમો સિદ્ધાણું

૮ ૮ ૮ ૨૦

પહેલી રીત પ્રમાણે કરે તો કવળની સંખ્યા પ્રમાણે
સાથીયા વિગેરે કરવા.

૧૩ તીર્થંકર વર્ધમાન તપ.

[શ્રી શ્રમણસંઘ તપ]

જે વૃદ્ધિ પામે તે વર્ધમાન કહેવાય. તે તપ આ રીતે કરવો. પ્રથમ ઋષભદેવજીને આશ્રયી એક એકાસણું કરવું. અજિતનાથજીને આશ્રયી બે એકાસણું કરવાં, એ રીતે વધતાં મહાવીરસ્વામીને આશ્રયી ચોવીશ એકાસણું કરવાં, ત્યારે પછી પશ્ચાત્તુપૂર્વી વડે મહાવીરસ્વામી આશ્રયી એક એકાસણું, પાર્શ્વનાથ આશ્રયી બે એકાસણું, એ રીતે કરતાં ઋષભદેવજી આશ્રયી ૨૪ એકાસણું કરવાં, અર્થાત્ દરેક જિનને આશ્રયીને પચીશ-પચીશ એકાસણું કુલ થાય છે.

અથવા એકી સાથે દરેક જિનને આશ્રયીને પચીશ પચીશ એકાસણું કરવાં.

આ બન્ને રીતે કરતાં કુલ છસો દિવસે એટલે છસો એકાસણે આ તપ પૂર્ણ થાય છે, ઉદ્યાપનમાં ચોવીશ જિનેશ્વરોની મોટી સ્નાત્રપૂજા કરી. ચોવીશ—ચોવીશ પુષ્પ, ફળ, પકવાન, મોદક વિગેરેથી પૂજા કરવી. તથા જે દિવસે જે તીર્થંકર આશ્રયી તપ ચાલતો હોય તે દિવસે તે દેવની વિશેષ પૂજા-લકિત કરવી. સંઘની પૂજા, વાત્સલ્ય કરવું. આ તપનું ફળ તીર્થંકર નામકર્મને બંધ છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. ઉપર જે એકાસણું કરવાનાં કહ્યાં છે તે બદલ નીવી અથવા આયંબિલ કરવાનું ‘જૈનપ્રમોદ’ તથા ‘જૈનસિંધુ’માં કહ્યું છે.

જે જે તીર્થ"કરના તપ ચાલતો હોય તે તે તીર્થ"કરના નામનું ગણુલું વીશ નવકારવાળીનું ગણુવું. સાથીયા, ખમા-સમણા અને લોગસસ, એ બાર-બાર કરવા.

૧૪ પરમભૂષણ તપ.

જે તપ કરવાથી જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રાદિક અથવા ચક્રવર્તિને યોગ્ય એવા મુકુટ-કુંડલાદિક ઉત્કૃષ્ટ ભૂષણ પામીએ તેનું નામ પરમભૂષણ તપ કહેવાય છે. આ તપમાં એકાં-તર એકાસણાવાળા બત્રીશ આયંબિલ કરવા, એટલે આ તપ ૬૪ દિવસે પૂર્ણ થાય છે. (અથવા લોગટ બત્રીશ આયંબિલ કરવા. “જૈનપ્રભોધ”) ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક જિનપૂજા કરી જિનેશ્વરને રત્નજડિત સુવર્ણમય મુકુટ, કુંડલ, હાર, તિલક વિગેરે આભૂષણ ચઢાવવાં, તથા બત્રીશ-બત્રીશ પકવાન્ન, ફળ વિગેરે ઢાકવાં. આ તપ કરવાથી પરમ સંપત્તિ તથા ગુણની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ યતિ અને શ્રાવકને કરવાનો અનાગાઢ તપ છે. ગણુલું વિગેરે નીચે પ્રમાણે—

સાં ૫૦ લો ૦ નં.

ૐ નમો અરિહંતાણું—

૧૨ ૧૨ ૧૨ ૨૦

૧૫ જિનદીક્ષા તપ.

અરિહંતની દીક્ષાને અનુકરણ કરનારો તપ, તે દીક્ષા-તપ કહેવાય છે, તેમાં જે તીર્થ"કરે જે તપશ્ચર્યા કરીને દીક્ષા

ઘડણુ કરી હોય તે તપ એકાંતરિતની યુક્તિ વડે કરવો. એટલે કે સુમતિનાથસ્વામીએ એકાસણું કરીને દીક્ષા લીધી. તેથી તેમને આશ્રયીને એકાસણું કરવું. વાસુપૂજ્યસ્વામીએ ઉપવાસ કરીને દીક્ષા લીધી તેથી તેને આશ્રયીને ઉપવાસ કરવો. પાર્શ્વનાથજીએ અને મલ્લિનાથજીએ અર્ઘમ કરીને દીક્ષા લીધી તેથી તેમને આશ્રયીને એક એક અર્ઘમ કરવો. બાકીના વીશ તીર્થંકરોએ છઠ્ઠું કરીને દીક્ષા લીધી તેથી તેમને આશ્રયીને એક એક છઠ્ઠું કરવો. સર્વ મળીને ૪૭ ઉપવાસ તથા એક એકાસણું થાય. દરેક પ્રભુ આશ્રયી તપના અંતરમાં એકાસણું કરવું એટલે ૭૦ દિવસે તપ પૂર્ણ થાય. કેમકે અંતરના ૨૩ દિવસમાં એક એકાસણું પાંચમા પ્રભુ આશ્રયી કરવાનું હોવાથી ૨૨ દિવસ આંતરાના થાય. ઉદ્ધાપનમાં એકાસણું કરી મોટી સ્નાત્રવિધિએ જિનેશ્વરનું સ્નાત્ર કરી અષ્ટપ્રકારી પૂજા ભણાવવી, છએ વિગઘના પદાર્થો તથા મોઢક ૪૮, ફળ ૪૮, વિગેરે પ્રભુ પાસે ઢોકવાં. આ તપ કરવાથી નિર્મળ વ્રતની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો અનાગાઢ તપ છે. જે તીર્થંકરના નામનો તપ ચાલતો હોય તે પ્રભુના નામની સાથે “નાથાય નમ.” એટલું પદ જોડી ગણણું વીશ નવકારવાળીનું ગણવું. તથા સાથિયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

ઉપર પ્રમાણે છઠ્ઠું અર્ઘમ કરવાની પણ શક્તિ ન હોય તો એકાંતર એકાસણા વડે ૪૭ ઉપવાસ ને એક એકાસણું કરી ૯૪ દિવસે તપ પૂર્ણ કરવો.

૧૬, તીર્થંકર જ્ઞાન તપ.

તીર્થંકરના જ્ઞાનને અનુકરણ કરનારો તપ, તે જ્ઞાનતપ કહેવાય છે. તેમાં જે તીર્થંકરે જે તપ વડે જ્ઞાનને પ્રાપ્ત કર્યું, તે તીર્થંકરને આશ્રયીને તે તપ એકાંતરવૃત્તિ વડે કરવો. એટલે કે આદિનાથ, મહિનાથ, નેમિનાથ અને પાર્શ્વનાથ અર્ઘમવડે કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું તેથી તેમને આશ્રયીને ચાર અર્ઘમ કરવા, વાસુપૂજ્યસ્વામીને એક ઉપવાસ વડે કેવળજ્ઞાન થયું તેથી તેને આશ્રયીને એક ઉપવાસ કરવો. બાકીના ઓગણીશ તીર્થંકરોને છઠ્ઠ વડે કેવળજ્ઞાન થયું તેથી તેમને આશ્રયીને ૧૯ છઠ્ઠ કરવા. સર્વ મળી ઉપવાસ એકાવન થાય. તે આંતરે એકાસણાવાળા કરવા. જેથી ૭૪ દિવસે એ તપ પૂર્ણ થાય. તેમાં ૨૩ આંતરના ૨૩ એકાસણા સમજવાં. ઉદ્યાપનમાં દીક્ષા તપ પ્રમાણે કરવું, પણ મોદક વિગેરે ૫૧ ઢોકવા.

આ તપનું ફલ વિશુદ્ધ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ સાધુ અને શ્રાવકને કરવાનો અનાગાઠ તપ છે. જે તીર્થંકરને આશ્રયીને તપ ચાલતો હોય તે પ્રભુના નામની સાથે “સર્વજ્ઞાય નમઃ” એ પદ જોડવું. જોડી નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાધિયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

ઉપર પ્રમાણે છઠ્ઠ-અર્ઘમ કરવાની પણ શક્તિ ન હોય તો એકાંતર એકાસણા વડે ૫૧ ઉપવાસ કરવા જેથી ૧૦૧ દિવસે તપ પૂર્ણ થાય.

૧૭, તીર્થંકર નિર્વાણુ તપ.

તીર્થંકરના નિર્વાણુ કરીને ઓળખાતો જે તપ, તે નિર્વાણુતપ કહેવાય છે, તેમાં જે તીર્થંકર જે તપશ્ચર્યા કરીને મુક્તિ પામ્યા હોય તે તપ તેજ પ્રકારે એકાંતરની યુક્તિ વડે કરવો. તેમાં શ્રી આદિનાથજી છ ઉપવાસે કરીને મુક્તિ પામ્યા છે, મહાવીરસ્વામી છઠ્ઠું તપ વડે નિર્વાણુ પામ્યા છે, બાકીના બાવીશ તીર્થંકરો એક માસ ઉપવાસ વડે મોક્ષપદ પામ્યા છે, તે સર્વ તપના ઉપવાસો એકાંતર એકાસણુ વડે કરવા. કારણ કે એ પ્રમાણુ અવિચ્છિન્ન તપ કરવાની હાલમાં શક્તિ નથી. ઉદ્યાપનમાં મોટા સ્નાત્રપૂર્વક ચોવીશ-ચોવીશ મોઢક, ફળ વિગેરે ઢોકવા. સાધુભક્તિ, સંઘભક્તિ કરવી. આ તપનું ફળ આઠ ભવની અંદર મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો અનાગાઢ તપ છે. જે તીર્થંકરને આશ્રયીને આ તપ ચાલતો હોય તેના નામ સાથે “પારંગતાય નમઃ” એ પદ જોડી વીશ નવકારવાળી ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

દીક્ષા, જ્ઞાન અને નિર્વાણુ તપનો કલ્યાણુક તપમાં સમાવેશ થાય છે, પણ તેમાં એટલું વિશેષ છે કે-કલ્યાણુકનો તપ આગાઢ હોવાથી કલ્યાણુકના દિવસોને સ્પર્શ કરીને જ તે કરવામાં આવે છે, અને આ ત્રણ તપો તો અનાગાઢ હોવાથી તે તે તપની સંખ્યાએ કરીને કરવામાં આવે છે, એટલે કે એક દિવસે ચ્યવન અને જન્મ કલ્યાણુક હોય તો

ઉપવાસથી કલ્યાણુક તપ કરનાર એક કલ્યાણુકની આરાધના કરીને ખીજા કલ્યાણુકનું આરાધન ખીજે વર્ષે તે દિવસે કરે છે, અને એકાસણા કે આયંબિલ વડે કલ્યાણુક તપ કરનાર એક તીર્થંકરના કે બે તીર્થંકરના કલ્યાણુકની આરાધના કરીને ખાકી રહેલ આરાધના ખીજે વર્ષે તે દિવસે કરે છે, એટલે તે તપ કલ્યાણુકની તિથિનિબદ્ધ છે, અને દીક્ષા, જ્ઞાન અને નિર્વાણ એ ત્રણ કલ્યાણુકના ઉપર બતાવેલા તપ તો તીર્થંકર ભગવંતે કરેલા તપના ઉપવાસ પ્રમાણે કરવાના છે, તેને માટે અમુક દિવસે કરવાનો નિયમ નથી, તેમાં પણ નિર્વાણ કલ્યાણુક સંબંધી તપ તો ૨૨ માસ ને ૮ દિવસ પ્રમાણેનો હોવાથી એકાંતર ઉપવાસ વડે કરતાં ૪૪ માસ ને ૧૬ દિવસે થઈ શકે છે.

૧૮, ઉનોદરિકા તપ [પાંચ પ્રકારે]

અદ્વાહારા, અપાર્ધા, દ્વિભાગા, પ્રાપ્તા અને દેશોના (કિંચિદ્દના) એ પાંચ પ્રકારે ઉનોદરિકા તપ કહેવાય છે. તેમાં એકથી આઠ કવળ સુધી અદ્વાહારા, નવથી બાર કવળ સુધી અપાર્ધા, તેરથી સોળ કવળ સુધી દ્વિભાગા, સત્તરથી ચોવીશ કવળ સુધી પ્રાપ્તા અને પચીશથી એકત્રીશ કવળ સુધી કિંચિદ્દના આ પાંચે પ્રકારની ઉનોદરિકા ત્રણ પ્રકારની છે, તે આ પ્રમાણે—એકાદિક કવળવડે જઘન્ય, બે આદિ કવળવડે મધ્યમ અને આઠ આદિ કવળવડે ઉત્કૃષ્ટ.

આ પ્રમાણે પાંચે પ્રકારની ઊનોદરિકા સમજવી. તેમાં અદ્વપા-
હારા ઊનોદરિકા એક આસે કરીને જઘન્ય, બે, ત્રણ, ચાર
અને પાંચ આસે કરીને મધ્યમ. અને છ, સાત તથા આઠ
કવળવડે ઉત્કૃષ્ટ જાણવી. અપાર્ધા ઊનોદરિકા નવ આસવડે
જઘન્ય, દશ તથા અગીયાર આસવડે મધ્યમ, અને બાર
આસવડે ઉત્કૃષ્ટ જાણવી. ૨. દ્વિભાગા ઊનોદરિકા તેર આસવડે
જઘન્ય, ચૌદ તથા પંદર આસવડે મધ્યમ, અને સોળ આસવડે
ઉત્કૃષ્ટ જાણવી. ૩. પ્રાપ્તા ઊનોદરિકા સત્તર તથા અઠાર આસ-
વડે જઘન્ય, એગણીશ, વીશ, એકવીશ તથા બાવીશ કવળે
કરીને મધ્યમ, અને ત્રેવીશ તથા ચોવીશ આસવડે ઉત્કૃષ્ટ
જાણવી. ૪ કિંચિદ્દના ઊનોદરિકા પચીશ તથા છઠ્ઠીસ આસવડે
જઘન્ય, સત્તાવીશ, અઠ્ઠાવીશ, તથા એગણત્રીશ આસવડે મધ્યમ
અને ત્રીશ તથા એકત્રીશ આસવડે ઉત્કૃષ્ટ જાણવી. ૫. પુરૂષનો
સંપૂર્ણ આહાર બત્રીશ કવળનો છે, તેથી એકત્રીશ કવળ
સુધી કિંચિદ્દના ઊનોદરિકા થાય છે. આ પ્રમાણે પાંચે પ્રકારની
ઊનોદરિકા પંદર દિવસે પૂર્ણ થાય છે.

સ્ત્રીઓનો સંપૂર્ણ આહાર અઠ્ઠાવીશ કવળનો છે, તેથી
તેને આશ્રયીને પાંચે પ્રકારની ઊનોદરિકા આ પ્રમાણે જાણવી—
એકથી સાત કવળ સુધી અદ્વપાહારા ૧. આઠથી અગિયાર કવળ
સુધી અપાર્ધા ૨, બારથી ચૌદ કવળ સુધી દ્વિભાગા ૩,
પંદરથી એકવીશ કવળ સુધી પ્રાપ્તા ૪, તથા બાવીશથી
સત્તાવીશ કવળ સુધી કિંચિદ્દના ઊનોદરિકા ૫. આ પાંચે
પ્રકાર પશુ જઘન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ ભેદે કરીને ત્રણ
ત્રણ પ્રકારે આ પ્રમાણે છે.—અદ્વપાહારા ઊનોદરિકા એક તથા

એ ગ્રાસ વડે જઘન્ય. ત્રણ, ચાર તથા પાંચ ગ્રાસ વડે મધ્યમ અને છ તથા સાત ગ્રાસ વડે ઉત્કૃષ્ટ ૧. અપાર્ધા ઊનોદરિકા આઠ ગ્રાસ વડે જઘન્ય, નવ ગ્રાસે કરીને મધ્યમ અને દસ તથા અગિયાર ગ્રાસ વડે ઉત્કૃષ્ટ જાણવી ૨. દ્વિભાગા ઊનોદરિકા બાર ગ્રાસે કરીને જઘન્ય, તેર ગ્રાસ વડે મધ્યમ અને ચૌદ ગ્રાસવડે ઉત્કૃષ્ટ જાણવી ૩. પ્રાપ્તા ઊનોદરિકા પંદર તથા સોળ ગ્રાસે કરીને જઘન્ય. સત્તર, અઠાર અને એગણીશ ગ્રાસવડે મધ્યમ અને વીશ તથા એકવીશ ગ્રાસવડે ઉત્કૃષ્ટ જાણવી ૪. તથા કિંચિદ્દના ઉનોદરિકા બાવીશ તથા ત્રેવીશ કવળ વડે જઘન્ય, ચોવીશ તથા પચીશ ગ્રાસ વડે મધ્યમ, અને છઠ્ઠીશ તથા સત્તાવીશ ગ્રાસ વડે ઉત્કૃષ્ટ જાણવી ૫. આ પ્રમાણે પંદર દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. આ દ્રવ્ય ઉનોદરિકા જાણવી.

ભાવ ઉનોદરિકા આગમમાં આ પ્રમાણે કહી છે:—

નિરંતર ક્રોધાદિકનો ત્યાગ કરવો, તથા જિનેશ્વરના વચનની ભાવના ભાવવી. એ ભાવ ઉનોદરિકા વીતરાણે કહેલી છે. ૧

લોકપ્રવાહ ઉનોદરિકા આ પ્રમાણે છે:—પ્રથમ દિવસે આઠ કવળ, બીજે દિવસે બાર, ત્રીજે દિવસે સોળ, ચોથે દિવસે ચોવીશ તથા પાંચમે દિવસે એકત્રીશ કવળ લેવા. સ્ત્રીઓએ પહેલે દિવસે સાત, બીજે દિવસે અગિયાર, ત્રીજે દિવસે ચૌદ, ચોથે દિવસે એકવીશ તથા પાંચમે દિવસે સત્તાવીશ કવળ લેવા. એ પ્રમાણે આ તપ પાંચ દિવસે પૂર્ણ થાય છે.

*

*

સંલેખના તપ *

*

[૩૧]

ગણણું નીચે પ્રમાણે ગણવું.

સા૦ ખ૦ લો૦ ન૦

ઉનોદરિતપસે નમઃ

૧૨ ૧૨ ૧૨ ૨૦

૧૯, સંલેખના તપ.

પ્રથમ ચાર વરસ વિચિત્ર તપ કરવા. પછી ખીજા ચાર વરસ નીવીના આંતરાવાળા ઉપવાસ એ જ પ્રમાણે કરવા. ત્યારપછી બે વરસ સુધી નીવીના આંતરાવાળા આયંબિલ કરવા. ત્યારપછી છ માસ સુધી ઉપવાસ તથા છઠ્ઠું પરિમિત ભોજનવાળા આયંબિલને આંતરે કરવા. ત્યારપછી છ માસ સુધી આયંબિલના આંતરાવાળા ચાર-ચાર ઉપવાસ કરવા. ત્યારપછી એક વર્ષ સુધી નિરંતર આયંબિલ કરવા. એ પ્રમાણે બાર વરસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે “નમો તવસ” એ પદનાં ગણણાની વીશ નવકારવાળી ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

યંત્રમાં આ પ્રમાણે લખ્યું છે:—

વર્ષ ૪ યાવત્ ૩૨૯ | ૩૪૯ | ૩૬૯ | ૩૮૯ | ૩૯૯ | ૪૦૯ |

વર્ષ ૪ યાવત્ ૩૨નિ | ૩૪નિ | ૩૬નિ | ૩૮નિ | ૩૯નિ | ૪૦નિ |

વર્ષ ૨ યાવત્ આં | નિ | આં | इत्यादि पूरणोया ।

માસ ૬ યાવત્ ૩ આં | ૩ ૨ આં | ૩ ૩ આં | પૂરણીયા ।

માસ ૬ યાવત્ ૪ આં | ૪ ૪ આં | ૪ ૪ આં | પૂરણીયા ।

વર્ષ ૧ યાવત્ આચામ્લાનિ કર્તવ્યાનિ ।

૨૦, સર્વસંખ્યા શ્રી મહાવીરતપ.

બાર વરસ, છ માસ તથા અર્ધમાસ, આટલો કાળ શ્રી મહાવીરસ્વામી છત્રસ્થપણે રહ્યા, તે વખતે તેમણે જે તપસ્યા કરી તે આ પ્રમાણે:—એક છમાસી તપ, એક બીજું છમાસી તપ પાંચ દિવસ ન્યૂન, નવ ચાતુર્માસી તપ, બે ત્રિમાસિક તપ, બે અઢી માસિક તપ, છ દ્વિમાસિક તપ, બે દોઢ માસિક તપ, બાર માસખમણ, બેતેર પક્ષખમણ, બે દિવસની ભદ્ર પ્રતિમા, ચાર દિવસની મહાભદ્ર પ્રતિમા, દશ દિવસની સર્વતોભદ્ર પ્રતિમા, બસો ઓગણત્રીશ છઠ્ઠ, બાર અઠ્ઠમ, ત્રણસો ઓગણપચાસ પારણાના દિવસ તથા એક દીક્ષાનો દિવસ. સર્વ મળી બાર વરસ સાડા છ માસ થયા. આ તપ યથાશક્તિ એકાંતર ઉપવાસે કરવા. શક્તિ ન હોય તેણે આ સર્વ તપમાંથી કોઈ પણ તપ શક્તિ તથા કાળને અનુસરીને કરવા. ઉદ્યાપનમાં શ્રી મહાવીરની મોટી સ્નાત્ર વિધિએ સ્નાત્ર કરવાપૂર્વક અષ્ટ પ્રકારી પૂજા કરવી. છ વિગઈના પકવાન્ન, વિવિધ ફળો વિગેરે ઢોકવાં. (ગોધૂમ મણુ ૧, ઘી મણુ ૧૦) સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ તીર્થંકર નામકર્મનો બંધ થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. “ શ્રી મહાવીર નાથાય નમઃ ” એ મંત્રના ગણણાની વીશ નવકારવાળી ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૨૧, કનકાવલી તપ.

તપસ્વીઓના હૃદયને શોભાવનાર હોવાથી આ કનકા-વલી નામનો તપ કહેવાય છે. તેમાં પ્રથમ એક ઉપવાસ કરી પારણું કરવું, પછી છઠ્ઠું કરી પારણું કરવું, પછી અઠ્ઠમ કરી પારણું કરવું. એ રીતે એક કાહલિકા પૂર્ણ થાય છે, ત્યાર-પછી આઠ છઠ્ઠું કરવા, તેથી એક દ્વાડિમ પૂર્ણ થાય છે. ત્યાર-પછી એક ઉપવાસ કરી પારણું, બે ઉપવાસ કરી પારણું, ત્રણ ઉપવાસ કરી પારણું એ રીતે અનુક્રમે વધતાં-વધતાં સોળ ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. એમ કરવાથી હારની એક લતા (સેર) પૂર્ણ થાય છે. ત્યારપછી ચોત્રીશ છઠ્ઠું કરવાથી તે લતાની નીચે પદક સંપૂર્ણ થાય છે, ત્યારપછી સોળ ઉપવાસ કરીને પારણું, પંદર ઉપવાસ કરીને પારણું, ચૌદ ઉપવાસ કરીને પારણું, એ રીતે પ્રતિદોષે અનુક્રમે ઉતારતાં-ઉતારતાં એક ઉપવાસ કરીને પારણું કરવું. એમ કરવાથી હારની બીજી લતા ઉત્પન્ન થાય છે. ત્યારપછી આઠ છઠ્ઠું કરવાથી તેની ઉપરનું બીજું દ્વાડિમ ઉત્પન્ન થાય છે. ત્યાર-પછી અઠ્ઠમ કરીને પારણું, પછી છઠ્ઠું કરીને પારણું અને પછી એક ઉપવાસ કરીને પારણું કરવું. તેથી ઉપરની બીજી કાહલિકા ઉત્પન્ન થાય છે. અહીં જે ઉપવાસ, છઠ્ઠું અને અઠ્ઠમ લખ્યા છે તેનું પારણું કરીને તરત બીજે દિવસે જ ઉપવાસા-દિક કરવા, પણ વચમાં આંતરું પાડવું નહીં આ તપમાં કુલ પારણાના દિવસો ૮૮ થાય છે, તથા ઉપવાસ ૩૮૪ થાય છે, એટલે આ તપ એક વર્ષ, ત્રણ માસ અને બાવીશ

દિવસે પૂર્ણ થાય છે. (એ પ્રમાણે ચાર વાર કરવાથી પાંચ વર્ષ, એ માસ અને અઠ્ઠાવીશ દિવસ થાય છે, એમ ચાર ગણો તપ કરવાનું પ્રવચનસારોદ્ધારમાં કહેલું છે.) અહીં પારણામાં પહેલી શ્રેણીએ વિગઈ સહિત ઇચ્છિત ભોજન કરે, બીજી શ્રેણીએ નીવી, ત્રીજી શ્રેણીએ અલેપ દ્રવ્ય એટલે જે ચીજ ખાતાં હસ્ત વિગેરેને લેપ ન થાય એવા ચણા, વાલ વગેરે ખાવા, તથા ચોથી શ્રેણીએ આયંબિલ કરવા. (સર્વ પારણાના દિવસો એકાસણાના જ છે.)

ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્ર વિધિપૂર્વક અષ્ટપ્રકારી પૂજા ભણાવવી, ઉપવાસની સંખ્યા પ્રમાણે સુવર્ણ ટંકની માળા બનાવી પ્રભુના કંઠમાં નાંખવી. તથા છએ વિગઈના પક્વાન્નો, વિવિધ ફળો વિગેરે ઢાકવાં. સાધુઓને અન્નદાન હેવું. સંઘ-વાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપ કરવામાં સર્વ ભોગ તથા મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે. વિશેષ એટલું છે કે, અંતકૃતદશાંગાદિ સૂત્રોમાં કનકાવલિના પદકોમાં તથા દાડિમોમાં બગડા (બઘ) છે તેને સ્થાને તગડા (અકૂમ) કહ્યા છે અને રત્નાવલિમાં અર્દૂમ છે, તેને સ્થાને બઘ મુકવા એવું શ્રી પ્રવચનસારોદ્ધારની ટીકામાં કહ્યું છે. ગણુણું “ ઝં નમો અરિહંતાણું ” એ પદનું વીશ નવકારવાળી વડે ગણુવું. સાથીઆ વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૨૨, અગિયાર અંગ તપ.

શુકલ એકાદશીથી ચારલીને અગિયાર માસની એકાદશીએ યથાશક્તિ તપ કરવાથી અંગ તપ પૂર્ણ થાય છે.

આચારાંગ વિગેરે અગિયાર અંગનો આ તપ હોવાથી અંગતપ કહેવાય છે. તેમાં શુકલ એકાદશીને દિવસે યથાશક્તિ એકાસણું, નીવી, આયંબિલ કે ઉપવાસ કરવો. એ પ્રમાણે દરેક શુકલ એકાદશીએ અથવા અન્ને પક્ષની એકાદશીએ કરવું. તે અગિયાર માસે પૂર્ણ થાય છે. (બન્ને પક્ષની એકાદશી લેવાથી અગિયાર પખવાડીયે તપ પૂરો થાય છે. એમ પણ કોઈ આચાર્યનો મત છે.) ઉદ્યાપન લઘુ પંચમીની પેઠે કરવું. વિશેષ એટલું કે આ તપમાં અગિયાર અંગ લખાવવા તથા અગિયાર-અગિયાર વસ્તુ ઢોકવી. આ તપ કરવાથી આગમના યોગની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

૧ શ્રી આચારાંગ સૂત્રાય નમઃ

૨ શ્રી સુયગડાંગ સૂત્રાય નમઃ

૩ શ્રી ઠાણાંગ સૂત્રાય નમઃ

૪ શ્રી સમવાયાંગ સૂત્રાય નમઃ

૫ શ્રી લગવતી સૂત્રાય નમઃ

૬ શ્રી જ્ઞાતાધર્મકથાંગ સૂત્રાય નમઃ

૭ શ્રી ઉપાસકદશાંગ સૂત્રાય નમઃ

૮ શ્રી અંતકૃતદશાંગ સૂત્રાય નમઃ

૯ શ્રી અનુત્તરોવવાઈ સૂત્રાય નમઃ

૧૦ શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણ સૂત્રાય નમઃ

૧૧ શ્રી વિપાકસૂત્રાય નમઃ

૨૨, સંવત્સર તપ.

એક વર્ષમાં નિશ્ચે જે તપ કરાય તે સંવત્સર તપ કહેવાય છે, તેમાં પાક્ષિક આલોચના એટલે પંદર દિવસની આલોચના માટે દરેક ચૌદશે ઉપવાસ કરવો તે, અર્થાત્ બાર માસની ચોવીશ ચતુર્દશીના ઉપવાસ કરવા. તથા ચાતુર્માસની આલોચના માટે ત્રણે ચોમાસીએ એટલે કાર્તિક ચોમાસી, ફાગણ ચોમાસી તથા અષાઢ ચોમાસીએ બધે ઉપવાસ કરવાથી છ. ઉપવાસ થાય. તથા સંવત્સરી આલોચના માટે ત્રણ ઉપવાસ સંવત્સરીના કરવા. એ સર્વ મળીને તેત્રીશ ઉપવાસ કરવા. આ તપ કરવાથી વર્ષમાં કરેલાં પાપનો ક્ષય થાય છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઢ તપ છે. (ખીજે વર્ષોત્તમ જુદી જાતનો છે.)

“સંવત્સરતપસે નમઃ” ગણજી નવકારવાળી વીશ તથા સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૨૩, નંદીશ્વર તપ.

નંદીશ્વરનો તપ દીવાળીની અમાવાસ્યાથી શરૂ કરવાનો કહેલો છે, તે સાત વર્ષે અથવા એક વર્ષે તે (નંદીશ્વર)ની પૂજા વડે પૂર્ણ કરાય છે.

નંદીશ્વરદ્વીપમાં રહેલા ચૈત્યોની આરાધના માટે આ તપ કહેલો છે. તેમાં દીવાળીની અમાવાસ્યાને રોજ પદ્મ ઉપર નંદીશ્વરનું ચિત્ર કાઢી તેની પૂજા કરવી. તે દિવસે શક્તિ પ્રમાણે ઉપવાસ, આયંબિલ, એકાસણું કે નીવી કરવી, પછી દરેક અમાવાસ્યાએ તે જ તપ કરવો. એ પ્રમાણે સાત વર્ષ કરવો. અથવા એક વર્ષ સુધી કરવો. ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્ર વિધિએ જિનપૂજા કરીને સુવર્ણના કરાવેલા નંદીશ્વરની પાસે બાવન-બાવન જાતિના મોદક, ફળ, પુષ્પ, પકવાન વિગેરે ઢોકવાં. સાધુપૂજા સંઘપૂજા, સંઘવાત્સલ્ય વિગેરે કરવું. આ તપ કરવાથી આઠ ભવે મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

બીજી રીત.

ઉપર જે સાત વર્ષ સુધી તપ કરવાનું લખ્યું છે, તેમાં મતાંતર આ પ્રમાણે છે— દીવાળીની અમાવાસ્યાએ શરૂ કરીને તેર અમાવાસ્યા સુધી તપ કરવો. પછી ફરીથી દીવાળીની અમાવાસ્યાએ શરૂ કરી તેર અમાવાસ્યાએ પૂરો કરવો. એ પ્રમાણે ચાર વાર કરવો. આ પ્રમાણે કરવાથી પણ સાત વર્ષ પૂરો થાય છે. ઉપવાસ ‘બાવન’ થાય છે.

એક વર્ષના સંબંધમાં પણ મતાંતર આ પ્રમાણે છે— દીવાળીની અમાવાસ્યાએ છઠ્ઠું કરવો, પછી દરેક પુનમ તથા અમાવાસ્યાએ છઠ્ઠું કરવો. એ રીતે તેર મહિને આ તપ પૂર્ણ થાય છે. એટલે છઠ્ઠીસ છઠ્ઠના બાવન ઉપવાસ થાય છે.

“ નંદીશ્વરદ્વીપતપસે નમઃ ” નવકારવાળી વીશ. સાથીઆ વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૨૪, પુંડરિક તપ

(ચૈત્રી પુનમ તપ.)

પુંડરીક એટલે શ્રી ઋષભદેવના પહેલા ગણધરની આરાધના માટે આ તપ છે, તેથી પુંડરિક તપ કહેવાય છે. તે ગણધર ચૈત્રી પુર્ણિમાને રોજ સિદ્ધાચળ પર સિદ્ધિપદ પામ્યા છે તેથી તે દિવસે શ્રી પુંડરિકસ્વામીની પ્રતિમાની પૂજા કરવી. તથા શક્તિ પ્રમાણે ઉપવાસ, એકાસણાદિક તપ કરવો, કસુંબી રંગવાળા વસ્ત્રથી પૂજા કરવી, કસુંબી રંગની પીળ કરવી, નેત્રાંજન કરવું, હરિદ્રા રાગે કરીને પશુ પૂજા કરવી. ત્યારપછી દરેક પૂર્ણિમાએ તે પ્રમાણે તપ તથા પૂજા કરવી એ પ્રમાણે સાત વર્ષ અથવા એક વર્ષ સુધી કરવું. અથવા બાર વર્ષની બાર ચૈત્રી પૂર્ણિમા જ કરવી. (પંદર વરસ કરવાનું પણ બાર માસિક પર્વ કથામાં કહ્યું છે.)

ઉદ્યાપનમાં સ્ત્રીએ નણુંદની દીકરીને તથા પુરૂષે બેનની દીકરીને ઘણાં માંડાનું ભોજન કરાવી હરિદ્રા રાગ, કસુંબી વસ્ત્રનો ભેટો, તાંબૂલ, કંકણ નૂપુર વિગેરે આપવું. સાધુ-સાધ્વીઓને રજોહરણ, મુખવસ્ત્રિકા, વસ્ત્ર-પાત્ર વિગેરેનું દાન દેવું. તથા ઘણા માંડા વહોરાવવા. તેમ જ શ્રાવકના સાત ઘરે ઘણા માંડા દેવા. આ તપ કરવાથી મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે. યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

“ શ્રી પુંડરિક ગણધરાય નમઃ ” નવકારવાળી વીશ, સાથીયા વિગેરે દોઢસો કરવા.

ચૈત્રી પુનમના તપનો વિધિ-

પોતાના સ્થાને રહીને જેને તપ કરવો હોય તેને માટે વિધિ કહે છે. મુખ્યતાથી તો શ્રી પુંડરિક ભગવાનના જ પ્રતિમાજી હોવાં જોઈએ. તેના અભાવે શ્રી ગૌતમસ્વામીના, તેના અભાવે શ્રી ઋષભદેવજીના પ્રતિમાજી, તેના અભાવે જે પ્રભુજીનું બિંબ હોય તેની પાસે વિધિ કરવો. છેવટ સ્થાપનાચાર્ય પાસે પણ કરવો. ૧૫૦ પ્રદક્ષિણા દેવી, ૧૫૦ ખમાસમણ દેવા, ૧૫૦ સાથીયા કરવા, ૧૫૦ પુલની માળાઓ ચડાવવી ને ૧૫૦ લોગસસનો કાઉસગ્ગ કરવો. જો એક સાથે ન થઈ શકે તો ૧૦-૨૦-૩૦-૪૦ અને ૫૦ લોગસસનો જીદો જીદો કરીને ૧૫૦ લોગસસનો કાઉસગ્ગ પૂરો કરવો.

૨૫, સમવસરણુ તપ

સમવસરણુની આરાધના માટે આ તપ છે. તેમાં ગુજરાતી શ્રાવણવદ એકમને દિવસે આરંભીને પોતાની શક્તિ પ્રમાણે બેસણું અથવા એકાસણું વિગેરે કરવું. એ રીતે સોળ દિવસ કરવું હંમેશાં સમવસરણુની પૂજા કરવી. આ પ્રમાણે ચાર વર્ષ કરવું. ઉદ્યાપને (દર વરસે) સમવસરણુની મોટી સ્નાત્રવિધિએ પૂજા કરી છ વિગઈની વસ્તુઓનાં થાળ (પકવાન-ફળ વિગેરે) ઢોકવાં. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ સાક્ષાત્ તીર્થંકરનું દર્શન થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે.

પ્રવચનસારોદ્ધાર વિગેરેમાં એવું કહ્યું છે કે:-પહેલે વરસે સોળ એકાસણું, બીજે વરસે સોળ નીવી, ત્રીજે વરસે સોળ ઉપવાસ કરવા.

જો લાગટ ઉપવાસ ન કરી શકે તો ચાર-ચાર ઉપવાસને આંતરે પારણું કરવું, એમ જૈન પ્રબોધમાં કહ્યું છે. પણ ચારે વરસ આ રીતે જ ઉપવાસ કરવાનું લખે છે, આ તપને મોટું સમવસરણુ પણ કહે છે.

જો લાગટ ઉપવાસ ન કરી શકે તેને માટે બીજી રીત એ છે કે:-પહેલે દિવસે એકાસણું, બીજે દિવસે નીવી, ત્રીજે દિવસે આયંબિલ, ચોથે દિવસે ઉપવાસ. એ એક ઓળી થઈ. એવી ચાર ઓળી કરવાથી સોળ દિવસ થાય એ રીતે પણ ચાર વરસ કરવું. (પ્રત નં. અ)

સમવસરણુ તપ. [બીજું]

આ તપને નાનું સમવસરણુ પણ કહે છે. આ તપનો શ્રાવણ વદ ચોથથી આરંભ કરી ભાદરવા શુદ્ધિ ચોથને દિવસે એટલે સોળ દિવસે પૂર્ણ કરવો. તેમાં (એકાસણાદિક) યથા-શક્તિ તપ કરવો, ઉદ્યાપન વિગેરે ઉપર પ્રમાણે (આચાર-દિનકર.)

ચાર શ્રેણીના ચાર પ્રકારે ગણણું વિગેરે નીચે પ્રમાણે:-

સા ૦ ખ ૦ લો ૦ ન ૦

શ્રી ભાવજિનાય નમઃ

૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦

શ્રી શ્રુતસમવસરણુજિનનાથાય નમઃ

૯ ૯ ૯ ૨૦

શ્રી મનઃપર્યાવચ્છેદે નમઃ ૧૨ ૧૨ ૧૨ ૨૦
શ્રી કેવલિજિનાય નમઃ ૮ ૮ ૮ ૨૦

૨૬, સમવસરણુ તપ.

આ તપ એકાસણુદિકે કરીને એટલે ચાર એકાસણુ, ચાર નીવી, ચાર આયંબિલ તથા ચાર ઉપવાસ કરવાથી થાય છે. અર્થાત્ પહેલે દિવસે એકાસણુ, બીજે દિવસે નીવી, ત્રીજે દિવસે આયંબિલ અને ચોથે દિવસે ઉપવાસ, એ પ્રથમ શ્રેણી થઈ. એવી ચાર શ્રેણીએ એટલે સોળ દિવસે આ તપ પૂરો થાય છે. આ તપ શ્રાવણ કૃષ્ણ ચતુર્થીથી આરંભી ભાદ્રપદ શુકલ ચતુર્થીએ એટલે સંવત્સરીને દિવસે પૂર્ણ કરવો. એ રીતે ચાર વર્ષ સુધી કરવું. અથવા શ્રાવણ કૃષ્ણ ચતુર્થીથી ભાદ્રપદ શુકલ ચતુર્થી સુધી સોળે ઉપવાસ કરવા, અથવા શ્રાવણ કૃષ્ણ પ્રતિપદથી આરંભ કરવો, તેમાં પ્રથમ ચાર ઉપવાસ કરી પાંચે એકાસણુ અથવા બેસણુ કરવું, એવી રીતે ચાર શ્રેણીએ કરી સંવત્સરીને દિવસે પૂર્ણ કરે. એ રીતે ચાર વર્ષ કરવું. હંમેશાં સમવસરણુની પૂજા કરવી.

ઉદ્યાપને જિનપૂજાપૂર્વક ચાર થાળ નૈવેદ્ય ભરીને મૂકવા.

(સમવસરણુનો તપ પૂરો થાય પછી પાંચમે વરસે સિંહાસન તપ અવશ્ય કરવો જોઈએ એવી પ્રવૃત્તિ છે. સમવસરણુ તપની સાથે સાથે પણ સિંહાસન તપ થઈ શકે છે. આ તપ એક વર્ષમાં કરવો હોય તો વર્ષે-વર્ષે ઓળી નહીં કરતાં એક વર્ષમાં જ બધી ઓળી કરવાથી પણ થાય છે.)

૨૭, શ્રી વીર ગણધરતપ.

ગણધરની આરાધના માટે જે તપ તે ગણધરતપ કહેવાય છે, તેમાં શ્રી વર્ધમાનસ્વામીના અગિઆર ગણધરો છે, તેમની આરાધના માટે દરેક ગણધરને આશ્રયીને એકાંતર અગિયાર-અગિયાર ઉપવાસ અથવા અગિયાર અગિયાર એકાંતર આયંબિલ કરવાં (મતાંતરે દરેક ગણધર આશ્રયીને એક એક ઉપવાસ અથવા આયંબિલ કરવાનું પણ કહ્યું છે.) ઉદ્ધાપનમાં અગિયાર-અગિયાર ચારિત્રના ઉપકરણ સાધુને આપવાં. ગણધરની મૂર્તિની પૂજા કરવી. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. ગણધરું વિગેરે નીચે પ્રમાણે. (જે ગણધરનો તપ ચાલતો હોય તે નામનું ગણધરું ગણવું.)

ઉપરનો આ તપ વૈશાખ શુદ્ધિ ૧૧ થી શરૂ કરવામાં આવે છે. તે દિવસે શ્રી ગણધરના દેવ વાંદે. આ તપ ૧૧ છઠ્ઠ કરીને પણ કરાય છે.

સાંખ્યોલોનન૦

૧	શ્રી ઇન્દ્રભૂતિ ગણધરાય નમઃ	૧૧ ૧૧ ૧૧ ૨૦
૨	શ્રી અગ્નિભૂતિ ગણધરાય નમઃ	” ” ” ”
૩	શ્રી વાયુભૂતિ ગણધરાય નમઃ	” ” ” ”
૪	શ્રી વ્યક્તભૂતિ ગણધરાય નમઃ	” ” ” ”
૫	શ્રી સુધર્મસ્વામિ ગણધરાય નમઃ	” ” ” ”
૬	શ્રી મંડિત ગણધરાય નમઃ	” ” ” ”
૭	શ્રી મૌર્યપુત્ર ગણધરાય નમઃ	” ” ” ”

૮	શ્રી અકંપિત ગણુધરાય નમઃ	”	”	”	”
૯	શ્રી અચલધ્રાતૃ ગણુધરાય નમઃ	”	”	”	”
૧૦	શ્રી મેતાર્યા ગણુધરાય નમઃ	”	”	”	”
૧૧	શ્રી પ્રભાસ ગણુધરાય નમઃ	”	”	”	”

૨૮, અશોકવૃક્ષ તપ.

અશોકવૃક્ષની જેમ આ તપ મંગલકારી હોવાથી અશોક-તપ કહેવાય છે, તેમાં આશ્વિન શુક્લ પક્ષની એકમ ને દિવસે આરંભીને શુદ્ધ પાંચમ સુધી એટલે પાંચ દિવસ સુધી શક્તિ પ્રમાણે એકાસણાદિક તપ કરવો. હંમેશાં અશોક-વૃક્ષ સહિત શ્રી જિનેશ્વરની પૂજા કરવી. આ પ્રમાણે પાંચ વર્ષ કરવું. (જૈનપ્રબોધમાં તથા જૈનધર્મસિંધુમાં એવું જણ્યું છે કે:-આસો માસમાં પંદર ઉપવાસ અને પંદર એકાસણાં એકાંતરે કરવાં. આ રીતે કરીએ તો એક જ વર્ષે આ તપ પૂર્ણ થાય છે.) ઉદ્યાપનમાં અશોકવૃક્ષ સહિત નવીન જિનખિંબ કરાવી વિધિ પ્રમાણે પ્રતિષ્ઠા કરાવવી. છ ઋતુનાં પુષ્પ, ફળ, સોપારી વિગેરેથી પૂજા કરવી. યથાશક્તિ ફળ, મોઢક નૈવેદ્ય ઢોકવાં. આ તપનું ફળ સર્વ સુખની પ્રાપ્તિ છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

“અશોકવૃક્ષતપસે નમઃ” નવકારવાળી વીશ, સાથીયા જોડે બાર-બાર કરવા.

૨૯, એકસો સીત્તેર જિનતપ.

(વિજય ચોળી તપ)

એકસો સીત્તેર જિનેશ્વરોની આરાધના માટે આ તપ છે, તેમાં એકસો સીત્તેર તીર્થંકરોને આશ્રયીને આંતરા રહિત એક એક એકાસણું કરવું એટલે એકસો સીત્તેર લગોલગ એકાસણું કરવાં અથવા તે વીશ એકાસણું લગોલગ કરીને પછી એક પારણું કરવું, એ પ્રમાણે આઠ વાર કરવાથી એકસો સાઠ એકાસણું થાય, તે પછી ૧૦ એકાસણું કરવાં, એટલે ૧૭૦ એકાસણું ને નવ પારણું થાય છે, અથવા એકા-નતરા એકસો ને સીત્તેર ઉપવાસ કરવાનું પંચ કેટલાકના મતમાં છે. ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિએ જિનપૂજા કરીને એકસો સીત્તેર પકવાન્ન, ફળ, પુષ્પ વિગેરે ઢાકવાં. સંઘ-પૂજા, સંઘવાત્સલ્ય કરવું. આ તપનું ફળ આર્યક્ષેત્રમાં જન્મ થાય તે છે. જે દિવસે જે તીર્થંકરનો તપ ચાલતો હોય તે દિવસે તે તીર્થંકરના નામનું ગણણું ગણવું. સાથીયા, ખમા-સમણા અને કાઉસ્સગ્ગ ખાર-ખાર સમજવા. નવકારવાળી વીશ વીશ ગણવી. ગણણું નીચે પ્રમાણે ગણવું.

શ્રી જંબૂદ્વીપના પ્રથમ મહાવિદેહે જિનનામ.

૧ શ્રી જ્યેષ્ઠેવ સર્વજ્ઞાય નમઃ	૪ શ્રી અનન્તહર્ષ	„
૨ શ્રી કણ્વલદ્ર	૫ શ્રી ગંગાધર	„
૩ શ્રી લક્ષ્મીપતિ	૬ શ્રી વિશાલચંદ્ર	„

૭ શ્રી પ્રિયંકર	”	૨૦ શ્રી રામેન્દ્ર	”
૮ શ્રી અમરાદિત્ય	”	૨૧ શ્રી શાંતિદેવ	”
૯ શ્રી કૃષ્ણનાથ	”	૨૨ શ્રી અનંતકૃત	”
૧૦ શ્રી ગુણગુપ્ત	”	૨૩ શ્રી ગજેન્દ્ર	”
૧૧ શ્રી પદ્મનાભ	”	૨૪ શ્રી સાગરચંદ્ર	”
૧૨ શ્રી જલધર	”	૨૫ શ્રી લક્ષ્મીચંદ્ર	”
૧૩ શ્રી યુગાદિત્ય	”	૨૬ શ્રી મહેશ્વર	”
૧૪ શ્રી વરદત્ત	”	૨૭ શ્રી ઋષભદેવ	”
૧૫ શ્રી ચંદ્રકેતુ	”	૨૮ શ્રી સૌમ્યકાંતિ	”
૧૬ શ્રી મહાકાય	”	૨૯ શ્રી નેમિપ્રભ	”
૧૭ શ્રી અમરકેતુ	”	૩૦ શ્રી અજિતભદ્ર	”
૧૮ શ્રી અરણ્યવાસ	”	૩૧ શ્રી મહીધર	”
૧૯ શ્રી હરિહર	”	૩૨ શ્રી રાજેશ્વર	”

ઘાતકીખંડના પ્રથમ મહાવિદેહે જિનનામ.

૧ શ્રી વીરચંદ્ર સર્વજ્ઞાય નમઃ	૧૦ શ્રી આગમિક	”
૨ શ્રી વત્સસેન	૧૧ શ્રી નિષ્પાપનાથ	”
૩ શ્રી નીલકાન્તિ	૧૨ શ્રી વસુધરાધિપ	”
૪ શ્રી મુજકેશિ	૧૩ શ્રી મલ્હિનાથ	”
૫ શ્રી રૂકિમક	૧૪ શ્રી વનદેવ	”
૬ શ્રી ક્ષેમંકર	૧૫ શ્રી વલભૃત્સ	”
૭ શ્રી મૃગાંકનાથ	૧૬ શ્રી અમૃતવાહન	”
૮ શ્રી મુનિમૂર્તિ	૧૭ શ્રી પૂર્ણભદ્ર	”
૯ શ્રી વિમલનાથ	૧૮ શ્રી રેવાંકિત	”

૧૯ શ્રી કલપશાખ	„	૨૬ શ્રી જલપ્રલ	„
૨૦ શ્રી નલિનીદત્ત	„	૨૭ શ્રી મુનિચંદ્ર	„
		(મહાલીમ સ૦)	
૨૧ શ્રી વિદ્યાપતિ	„	૨૮ શ્રી ઋષિપાલ	„
૨૨ શ્રી સુપાર્શ્વનાથ	„	૨૯ શ્રી કુંડંગદત્ત	„
૨૩ શ્રી ભાનુનાથ	„	૩૦ શ્રી ભૂતાનંદ	„
૨૪ શ્રી પ્રભંજન	„	૩૧ શ્રી મહાવીર	„
૨૫ શ્રી વિશિષ્ટનાથ	„	૩૨ શ્રી તીર્થેશ્વર	„

ઘાતક્રીખંડના દ્વિતીય મહાવિદેહે જિનનામ.

૧ શ્રી ધર્મદત્ત સર્વજ્ઞાયનમઃ	૧૪ શ્રી લલિતાંગ	„
૨ શ્રી ભૂમિપતિ	૧૫ શ્રી અમરચંદ્ર	„
૩ શ્રી મેરૂદત્ત	૧૬ શ્રી સમાધિનાથ	„
૪ શ્રી સુમિત્ર	૧૭ શ્રી મુનિચંદ્ર	„
૫ શ્રી શ્રીષેણુનાથ	૧૮ શ્રી મહેન્દ્રનાથ	„
૬ શ્રી પ્રભાનંદ	૧૯ શ્રી શશાંક	„
૭ શ્રી પદ્માકર	૨૦ શ્રી જગદીશ્વર	„
૮ શ્રી મહાઘોષ	૨૧ શ્રી દેવેન્દ્રનાથ	„
૯ શ્રી ચન્દ્રપ્રભ	૨૨ શ્રી ગુણુનાથ	„
૧૦ શ્રી ભૂમિપાલ	૨૩ શ્રી ઉદ્યોતનાથ	„
૧૧ શ્રી સુમતિષેણુ	૨૪ શ્રી નારાયણુ	„
૧૨ શ્રી અતિચ્યુ(શ્ચુ)ત	૨૫ શ્રી કપિલનાથ	„
(અચ્યુત સ૦)		
૧૩ શ્રી શ્રીતીર્થભૂતિ	૨૬ શ્રી પ્રભાકર	„

૨૭ શ્રી જિનદીક્ષિત	„	૩૦ શ્રી વજ્રધર	„
૨૮ શ્રી સકલનાથ	„	૩૧ શ્રી સહસ્રાર	„
૨૯ શ્રી શીલારનાથ	„	૩૨ શ્રી અશોકાખ્ય	„

પુષ્કરાર્ધે પ્રથમ મહાવિદેહે જિનનામ.

૧ શ્રીમેઘવાહન સર્વજ્ઞાયનમઃ	૧૭ શ્રી સિદ્ધાર્થનાથ	„
૨ શ્રી જીવરક્ષકઃ	૧૮ શ્રી સફલનાથ	„
૩ શ્રી મહાપુરુષ	૧૯ શ્રી વિજયદેવ	„
૪ શ્રી પાપહર	૨૦ શ્રી નરસિંહ	„
૫ શ્રી મૃગાંકનાથ	૨૧ શ્રી સતાનંદ	„
૬ શ્રી સુરસિંહ	૨૨ શ્રી વૃંદારક	„
૭ શ્રી જગત્પૂજ્ય	૨૩ શ્રી ચંદ્રાતપ	„
૮ શ્રી સુમતિનાથ	૨૪ શ્રી ચિત્ર (ચંદ્ર) ગુપ્ત	„
૯ શ્રી મહામહેન્દ્ર	૨૫ શ્રી દ્વૈતરથ	„
૧૦ શ્રી અમરભૂતિ	૨૬ શ્રી મહાયશા	„
૧૧ શ્રી કુમારચંદ્ર	૨૭ શ્રી ઉષ્માંક	„
૧૨ શ્રી વારિષેણુ	૨૮ શ્રી પ્રદ્યુમ્નનાથ	„
૧૩ શ્રી રમણનાથ	૨૯ શ્રી મહાતેજ	„
૧૪ શ્રી સ્વયંભૂ	૩૦ શ્રી પુષ્પકેતુ	„
૧૫ શ્રી અચલનાથ	૩૧ શ્રી કામદેવ	„
૧૬ શ્રી મકરકેતુ	૩૨ શ્રી સમરકેતુ	„

પુષ્કરાર્ધે દ્વિતીય મહાવિદેહે જિનનામ.

૧ શ્રી પ્રસન્નચંદ્ર	„	૩ શ્રી વજ્રનાથ	„
૨ શ્રી મહાસેન	„	૪ શ્રી સુવર્ણાહુ	„

૫ શ્રી કુર્યંદ્ર (કુર્યંદ્ર) ,,	૧૯ શ્રી અતિશ્રેય ,, (અજિતનાથ) ,,
૬ શ્રી વજ્રવીર્ય ,,	૨૦ શ્રી કનકકેતુ ,,
૭ શ્રી વિમલચંદ્ર ,,	૨૧ શ્રી અજિતવીર્ય ,,
૮ શ્રી યશોધર ,,	૨૨ શ્રી કલ્પશ્રિમિત્ર ,,
૯ શ્રી મહાબલ ,,	૨૩ શ્રી બ્રહ્મભૂત(તિ) ,,
૧૦ શ્રી વજ્રસેન ,,	૨૪ શ્રી હિત(દિન)કર ,,
૧૧ શ્રી વિમલબોધ ,,	૨૫ શ્રી વરુણદત્ત ,,
૧૨ શ્રી ભીમનાથ ,,	૨૬ શ્રી યશઃકીર્તિ ,,
૧૩ શ્રી મેરુપ્રભ ,,	૨૭ શ્રી નાગેન્દ્ર ,,
૧૪ શ્રી ભદ્રગુપ્ત ,,	૨૮ શ્રી મહીધર ,,
૧૫ શ્રી સુદૃઢસિંહ ,,	૨૯ શ્રી કૃતબ્રહ્મ(કૃતવર્મા) ,,
૧૬ શ્રી સુવત ,,	૩૦ શ્રી મહેન્દ્ર ,,
૧૭ શ્રી હરિચંદ્ર ,,	૩૧ શ્રી વર્ધમાન ,,
૧૮ શ્રી પ્રતિમાધર ,,	૩૨ શ્રી સુરેન્દ્રદત્ત ,,

૧ જંબુદ્વીપે ભરતક્ષેત્રે-શ્રી અજિતનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૨ ધાતકીખંડે ભરતક્ષેત્રે-શ્રી સિદ્ધાંતનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૩ ધાતકીખંડે દ્વિતીય ભરતક્ષેત્રે-શ્રી કરુણનાથ સં

૪ પુન્કરાધે પ્રથમ ભરતક્ષેત્રે-શ્રી પ્રભાસનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૫ પુન્કરાધે દ્વિતીય ભરતક્ષેત્રે-શ્રી પ્રભાવકનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૬ જંબુદ્વીપે ઐરવતક્ષેત્રે-શ્રી ચંદ્રનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૭ ધાતકીખંડે પ્રથમ ઐરવતક્ષેત્રે-શ્રી જયનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૮ ધાતકીખંડે દ્વિતીય ઐરવતક્ષેત્રે-શ્રી પુન્કનંત સર્વજ્ઞાય નમઃ

૯ પુષ્કરાધે^૧ પ્રથમ ઐરવતક્ષેત્રે-શ્રી આગ્રાહિક સર્વજ્ઞાય નમઃ
૧૦ પુષ્કરાધે^૨ દ્વિતીય ઐરવતક્ષેત્રે-વલિ(લ)ભદ્ર સર્વજ્ઞાય નમઃ

૩૦, નવકાર તપ.

નવકારમંત્રની આરાધના માટે જે તપ, તે નવકાર-તપ કહેવાય છે, તેમાં પહેલા પદમાં સાત વર્ણ છે, તેથી તેના સાત ઉપવાસ અથવા સાત એકાસણું કરવા, જીજ્ઞ પદમાં પાંચ અક્ષર હોવાથી પાંચ ઉપવાસ અથવા પાંચ એકાસણું કરવાં. ત્રીજા પદના સાત, ચોથા પદના સાત, પાંચમાના નવ, તથા છઠ્ઠા, સાતમા, આઠમાના આઠ-આઠ અને નવમાના નવ ઉપવાસ અથવા એકાસણું કરવાં. આ પ્રમાણે કરવાથી અડસઠ ઉપવાસ અથવા એકાસણું થાય છે. આ ઉપવાસ અથવા એકાસણું લગોલગ કરવાં, અથવા શકિત ન હોય તો સંપદાએ-સંપદાએ પારણું કરીને કરવા. (સંપદા ઉપર પ્રમાણે જાણવી, પણ આઠમા અને નવમા પદની સંપદા એક જ ગણવી.) ઉપવાસ કરે તો એકાંતરા પણ કરે^૩ તેમાં પારણે બેસણું તિવિહાર કરવું.

ઉદ્યાપનમાં રૂપાના પતરા ઉપર સુવર્ણની લેખણવતી પંચપરમેષ્ઠિને *મંત્ર^૪ લખીને જ્ઞાનપૂજા કરવી. અડસઠ-

૧ આઠમા અને નવમા પદે સાત છટું તથા એક અટ્ટમ કરવો એવો સંપ્રદાય છે. * બીજી પ્રતિઓમાં કસ્તૂરીથી લખવાનું કહેલું છે.

અડસઠ ફળ, પુષ્પ, રૂપાનાણું, પકવાન્ન વિગેરે ઢોકવાં, ગુરુપૂજા સંઘપૂજા, સંઘવાત્સલ્ય કરવું. પોતપોતાની સંપદાનું ગણણું ગણવું સાથીયા વિગેરે નીચે પ્રમાણે:-

સાંખ્ય લોગનં

પહેલી	સંપદાએ	નમો અરિહંતાણું	૭	૭	૭	૨૦
બીજી	,,	નમો સિદ્ધાણું	૫	૫	૫	૨૦
ત્રીજી	,,	નમો આયરિયાણું	૭	૭	૭	૨૦
ચોથી	,,	નમો ઉવજ્જાયાણું	૭	૭	૭	૨૦
પાંચમી	,,	નમો લોએ સંવસાહૂણું	૮	૮	૮	૨૦
છટ્ઠી	,,	એસો પાંચ નમુક્કારો	૮	૮	૮	૨૦
સાતમી	,,	સંવપાવપ્પણાસણો	૮	૮	૮	૨૦
આઠમી	,,	મંગલાણું ચ સંવેસિં	૧૭	૧૭	૧૭	૨૦
		પદમં હવઈ મંગલં				

આ તપનું ફળ સર્વ સુખની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આ અનાગાઢ તપ છે.

નવકાર પદનો તપ સેનપ્રશ્નમાં આ પ્રમાણે લખેલ છે.

પ્રથમ પદના સાત અક્ષર માટે લાગટ સાત ઉપવાસ કરવા. બીજાના પાંચ અક્ષર માટે પાંચ ઉપવાસ લાગટ કરવા. એવી રીતે સાત પદ સુધી દરેક સંપદાના અક્ષરો પ્રમાણે ઉપવાસો લાગટ કરે અને આઠમી-નવમી સંપદાએ શક્તિ હોય તો ૧૭ ઉપવાસ એકી સાથે કરે ને શક્તિ ન હોય તો પહેલા આઠ કરી પારણું કરી ફરી નવ ઉપવાસ કરે. દરેક પદનું ગણણું એક એક લાખ ગણે અને જો

આઠમી-નવમી લેગી કરે [૧૭ ઉપવાસ લાગટ કરે] તો એ બે પદનો લેગો એ લાખ જાપ કરે.

પ્રથમ પદનો તપ કરે ત્યારે સાત દિન સુધી “નમો અરિહંતાણુ” નો એક લાખ જાપ કરે, એવી રીતે જે જે પદનો તપ કરે, તે તે પદનો જાપ એક લાખ કરે, અને જો શક્તિ ન હોય તો દરેક પદનું બે હજાર ગણણું ગણે સાથીયા-ખમાસમણ વિગેરે પૂર્વની પેઠે જાણવાં.

૩૧, ચૌદ પૂર્વતપ.

ચૌદ પૂર્વની આરાધના માટે જે તપ, તે ચૌદ પૂર્વ તપ કહેવાય છે. તેમાં શુભ મુહૂર્તે શુદ્ધિ ચૌદશને રોજ શરૂ કરી ચૌદ માસની શુદ્ધિ ચૌદશે-ચૌદશે શક્તિ પ્રમાણે ઉપવાસ અથવા એકાસણાદિક તપ કરવો. અથવા ખન્ને ચૌદશ લઈને સાત માસે તપ પૂરો કરવો. [આ ચતુર્દશી તપ પણ કહેવાય છે.] અથવા શુદ્ધિ ચૌદશને દિવસે આરંભીને લગો-લગ ચૌદ દિવસ સુધી એકાસણાં કરી પૂરો કરવો. પ્રથમ આગમની સ્થાપના કરવી. વાસક્ષેપથી તેની પૂજા કરવી. જ્ઞાન પાસે નીચે ખતાવ્યા પ્રમાણે નિત્ય સાથીયા કરવા, નિત્ય ચૈત્યવંદન કરવું. જ્ઞાનની યથાશક્તિ રૂપાનાણે પૂજા કરવી. જ્ઞાનની પૂજા લણાવવી. સ્તવનને સ્થાને જ્ઞાનની પૂજા કહેવી. (છેલ્લે દિવસે વરઘોડો ચઢાવવો.)

ઉદ્યાપન જ્ઞાનપંચમીની પેઠે કરવું. (જુઓ નંબર ૩૬ અથવા ૩૫) વિશેષ એટલું કે, ૧૪ પુસ્તકો લખાવીને મૂકવાં.

[૫૨] * * તપાવલિ * * *

તથા ચૌદ-ચૌદ પદાર્થો-ઉપકરણો લેવાં. ગુરૂપૂજા, સંઘપૂજા, સંઘવાત્સલ્ય વિગેરે કરવું. આ તપનું ફળ સમ્યક્ શ્રુતજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય તે છે, આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે. ગણણું વિગેરે નીચે પ્રમાણે જે પૂર્વનો તપ ચાલતો હોય તે પૂર્વનું ગણવું.

ચૌદ પૂર્વનાં નામ.

સા ૦ ખ ૦ લો ૦ ન ૦

૧ શ્રી ઉત્પાદ પૂર્વાય નમઃ	૧૪ ૧૪ ૧૪ ૨૦
૨ શ્રી આગ્રાયણી પૂર્વાય નમઃ	૨૬ ૨૬ ૨૬ ૨૦
૩ શ્રી વીર્યપ્રવાદ પૂર્વાય નમઃ	૧૬ ૧૬ ૧૬ ૨૦
૪ શ્રી અસ્તિપ્રવાદ પૂર્વાય નમઃ	૨૮ ૨૮ ૨૮ ૨૦
૫ શ્રી જ્ઞાનપ્રવાદ પૂર્વાય નમઃ	૧૨ ૧૨ ૧૨ ૨૦
૬ શ્રી સત્યપ્રવાદ પૂર્વાય નમઃ	૨ ૨ ૨ ૨૦
૭ શ્રી આત્મપ્રવાદ પૂર્વાય નમઃ	૧૬ ૧૬ ૧૬ ૨૦
૮ શ્રી કર્મપ્રવાદ પૂર્વાય નમઃ	૩૦ ૩૦ ૩૦ ૨૦
૯ શ્રી પ્રત્યાખ્યાનપ્રવાદ પૂર્વાય નમઃ	૨૦ ૨૦ ૨૦ ૨૦
૧૦ શ્રી વિદ્યાપ્રવાદ પૂર્વાય નમઃ	૧૫ ૧૫ ૧૫ ૨૦
૧૧ શ્રી કલ્યાણપ્રવાદ પૂર્વાય નમઃ	૧૨ ૧૨ ૧૨ ૨૦
૧૨ શ્રી પ્રાણાવાય પૂર્વાય નમઃ	૧૩ ૧૩ ૧૩ ૨૦
૧૩ શ્રી ક્રિયાવિશાલ પૂર્વાય નમઃ	૩૦ ૩૦ ૩૦ ૨૦
૧૪ શ્રી લોકખિંદુસાર પૂર્વાય નમઃ	૨૫ ૨૫ ૨૫ ૨૦

૩૨, ચતુર્દશી તપ.

શુકલ પક્ષની ચૌદશને દિવસે જે તપ કરવાનો હોય તે તપને ચતુર્દશી તપ કહીએ. તે તપમાં ચૌદ શુકલ પક્ષની ચતુર્દશીએએ એકાસણાદિ યથાશક્તિએ કરવામાં આવે છે. ઉદ્યાપનમાં ચૌદ જાતિના ધાન્યો તથા ચૌદ ફલાદિ જ્ઞાન પાસે અથવા પ્રભુ પાસે ધરાય છે.

શુકલ અગીયારશ ૧૧ માસ સુધી કરવી, અને શુકલ ચૌદશ ૧૪ માસ ઉપવાસથી કરવી. તે બંને તપમાં મૌન-પણાથી રહેવું. તે તપને શ્રુતદેવી તપ પણ કહે છે. આમ એક પ્રાચીન પ્રતિમાં લખેલું છે.

૩૩, દશવિધ યતિધર્મ તપ

દશ પ્રકારના યતિધર્મની આરાધના માટે આ તપ છે. તેમાં દશ ઉપવાસ એકાંતરે કરવા. તેણે કરીને આ તપ પૂર્ણ થાય છે. (આ તપ શુકલપક્ષમાં શરૂ થાય છે. ‘જૈન પ્રબોધ’) ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિએ દેવપૂજા કરી દશ દશ ફળ, પકવાન વિગેરે વસ્તુઓ ઢોકવી. તથા મુનિને વસ્ત્ર-પાત્રાદિકનું દાન દેવું. સંઘપૂજા, સંઘવાત્સલ્ય કરવું. આ તપનું ફળ શુદ્ધ ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે.

તપને દિવસે ગણુલું વિગેરે નીચે પ્રમાણે:—

૧ ક્ષાંતિગુણુધરાય નમઃ	૬ સંયમગુણુધરાય નમઃ
૨ મોહવગુણુધરાય નમઃ	૭ સત્યગુણુધરાય નમઃ
૩ આર્જવગુણુધરાય નમઃ	૮ શૌચગુણુધરાય નમઃ
૪ મુક્તિગુણુધરાય નમઃ	૯ અકિંચનગુણુધરાય નમઃ
૫ તપોગુણુધરાય નમઃ	૧૦ બ્રહ્મચર્યગુણુધરાય નમઃ

સાથીયા ૧૦, ખમાસમણ ૧૦, કાઉસગ્ગ ૧૦ લોગસ્સનો,
અને નવકારવાળી ૨૦ ગણુવી.

૩૪, પાંચપરમેષ્ઠિ તપ.

પાંચ પરમેષ્ઠિની આરાધના માટે આ તપ છે, તેમાં પહેલે દિવસે ઉપવાસ, બીજે દિવસે એકલઠાણું, (માત્ર એક જ હાથ ચાલે પણ બીજું કોઈ અંગ ચાલવું ન જોઈએ, તથા સ્થાનકે જ ચૌવિહાર કરવો જોઈએ) ત્રીજે દિવસે આયંબિલ, ચોથે દિવસે એકાસણું, પાંચમે દિવસે નીવી, છટ્ટે દિવસે પુરિમદ્દ અને સાતમે દિવસે આઠ કવળ (અથવા બીજી પ્રતોને આધારે બેસણું પણ છે.) એ પ્રમાણે સાત દિવસની એક ઓળી થઈ. એવી પાંચ ઓળી કરવાથી ૩૫ દિવસે તપ પૂર્ણ થાય છે.

ઉઘાપને પચતીર્થોબિંબ ભરાવવું, અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુની ભક્તિ કરવી. મોઢક ૩૫ તથા બીજી વસ્તુ પાંચ-પાંચ પ્રભુ પાસે દોકવી. સંઘપૂજા,

સંઘવાત્સલ્ય કરવું. આ તપનું ફળ સર્વવિઘ્નની શાંતિ થાય તે છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

	સા૦ ખ૦ લો૦ ન૦
ૐ નમો અરિહંતાયુ	૧૨ ૧૨ ૧૨ ૨૦
ૐ નમો સિદ્ધાણું	૮ ૮ ૮ ૨૦
ૐ નમો આયરિયાણું	૩૬ ૩૬ ૩૬ ૨૦
ૐ નમો ઉવજ્જાયાણું	૨૫ ૨૫ ૨૫ ૨૦
ૐ નમો લોચે સંવસાહૂયું	૨૭ ૨૭ ૨૭ ૨૦

૩૫, લઘુપંચમી તપ.

પંચમીને દિવસે કરવાનો તપ તે પંચમીતપ કહેવાય છે. તે તપ શ્રાવણ, લાદ્રપદ, આશ્વિન, કાર્તિક, પોષ અને ચૈત્ર, એટલા માસ વર્ષને બીજા માસમાં શુદ્ધ પાંચમે શરૂ કરવો. પુરૂષે અથવા સ્ત્રીએ જિનચૈત્યને વિષે જાત્યાદિક પુષ્પો વડે દેવપૂજા કરવી. પછી જ્ઞાનનું સ્થાપન કરી તેની પશુ પુષ્પાદિ વડે પૂજા કરવી. પછી તેની આગળ શુભ (અક્ષત) તાંડુલ વડે સુંદર સ્વસ્તિક કરવો. તેના પર ઘૃતપૂર્ણ પાંચ વાટવાળો દેહીખ્યમાન દીપક મૂકવો. પાસે ફળ, મોદક આદિ નૈવેદ્ય મૂકવું. પોતે મસ્તક પર ગંધ, અક્ષત અને ચંદનને ધારણ કરી ગુરૂ પાસે જઈ શુકલ પંચમીતપનો આરંભ કરવો. પાંચ માસની શુકલ પાંચમને દિવસે બેસણું કરવું, પછી પાંચ માસની પાંચ શુકલ પંચમીએ એકાસણું કરવું, પછી પાંચ માસની પાંચ શુકલ પંચમીએ નીવી કરવી,

પછી પાંચ માસની શુક્લ પંચમીએ આયંજિત કરવા, પછી પાંચ માસની શુક્લ પંચમીએ ઉપવાસ કરવા. એ પ્રમાણે, પચીશ માસે તે તપ પૂર્ણ થાય છે. કેઈ ગચ્છમાં પચીસે માસની દરેક પંચમીએ જેવી રીતે આરંભ કર્યો હોય એટલે કે એસણું કે એકાસણું કે નીવી વિગેરે જે તપ વડે આરંભ કર્યો હોય તેજ તપ કરવાની પદ્ધતિ છે.

અથવા આ તપ ઉપર પ્રમાણે શુક્લ પંચમીએ આરંભ કરી શુક્લ તથા કૃષ્ણ એમ બંને પંચમી લઈ પચીશ પંચમીએ એટલે એક વર્ષે પૂર્ણ કરવામાં આવે છે. (નં. અ.)

અથવા ઉપર પ્રમાણે શુક્લ પંચમીએ આરંભી શુક્લ તથા કૃષ્ણ એમ બંને પંચમી લઈ પાંચ પંચમીએ આ તપ પૂરો કરવામાં આવે છે. તેમાં ઉદ્યાપને પક્વાન્ન, ફળ, વિગેરે તથા જ્ઞાનના ઉપકરણ પાંચ-પાંચ ઢોકવા. (નં. ગ.)

અથવા શુક્લ પંચમીએ શરૂ કરી દરેક પંચમીએ ઉપવાસ કરવો. એ રીતે પચીશ પંચમીએ એટલે એક વર્ષે તપ પૂર્ણ કરવો. (પં. બુ.)

ઉદ્યાપનમાં જિનપ્રતિમાની મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક પૂજા કરવી. પાંચ-પાંચ વિવિધ પ્રકારના પક્વાન્ન ફળ, રૂપાનાણું વિગેરે ઢોકવાં તથા અંગ, ઉપાંગ અથવા નાની પોથી પાંચ લખાવી સાધુને વહેરાવવી. તેના અભાવે સંઘના લંડારમાં મૂકવી. પુસ્તક (જ્ઞાન)ની આગળ સાપડા, પાટી, રૂમાલ, ઢોરી, પીંછી, નવકારવાળી, વાસણેમનો વાટવો અથવા

દાખડો, લેખણ, ખડીઓ, મુખવસ્ત્રિકા, દાંડો, રજોહરણ, ઠવણી, ઓધાનો પાટો, છાખડી, અંગઢૂંડણાં, સુખડ, વાસ-ક્ષેપ વિગેરે જ્ઞાન, દર્શન તથા ચારિત્રના ઉપગરણો સર્વે પાંચ-પાંચ ઢોકવા. પાંચ પ્રકારનાં ધાન્ય ઢોકવા. સંઘપૂજા, સંઘવાત્સલ્ય, ગુરુભક્તિ વિગેરે કરવું. આ તપનું ફળ જ્ઞાનનો લાભ થવા રૂપ છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે, આ તપ મુખ્યતાએ કરી જ્ઞાનને ઉદ્દેશીને છે, તેમાં જ્ઞાન લખાવવું તથા તેનાં ઉપગરણો કરાવવાં એની આવશ્યકતા છે. જ્ઞાન લખાવવાનો મહિમા ‘આચારોપદેશ’માં આ પ્રમાણે વર્ણવ્યો છે—

‘જે માણસ આગમ-શાસ્ત્રો લખાવીને ગુણી મુનિઓને આપે છે, તે પુસ્તકના અક્ષર જેટલા વર્ષ દેવલોકમાં વસે છે. (ઇત્યાદિ.)

“ઊ નમો નાણુસ્સ” પદની નવકારવાળી વીશ, સાથીયા વિગેરે ૫૧ કરવા અથવા પાંચ-પાંચ કરવા.

૩૬, બૃહત્પંચમી તપ

(જ્ઞાનપંચમી તપ)

એજ પ્રમાણે પાંચ વર્ષ સુધી તપ કરતા મનુષ્યોને બૃહત્પંચમીનું વ્રત પણ પૂર્ણ થાય છે. આ તપનો આરંભ લઘુ પંચમીની જેમ કરવો, વિધિ પણ તેજ પ્રમાણે જાણવો. એક વર્ષની શુદ્ધિ પાંચમે બેસણું કરવું, બીજે વરસે એકા-

સણું, ત્રીજે વર્ષે નીવી, ચોથે વર્ષે આયંબિલ અને પાંચમે વર્ષે ઉપવાસ કરવા. એ પ્રમાણે પાંચ વર્ષે પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપન લઘુ પંચમીની જેમ કરવું. (જુઓ તપ નં. ૩૫) તેમાં સર્વે વસ્તુ પચીશ-પચીશ ઠોકવી. આ તપનું ફળ મહાજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

અથવા આ તપ પાંચ વર્ષ અને પાંચ માસની દરેક અજવાળી પાંચમે ઉપવાસ અથવા એકાસણું કરવાથી પણ થાય છે. ગણણું વિગેરે લઘુ પંચમીની જેમ જાણવું.

એક પ્રાચીન પ્રતિમાં લખેલ છે, જે રોગાદિ કારણે પછવાડેથી પણ તપ પૂર્ણ કરાય છે અને ઉદ્યાપન આદ્યમાં મધ્યમાં કે અન્ત્યે જ્યારે અવસર મળે ત્યારે યથાશક્તિએ કરવાનું છે, તેમાં પાંચ પુસ્તક લખાવવા વિગેરે કરવાનું છે.

આ તપ ઉત્કૃષ્ટથી આવી રીતે પણ કરવામાં આવે છે:—દરેક શુકલ પંચમીનો ઉપવાસ જાવજીવ કરવો. પાંચ વરસ પછી ઉદ્યાપન વિગેરે કરવું. ગણણું નં. ૩૫ ના તપ પ્રમાણે જાણવું.

૩૭, ચતુર્વિધ સંઘ તપ.

ચતુર્વિધ સંઘની આરાધના માટે આ તપ છે, તેમાં પ્રથમ એક છઠ્ઠું કરી પારણું કરવું, પછી એકાંતર સાઠ ઉપવાસ કરવા. એ રીતે કરવાથી આ તપ પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપનમાં સંઘવાત્સલ્ય અને સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ

તીર્થંકર નામકર્મ ઉપાર્જન થાય તે છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

“ ઐ નમો તિત્થસ્સ ” પદની નવકારવાળી વીશ, સાથીયા વિગેરે બાસઠ-બાસઠ અથવા પચીશ-પચીશ કરવા.

૩૮, પાંચ મેરૂ તપ.

(મેરુમંદિર તપ)

મેરૂ પર્વતની સંખ્યાએ કરીને જે તપ કરવો તે મેરૂ-તપ કહેવાય છે. તેમાં પાંચ મેરૂને ઉદ્દેશીને પ્રત્યેકે-પ્રત્યેકે પાંચ-પાંચ ઉપવાસ એકાંતર પારણાવાળા કરવા, તેથી પચીશ ઉપવાસ અને પચીશ પારણાંવડે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિએ પૂજા કરી પાંચ સુવર્ણના મેરૂ કરાવી ઢાકવા. તથા પચીશ-પચીશ પકવાન, ફળ વિગેરે ઢાકવાં. આ તપનું ફળ ઉત્તમ પદની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. ગણુલું વિગેરે નીચે પ્રમાણે. જે મેરૂને ઉદ્દેશીને તપ ચાલતો હોય તે નામનું ગણુલું ગણવું.

સાં બાં લોં નોં

૧ સુદર્શન મેરૂ જિનાય નમઃ	૫	૫	૫	૨૦
૨ વિજય મેરૂ જિનાય નમઃ	૫	૫	૫	૨૦
૩ અચલ મેરૂ જિનાય નમઃ	૫	૫	૫	૨૦
૪ મંદર મેરૂ જિનાય નમઃ	૫	૫	૫	૨૦
૫ વિદ્યુન્માલિ મેરૂ જિનાય નમઃ	૫	૫	૫	૨૦

બીજી રીત (ટીપ્પણુ)

અથવા માત્ર પાંચ ઉપવાસ એકાંતર એસણાવાળા કરવા એટલે આ તપ દશ દિવસે પણ કરી શકાય છે. બીજો વિધિ ઉપર પ્રમાણે સમજવો.

૩૯, બત્રીશ કલ્યાણુક તપ.

બત્રીસ ઉપવાસ વડે જણાતાં કલ્યાણુકોને બત્રીશ-કલ્યાણુક કહે છે, તેમાં પ્રથમ અર્દુમ કરીને પારણું કરવું. પછી એકાંતરા એકાસણાના પારણાવાળા બત્રીશ ઉપવાસ કરવા. તથા છેડે અર્દુમ કરીને પારણું કરવું, એમ કરવાથી આ તપ આડત્રીશ ઉપવાસ અને ચોત્રીશ પારણાવડે એટલે એાંતેર દિવસે પૂર્ણ થાય છે, ઉઘાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિ-પૂર્વક બત્રીશ-બત્રીશ પકવાન્ન, ફળ વિગેરે ઢોકવાં. સંઘ-વાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ તીર્થંકર નામકર્મની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે (આ તપ વસુદેવહિંડીમાં છે.)

ગણણું તપ નંબર ૨૯ માં કહેલાં “જંબૂદ્વીપના પ્રથમ મહાવિદેહે જિનનામ” એ મથાળે લખેલા બત્રીશ નામનું ગણણું સાથીયા, ખમાસમણા વિગેરે પણ તે જ પ્રમાણે કરવા. આ તપ જંબૂદ્વીપમાં રહેલા મહાવિદેહમાં ઉત્કૃષ્ટ કાળે થયેલા, ૩૨ પ્રભુના કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્તિ રૂપ કલ્યાણુકના આરાધન સંબંધી જાણવો.

૪૦, ચ્યવનતપ તથા જન્મતપ.

ચ્યવનને ઉદ્દેશીને જે તપ તે ચ્યવનતપ કહેવાય છે, તેમાં ચોવીશ તીર્થ"કરને ઉદ્દેશીને તેમના કલ્યાણકના દિવસ વિના એકાંતર ચોવીશ ઉપવાસ કરવા. ઉઘાપને મોટી સ્નાન વિધિપૂર્વક જિનેશ્વર પાસે ચોવીશ-ચોવીશ પકવાન, ફળ, વિગેરે ઢોકવા. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ સદ્ગતિની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

જન્મ તપ પણ એ જ પ્રમાણે કરવો.

જે દિવસે જે તીર્થ"કરનો તપ ચાલતો હોય તે દિવસે તેમના નામનું ગણુણું ગણવું. નવકારવાળી વીશ ગણવી. (સાથીઆ વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.) ચ્યવનના તપમાં 'ઋષભસ્વામી પરમેષ્ઠિને નમઃ' એ રીતે પરમેષ્ઠિ પદ ૨૪ પ્રભુના નામ સાથે જોડીને ગણવું. તથા જન્મના તપમાં ઋષભસ્વામી અહ"તે નમઃ એ રીતે અહ"તે પદ ૨૪ પ્રભુના નામ સાથે જોડીને ગણવું. ઇત્યાદિ (જુઓ નંબર ૮ વાળો તપ.)

૪૧, લોકનાલિ તપ.

લોકનાલના ક્રમે કરીને જે તપ કરવો તે લોકનાલિ તપ કહેવાય છે, તેમાં સાત નરક પૃથ્વી, એક મધ્યલોક, ખાર કલ્પ, નવ ઐવેયક, પાંચ અનુત્તર વિમાન તથા મોક્ષ

(સિદ્ધ) શિલા એ લોકનાળ કહેવાય છે, તેમાં સાત નારક પૃથ્વીને ઉદ્દેશીને સાથ એકાસણાં કરવાં. પછી મધ્યલોકને ઉદ્દેશીને એક ઉપવાસ કરવો, પછી બાર કલ્પ (દેવલોક) ને ઉદ્દેશીને બાર એકાસણાં કરવાં. પછી નવ ઐવેયકને આશ્રયીને નવ નીવી કરવી. પછી પાંચ અનુત્તર વિમાનને આશ્રયીને પાંચ આયંબિલ કરવાં. પછી સિદ્ધશિલાને આશ્રયીને એક ઉપવાસ કરવો. એ પ્રમાણે પાંચીશ દિવસ વડે આ તપ પૂર્ણ થાય છે, તેમાં એકાસણાં ૧૯, નીવી ૯, આયંબિલ ૫, અને ઉપવાસ ૨ થાય છે. ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક જ્ઞાનપૂજા કરવી. રૂપાની સાત પૃથ્વીઓ, સુવર્ણમય મધ્યલોક, વિવિધ મણિમય બાર કલ્પો, નવ ઐવેયક અને પાંચ અનુત્તર વિમાન તથા સ્ફટિકમય સિદ્ધશિલા (રૂપાના ચંદ્ર-સહિત*) કરવી અને તેના પર સુવર્ણ તથા રત્નો સ્થાપવાં. અને તે સર્વ દેવ પાસે પુરૂષ પ્રમાણે અક્ષતનો ઢગલો કરી તેના પર મૂકવાં. નાના પ્રકારનાં પકવાન્ન, રૂળ ઢોકવાં. સંઘવાત્સલ્ય સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું રૂળ ઉત્તમ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે. ‘નમો અરિહંતાણું’ પદની નવકારવાળી વીંશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર બાર કરવા.

* રૂપાનો ચંદ્ર કરવાનું (અ) વિગેરે નંબરવાળી પ્રતિઓ કહે છે.

૪૨, કલ્યાણક અષ્ટાહ્નિકા તપ.

ચ્યવન, જન્મ, દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન અને નિર્વાણ એ પાંચ કલ્યાણકો વડે સંયુક્ત થયેલા આઠ-આઠ દિવસો હોવાથી કલ્યાણક અષ્ટાહ્નિકા નામે તપ કહેવાય છે. તેમાં ઋષભાદિક એક-એક તીર્થંકરના એક-એક કલ્યાણકને આશ્રયીને આઠ આઠ એકાસણાં કરવાથી ચાલીશ એકાસણાં વડે એક તીર્થંકરના કલ્યાણકોનો તપ પૂર્ણ થાય છે. એ રીતે બીજા ત્રેવીશ તીર્થંકરોના કલ્યાણકોને આશ્રયીને ચાલીશ-ચાલીશ એકાસણાં કરવાથી કલ્યાણક અષ્ટાહ્નિકા તપ પૂર્ણ થાય છે. સર્વ મળીને ૯૬૦ એકાસણાં થાય છે. કદાચ એક તીર્થંકરથી બીજા તીર્થંકરના કલ્યાણક તપની વચ્ચે આંતરો પડે તો તેમાં અડચણ નથી, પણ ચાલીશ એકાસણાંની અંદર તો આંતરો પડવો ન જોઈએ. ઉદાપનમાં એકસો ને વીશ વીશ (અથવા માત્ર ચોવીશ-ચોવીશ*) પકવાન્ન, ફળ વિગેરે મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક ઢાકવા. સાધુને વસ્ત્ર, અન્ન, પાત્ર વિગેરેનું દાન દેવું. સંઘવાત્સલ્ય સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ તીર્થંકર નામકર્મનો બંધ થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. જે તીર્થંકરના જે કલ્યાણકનો તપ ચાલતો હોય તે તે તીર્થંકરના નામનું ગણણું ગણવું.

---

* આવો પાઠ અ, બ, વિગેરે પ્રતિઓમાં છે.

૪૩, આયંબિલ વર્દ્ધમાન તપ.

આયંબિલવડે વૃદ્ધિ પામતો જે તપ તે આયંબિલ વર્દ્ધ-
માન તપ કહેવાય છે, તેમાં ઉપવાસના આંતરવાળા આયંબિલ
એકથી આરંભીને સો સુધી ચઢતાં-ચઢતાં કરવાં એટલે કે
પ્રથમ એક આયંબિલ કરી ઉપવાસ કરવો, પછી બે આયંબિલ
ઉપર ઉપવાસ કરવો, પછી ત્રણ આયંબિલ ઉપર ઉપવાસ
કરવો, આ પ્રમાણે ચઢતાં-ચઢતાં સો આયંબિલ ઉપર ઉપ-
વાસ કરવો. આ રીતે કરતાં ચૌદ વર્ષ ત્રણ માસ અને વીશ
દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિ-
પૂર્વક ચૌવીશ જિનની પૂજા કરવી, મુનિને દાન દેવું. સંઘપૂજા
સંઘવાત્સલ્ય કરવું. આ તપનું ફળ તીર્થંકર નામકર્મનો
ખંધ થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ
તપ છે. “નમો અરિહંતાણુ” પદની નવકારવાળી વીશ
ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર કરવા.

આ મહાન્ તપ છે, અને પુણ્યશાળી જીવ જ તેને
સાધ્યંત પૂર્ણ કરી શકે છે. આ તપ શ્રીચંદ કેવળીએ પૂર્વ-
ભવે કર્યો હતો.

૪૪, માઘમાળા તપ.

માઘ માસમાં માળાફોપે કરવાનો જે તપ તે માઘ-
માળા તપ કહેવાય છે. તે તપ પોષ વદ દશમને દિવસે

આરંભી માઘ શુદ્ધી પૂર્ણિમાએ પૂરો કરવો, તેમાં હંમેશાં સ્નાન કરીને અરિહંતની પૂજા કરી નિરંતર એકાસણું કરવાં. આ તપ એકવીશ દિવસે પૂર્ણ થાય છે. એ પ્રમાણે ચાર વર્ષ સુધી કરવું. ઉદ્યાપને મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક જિનેશ્વરની પૂજા કરી સુવર્ણ તથા મણિથી ગર્જિત એવો ઘૃતનો મેરૂ બનાવી દેવ પાસે ઢોકવો. પદ્માન્ન, ફળ વિગેરે યથાશક્તિ ઢોકવાં મુનિને દાન દેવું. સંઘપૂજા, સંઘવાત્સલ્ય કરવું. આ તપનું ફળ ઉત્તમ સુખની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ કેવળ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. “નમો અરિહંતાણું” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી, સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૪૫, શ્રી મહાવીર તપ.

શ્રી મહાવીરસ્વામીએ છઠ્ઠા અવસ્થામાં જે તપ કર્યો તે મહાવીર તપ કહેવાય છે, તેમાં બાર વર્ષ અને તેર પક્ષ એટલે સાડા છ માસ સુધી દશ-દશ ઉપવાસે પારણું કરીને તપ પૂર્ણ કરવો.

ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક શ્રી મહાવીર-સ્વામીની પ્રતિમા આગળ સુવર્ણમય વટ વૃક્ષ ઢોકવો તથા સંઘવાત્સલ્ય વિગેરે કરવું. આ તપનું ફળ કર્મનો ક્ષય થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. ગણુ-ણામાં “શ્રી મહાવીરસ્વામીને નમઃ” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૪૬, લક્ષપ્રતિપદ તપ.

(લાખી પડવો તપ)

શુકલપક્ષની એકમને દિવસે એકાશનાદિક (અથવા ઉપવાસાદિક)-તપ કરવો. એ રીતે બાર એકમે એટલે એક વર્ષે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. આ તપ શ્રાવક અને શ્રાવિકાને કરવાનો છે. ઉદ્યાપનમાં દેવપૂજા પૂર્વક દેવની પાસે લક્ષ (એક લાખ) ધાન્ય ઢોકવું. લક્ષ ધાન્યનું પ્રમાણ આ પ્રમાણે—ચોખા માણાં ૫, મગ પાલી ૨, મઠ પાલી ૧, અડદ પાલી ૧, ચણા માણા ૨, ચોળા માણા ૨, તુવેર પાલી ૮, વાલ માણા ૨, તલ પાલી ૭, જુવાર માણા ૫, ગોધૂમ માણા ૭, જવ માણા ૨, કાંગ માણા ૩, કોદ્રવા માણા ૩. આ તપનું ફળ અગણ્ય લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. શ્રાવકને કરવાનો આગાદ તપ છે.

॥ ઇતિ ગીતાર્થૌકિતાનિ તપાંસિ ॥

હવે આચાર્યૌકિત ફળ તપસ્યાઓ કહે છે—

૪૭, સર્વાંગસુંદર તપ.

જે તપ કરવાથી સર્વ અંગો સુંદર થાય તે સર્વાંગ-સુંદર તપ કહેવાય છે. તેમાં પ્રથમ શુકલપક્ષની એકમને દિવસે ઉપવાસ કરીને પારણે આયંજિલ કરવું ફરી ઉપવાસ

કરી આયંબિલ કરવું. એ પ્રમાણે આઠ ઉપવાસ અને સાત^૧ આયંબિલ કરી પંદર દિવસે (પૂર્ણિમાએ) આ તપ પૂર્ણ કરવો. શક્તિ પ્રમાણે સંયમાદિક દશ પ્રકારના ધર્મનું પાલન કરવું. કષાયનો ત્યાગ કરવો. પૂર્ણિમાને દિવસે ઉદ્યાપન કરવું, તેમાં મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક દેવની પાસે રત્નજડિત સુવર્ણમય પુરૂષ કરાવી ઢાકવો. યથાશક્તિ ફળ, પકવાન્ન ઢાકવાં. મુનિદાન, સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ સર્વ અંગની સુંદરતાની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ શ્રાવકને કરવા લાયક આગાઠ તપ છે.

ગણણામાં “નમો અરિહંતાણુ” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૪૮, નીરજશિખ તપ.

(નીરકસિંહ તપ)

નીરજ એટલે રોગરહિત જેની શિખા એટલે ચૂડા છે, તે નીરજશિખ નામનો તપ કહેવાય છે. આ તપ સર્વાંગ સુંદરની જેમજ કરવો. એટલે એકાંતર આઠ ઉપવાસ તથા સાત આયંબિલ મળી પંદર દિવસે પૂર્ણ કરવો. વિશેષ એટલું કે, આ તપ કૃષ્ણ પક્ષની એકમને દિવસે આરંભ કરી અમાવાસ્યાએ પૂર્ણ કરાય છે. ઉદ્યાપન વિગેરે સર્વાંગસુંદરની

૧ શ્રી પ્રવચનસારોદ્ધારના બાલાવબોધ વિગેરેમાં પારણે આઠ આયંબિલ કહ્યાં છે.

જેમ જાણુવું. (જુઓ તપ નંબર ૪૭ વાળો) આ તપ કરવાથી આરોગ્યતા પ્રાપ્ત થાય છે. આ શ્રાવકને કરવા લાયક આગાઠ તપ છે. આ તપમાં ગ્લાન સાધુ-સાધ્વીની ઔષધ્યાદિવડે શુશ્રુષા કરવાની મુખ્યતા છે. (નિજિગીષ્ઠમાં અને આમાં તદ્દાવત છે. જુઓ તપ નંબર ૮૯) ગણુણું વિગેરે પૂર્વની જેમ જાણુવું.

૪૯, સૌભાગ્ય કલ્પવૃક્ષ તપ

સૌભાગ્ય આપવામાં કલ્પવૃક્ષના જેવો આ તપ હોવાથી સૌભાગ્ય કલ્પવૃક્ષ નામનો આ તપ છે. તે ચૈત્ર માસની શુદ્ધ એકમથી તિથિ અને ચંદ્રાદિકના શુભ યોગે એકાંતર પારણાવાળા ૧૫ ઉપવાસ કરવાથી ત્રીસ દિવસે પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપને મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક સુવર્ણનો કે રૂપાનો કલ્પવૃક્ષ કરાવી દેવ પાસે ઢાકવો. (સુવર્ણનો વૃક્ષ કરે તો વિદ્રુમ તથા મોતીના ફળવાળો અને શાખાવાળો કરવો. અથવા તાંદુલનો કરવો.) સંઘવાત્સલ્ય-સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ સૌભાગ્યની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. “ૐ નમો અરિહંતાય” પદની નવ-કારવાળી વીશ ગણવી, સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૫૦ દમયંતી તપ.

દમયંતીએ નળ રાજાની વિયોગાવસ્થામાં આ તપ કરેલો. હોવાથી તે દમયંતી તપ કહેવાય છે. તેમાં દરેક જિનને ઉદ્દેશીને વીશ-વીશ તથા શાસનદેવતાને ઉદ્દેશીને એક-એક એમ એકવીશ-એકવીશ આંતરા રહિત આયંબિલ કરવાં, તેથી પાંચસોને ચાર દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. શક્તિ ન હોય તો એક તીર્થ કરનાં એકવીશ આયંબિલ કરીને પછી પારણું કરવું. એ રીતે કરવાથી ચોવીશ દિવસ પારણાના વધે છે. ઉદ્યાપનમાં ચોવીશ તિલક કરાવીને પ્રભુને ચડાવવાં તથા પાંચસોને ચાર સંખ્યાપ્રમાણ રૂપાનાણું, પકવાન, ફળ વિગેરે ઢાકવાં. મોટી 'સ્નાત્રવિધિપૂર્વક' જિનપૂજા કરવી, સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપ કરવાથી આપત્તિનો નાશ થાય છે. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. જે તીર્થ કરનો તપ ચાલતો હોય, તે તીર્થ કરના નામ સાથે 'સર્વજ્ઞાય નમઃ' એ પદ બેડી ગણણું નવકારવાળી ૨૦ નું ગણવું. સાથીયા વગેરે બાર-બાર કરવા. શાસનદેવતાના તપને દિવસે તે તે શાસનદેવીના નામનું ગણણું ગણવું.

૫૧, આયતિજનક તપ.

આયતિ એટલે ઉત્તરકાળ, તેને શુભપણે જે ઉત્પન્ન કરે તે આયતિ (શુભ) જનક તપ કહેવાય છે. આ તપ

નિરંતર ખત્રીશ આયંબિલ કરવાથી પૂર્ણ થાય છે. શક્તિ ન હોય તો એકાંતરિત પારણાંવાળાં આયંબિલ કરવાં. ઉદ્યાપને મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક ખત્રીશ પકવાન્ન, ફળ વિગેરે ઢાકવાં. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપ કરવાથી ઉત્તર કાળમાં શુભ થાય છે. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. ગણુણું “નમો અરિહંતાણું” પઢતું ગણુણું સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

પર, અક્ષયનીધિ તપ.

આ તપ અક્ષયનીધિ (અખૂટ ભંડાર) ની જેવો હોવાથી તેનું નામ અક્ષયનીધિ તપ છે. તે શ્રાવણ વદ ચોથને દિવસે શરૂ કરવો. તે દિવસે જિનેશ્વરની પ્રતિમા આગળ ગાયના છાણુથી ભૂમિ લીંપીને તે ઉપર ગહુંલી કરી તેના પર કુંભ સ્થાપન કરવો. (તે કુંભ સુવર્ણનો, રૂપાનો કે અન્ય ઉત્તમ ધાતુનો અથવા છેવટે માટીનો લેવો.) તે કુંભ વિચિત્ર પ્રકારના ગંધ, પુષ્પથી પૂજવો તથા તેમાં સુવર્ણ, મણિ, મુક્તાફળ, સોપારી વિગેરે નાંખીને તેનું સ્થાપન કરવું, પછી પંદર દિવસ સુધી તેનું નિત્ય પૂજન કરવું. જિનેશ્વરને ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરીને ઘટમાં અક્ષતની અંજલી દરરોજ નાંખવી. (તે અંજલીમાં સોનાનાણું, સોપારી વિગેરે લેવું.) કુંભ પાસે નૈવેદ્ય ઢાકવું. દરરોજ શક્તિ પ્રમાણે એકાસણું અથવા બેસણું કરવું. હંમેશાં કુંભ પાસે નૃત્ય,

ગીતાદિક ઉત્સવ કરવો. એ રીતે પર્યુષણા પર્યંત આ તપ કરવો. (સંવત્સરીને દિવસે એટલે છેલ્લે દિવસે ઉપવાસ કરવો.) આ રીતે ચાર વર્ષ પર્યંત આ તપ કરવો. ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક નાના—પ્રકારના પક્વાન્ન, ફળ વિગેરે ઢોકવાં. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપ કરવાથી સર્વ પ્રકારની સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે.

ખીજી રીતે અક્ષતની મુઠી હંમેશાં કુંભમાં નાંખવી. જોટલા દિવસે તે ઘટ પૂર્ણ થાય તેટલા દિવસ પ્રતિદિન એકાસણાદિક તપ કરવો. ખીજો સર્વ વિધિ તથા ઉદ્યાપન ઉપર પ્રમાણે જાણવો. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાધ તપ છે. ગણણું “નમો નાણુસ્સ” એ પદ્ધતું નવકારવાળી વીશ પ્રમાણે ગણવું. સાથીયા વિગેરે ૫૧ એકાવન કરવા.

૫૩, અક્ષયનીધિ તપ (ખીજો)

આ તપ શ્રાવણ વદ ૪ ને દિવસે શરૂ કરી સોળ દિવસે પૂરો કરવો, તેમાં સુવર્ણનો રત્નજડિત કુંભ કરાવવો. અથવા શક્તિ પ્રમાણે ખીજી કોઈ રૂપા વિગેરે ધાતુનો કરાવવો. અથવા છેવટ શક્તિ ન હોય તો માટીનો કરાવવો. પછી તે કુંભ ઘરમાં, દેરાસરમાં અથવા ઉપાશ્રયે પવિત્ર સ્થાને જિનખિંબની સમીપે ગહૂંલી કરી તે પર સ્થાપવો. તેની સમીપે સ્વસ્તિક કરીને તે પર કલ્પસૂત્ર પધરાવવું તેની પાસે હંમેશાં બન્ને કાળનું પ્રતિકંભણ કરવું. હંમેશાં દેવપૂજા કરવી. પુસ્તક ઉપર ચંદરવો બાંધવો, જ્ઞાનને ધૂપ, દીપ

કરી હંમેશાં રૂપાનાણે પૂજવું. અથવા શક્તિ ન હોય તે પહેલે તથા છેલ્લે દિવસે રૂપાનાણે પૂજવું, અને વચલા દિવસોમાં યથાશક્તિ દ્રવ્યવડે પૂજવું. પછી અક્ષતની બે હાથે અંજલિ ભરીને ઉપર સોપારી તથા રૂપાનાણું મૂકી ઉભા થઈ જ્ઞાનની “બોધાગાધાન” એ યુદ્ધ ભણી સ્તુતિ કરવી અથવા આ દુહો બોલવો—

જ્ઞાન સમો કો ધન નહિ, સમતા સમો ન સુખ;

જીવિત સમ આશા નહિ, લોભ સમો નહિ દુઃખ. ૧

પછી તે અક્ષતની અંજલિ સોપારી સહિત કુંભમાં નાંખવી. ઉપર એક શ્રીફળ મૂકવું. એમ સોળ દિવસ સુધી અક્ષતની અંજલી, સોપારી તથા રૂપાનાણું કુંભમાં નાંખવું. છેલ્લે દિવસે કુંભ ચોખાથી પૂર્ણ કરવો, પછી ખમાસમણ દઈ “ઈચ્છાકારેણ સંહિસહ લગવન્ શ્રી શ્રુત-દેવતાઆરાધનાર્થ” કાઉસ્સગ્ગ કરે ? ઈચ્છં, શ્રી શ્રુત-દેવતા આરાધનાર્થ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ” અન્નતથા કહી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી એક જણ પારી “નમો ડહંત” કહી “સુઅદેવયા લગવઈ, નાણાવરણીયકમ્મ-સંઘાયં; તેસિં ખવેઉ સયયં, જેસિં સુઅસાયરે ભત્તી ॥૧૧॥” એ થોડું કહે. “નમો નાણુસ્સ” એ પઢની નવકારવાળી ૨૦ દરરોજ ગણવી. આ પ્રમાણે દરરોજ કરવું. છેલ્લે દિવસે રાત્રીભગરણ, પૂજા-પ્રભાવના કરવી. પાશુણને દિવસે હાથી, ઘોડા વિગેરેથી વરઘોડો શણગારી વાજતે-ગાજતે કુંભને દેરાસર લઈ જવો. તે વખતે કુંભ ઉપર - શ્રીફળ રાખી તે

ઉપર લીલું, પીળું રેશમી વસ્ત્ર વીંટી ઉપર પુલની માળા પહેરાવી સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીઓને માથે મૂકવા. તથા નૈવેદ્યમાં સર્વ જાતનાં પકવાન્ન, સુખડી વિગેરે યથાશક્તિ કરાવી તેના ધાળ પણ સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીઓને માથે મૂકવા. એ રીતે વરઘોડા સહિત દહેરાસર આવવું. કુંભવાળી સ્ત્રીઓએ ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી પ્રભુ પાસે કુંભ મૂકવો. પછી નૈવેદ્ય પણ પ્રભુ પાસે મૂકવું. જ્ઞાનના પુસ્તકને ગુરૂને સ્થાનકે પધરાવી ગુરૂપૂજા તથા પુસ્તકપૂજા રૂપાનાણાથી કરવી. ભાદરવા શુદ્ધ ૪ ને દિવસે તપની સમાપ્તિ કરવી. તે તપના દિવસોમાં નિરંતર એકાસણું અથવા બેસણું કરવું. છેલ્લે સંવત્સરીને દિવસે ઉપવાસ કરવો. શુદ્ધ ૫ ને રોજ પારણું કરવું. સ્વામીવાત્સલ્ય, પ્રભાવના વિગેરે કરવું. એ રીતે ચાર વર્ષ સુધી આ તપ કરવાનો નિયમ છે. જેટલા જણ તપ કરતા હોય, તે દરેકે જૂદા જૂદા કુંભ મૂકવા. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

અક્ષયનીધિ તપની વિધિ.

પ્રથમ ઇરિયાવહી પ્રતિક્રમવા, પછી ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન ! અક્ષયનીધિ તપ આરાધન નિમિત્તે ચૈત્યવંદન કરું ? ઇચ્છું, કહી નીચે પ્રમાણે ચૈત્યવંદન કરવું:-

શાસનનાયક સુખ કરણ, વર્ષ્માન જિનભાણ;
અહનિશ એહની શિર વહું, આણા ગુણમણિખાણ. ૧
તે જિનવરથી પામીયા, ત્રિપદી શ્રી ગણધાર,
આગમ રચના બહુવિધ, અર્થ વિચાર અપાર. ૨

તે શ્રી શ્રુતમાં લાપિયાએ, તપ બહુવિધ સુખકાર;
 શ્રી જિનઆગમ પામીને, સાધે મુનિ શિવ સાર. ૩
 સિદ્ધાંતવાણી સુણવા રસિક, શ્રાવક સમકિત ધાર;
 ઈષ્ટ સિદ્ધિ અર્થે કરે, અક્ષયનીધિ તપ સાર. ૪
 તપ તો સૂત્રમાં અતિ ઘણાં, સાધે મુનિવર જેહ;
 અક્ષય નિધાનને કારણે, શ્રાવકને ગુણ ગેહ ૫
 તે માટે ભવિ તપ કરો એ, સર્વ ઋદ્ધિ મળે સાર;
 વિધિશુ એહ આરાધતાં, પામીને ભવપાર. ૬
 શ્રી જિનવર પૂજા કરો, ત્રિક શુદ્ધે ત્રિકાળ.
 તેમ વળી શ્રુતજ્ઞાનની, ભક્તિ થઈ ઉજમાળ. ૭
 પડિહ્મભણાં બે ટંકનાં, બ્રહ્મચર્યને ધરીએ;
 જ્ઞાનીની સેવા કરી, સેજે ભવજળ તરીએ. ૮
 ચૈત્યવંદન શુભ ભાવથીએ, સ્તવન થોઈ નવકાર;
 શ્રુતદેવી ઉપાસના, ધીરવિજય હિતકાર. ૯

પછી જાંકિંચિ કહીને નમુચ્ચુણું કહેવું, પછી જાવંતિ અને
 જાવંત તેમજ નમોડહાંત કહી, નીચે પ્રમાણે સ્તવન કહેવું.

(લાવો લાવોને રાજ મોંઘાં મૂલાં મોતી-એ દેશી.)

તપવર કીજે રે, અક્ષયનીધિ અભિધાને;

સુખભર લીજેરે, દિન દિન ચડતે વાને (એ આંકણી)

પર્વ પન્નૂસણ પર્વ શિરૌમણિ, જે શ્રી પર્વ કહાય;
 માસ પાખ છઠ દસમ દુવાલસ, તપ પણ એ દિન થાય. ૧

પણ અક્ષયનીધિ પર્વ પન્નૂસણ, કેરો કહે જિન લાણ; શ્રાવણ વદ ચોથે પ્રારંભી, સંવચ્છરી પરિમાણ. ૨
 એ તપ કરતાં સર્વ રિદ્ધિ વરે, પગ પગ પ્રગટે નિધાન; અનુક્રમે પામે તેહ પરમપદ, સાન્વયી નામ પ્રધાન. ૩
 પર મત્સરથી કર્મ બંધાણું, તેણે પામી દુઃખ જાળ; એ તપ કરતાં તે પૂરવનું, કર્મ થયું વિસરાળ. ૪
 જ્ઞાનપૂજા શ્રુતદેવી કાઉસગ્ગ, સ્વસ્તિક અતિ સોહાવે; સોવન જડિત કુંલ નિજશક્તિ, સંપૂરણ ક્રમે થાવે. ૫
 જઘન્ય મધ્યમ ઉત્કૃષ્ટથી કરીએ, ઇગ દોય તિન વરીસ; વરસ ચોથે શ્રુતદેવી નિમિત્તે, એ તપ વીશવાવીશ. ૬
 એણે અનુસારે જ્ઞાનતાણું વર, ગણણું ગણીએ ઉદાર; આવશ્યકાદિ કરણી સંયુત, કરતાં લહે ભવપાર. ૭
 ઇહભવ પરભવ દોષ આશંસા, રહિત કરો ભવિ પ્રાણી; જે પર પુદ્ગલ ગ્રહણ ન કરવું, તે તપ કહે વરનાણી. ૮
 રાતિજગા પૂજા પરભાવના, હય ગય શણગારીને; પારણા દિન પંચ શબ્દે વાને, વાજંતે પધરાવીને. ૯
 ચૈત્ય વિશાળ હોય તિહાં આવી, પ્રદક્ષિણા વળી દીને; કુંલ વિવિધ નૈવેદ્ય સંઘાતે, પ્રભુ આગળ ઢાઇને. ૧૦
 રાધનપુરે એ તપ સુણી બહુ જણ, થયા ઉજમાળ તપ કાને; એમ મુખ્ય મંડાણ આછવમાં, મસાલીયા દેવરાને. ૧૧
 સંવત અઢાર તેંતાલી વરસે, એ તપ બહુ ભવી કીધો; શ્રી જિન ઉત્તમ પાદ પસાયે, પદ્મવિજય ફળ લીધો. ૧૨

ત્યારપછી જયર્વાયરાય૦ કહી સુઅદેવયાએ કરેમિ
કાઉસ્સગ્ગ” અન્નતથ૦ કહી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી,
નમોઽહંત્ કહી “સુઅદેવયા ભગવઇ, નાણાવરણીય કમ્મ-
સંઘાયં; તેસિં ખવેઉ સયયં, જેસિં સુઅસાયરે ભત્તિ ॥૧॥ ”
એ થોય કહેવી પછી પચ્ચક્ખાણુ કરવું અને પૂજની ઢાળ
તે નીચે પ્રમાણે—

દુહા.

સપ્તમ પદ શ્રી જ્ઞાનનો, સિદ્ધચક્ર પદ માંહી;
આરાધી જે શુભ મને, દિન દિન અધિક ઉંછાડિં. ॥૧॥

છંદ ગાથા.

અન્નાણુ સંમોહ તમોહરસ્સ, નમો નમો નાણુ દિવાયરસ્સ;
પંચપયાસુ ઉવગારગસ્સ, સત્તાણુ તવ્વતથ પયાસગસ્સ. ॥૧॥
હુવે જેહથી સર્વ અજ્ઞાનરોધો, જિનાધીશ્વર પ્રોક્ત અર્થાવબોધો;
મતિ આદિ પંચ પ્રકાર પ્રસિદ્ધો, જગદ્ભાસતે સર્વદૈવા વિરૂદ્ધો;
યદ્દીય પ્રભાવે સુલક્ષં અલક્ષં, સુપેયં અપેયં સુકૃત્યં અકૃત્યં.
જેણે જાણીએ લોકમધ્યે સુનાણું, સદા મે વિશુદ્ધં તદૈવ પ્રમાણું;

ઢાળ.

ભવ્ય નમો ગુણજ્ઞાનને, સ્વપર પ્રકાશક ભાવેણ;
પરબ્રહ્મ ધર્મ અનંતતા, લેદાલેદ સ્વભાવેણ, ॥૧॥ (ચાલ)
જે મુખ્ય પરિણતિ સકલ જ્ઞાયક, બોધ ભાવ વિલચ્છના;
મતિ આદિ પંચ પ્રકાર નિર્માળ, સિદ્ધિ સાધન લચ્છના;

સ્થા દ્રાઢ સંગી તત્ત્વરંગી, પ્રથમ લેદા લેદતા;
સવિકલ્પ ને અવિકલ્પ વસ્તુ, સકલ સંશય છેદતા. ૨

ઢાળ બીજી.

લક્ષ્યાલક્ષ્ય ન જે વિષ્ણુ લહિયે, પેય અપેય વિચાર;
કૃત્ય અકૃત્ય ન જે વિષ્ણુ લહિયે, જ્ઞાન તે સકલ આધારે
લવિકા ! સિદ્ધચક્રે પદ વંદો.

પ્રથમ જ્ઞાન ને પછી અહિંસા, શ્રી સિદ્ધાંતે ભાખ્યું;
જ્ઞાનને વંદો જ્ઞાન મ નિંદો, જ્ઞાનીએ શિવ સુખ ચાખ્યું રે. ભ૦
સકલ ક્રિયાનું મૂલ જે શ્રદ્ધા, તેહનું મૂલ જે કહિયે;
તેહ જ્ઞાન નિત્ય નિત્ય વંદીજે, તે વિષ્ણુ કહો કેમ રહિયે રે. ભ૦
પાંચ જ્ઞાનમાંહિ જેહ સદાગમ, સ્વપર પ્રકાશક જેહ;
દીપક પરે ત્રિભુવન ઉપકારી, વળી જેમ રવિ શશી મેહ રે. ભ૦
લોક ઊર્ધ્વ અધો તિર્યગ્ જ્યોતિષ, વૈમાનિક ને સિદ્ધ;
લોકાલોક પ્રગટ સવિ જેહથી, તેહ જ્ઞાને મુજ શુદ્ધિ રે. ભ૦

ઢાળ ત્રીજી.

જ્ઞાનવરણી જે કર્મ છે, ક્ષય ઉપશમ તસ થાય રે;
તો હુએ એહિંજ આત્મા, જ્ઞાન અબોધતા બળ્ય રે. ॥૧૧૦॥૧॥

પછી “ૐ હ્રીં પરમાત્મને નમઃ જ્ઞાનપદેભ્યઃ કલશં
યજ્ઞમહો સ્વાહા” એ મંત્ર બોલીને જ્ઞાનની વાસદેવ વડે
પૂજા કરવી, અને પછી દ્રવ્ય વડે પૂજા કરવી એટલે સોના-
મહોર તથા રૂપામહોરથી જ્ઞાનની યથાશક્તિ પૂજા કરવી.

પછી નીચે પ્રમાણે દુહા બોલી શ્રુતજ્ઞાનના ૨૦ લેહનાં
૨૦ ખમાસમણ દેવાં.

પીઠિકાના દુહા.

સુખકર સંખેસર નમી, થુણશ્યુ' શ્રી શ્રુત નાણુ;
ચઉ મુંગા શ્રુત એક છે, સ્વપર પ્રકાશક ભાણુ. ॥૧॥
અલિલાખ્ય અનંતમે, ભાગે રચિયો જેહ;
ગણધર દેવે પ્રણુમીઓ, આગમ રચણુ અછેહ. ॥૨॥
ઇમ બહુલી વકતવ્યતા, છ ઠાણુ વડીયા ભાવ;
ક્ષમાશ્રમણુ ભાણ્યે કહ્યા, ગોપય સર્પિ જમાવ. ॥૩॥
લેશ થકી શ્રુત વરણુવું, લેદ લલા તસ વીશ;
અક્ષયનીધિ તપને દિને, ખમાસમણુ તે વીશ. ॥૪॥
સૂત્ર અનંત અર્થ મર્ધ, અક્ષર અંશ લહાય;
શ્રુત કેવળી કેવળી પરે, ભાખે શ્રુત પરજાય. ॥૫॥ (પ્રથમલેહ)૧
શ્રી શ્રુત જ્ઞાનને નિત નમો, ભાવ મંગલને કાજ;
પૂજન અર્ચન દ્રવ્યથી, પામે અવિચલ રાજ. ॥૬॥
(ખમાસમણુ દેવું)

(આ છટ્ઠો દુહા દરેક ખમાસમણુ કહેવો.)

ઇગ સય અડવીશ સ્વરતણા, તિહાં અકાર અઠાર;
શ્રુત પર્યાય સમાસમેં, અંશ અસંખ્ય વિચાર. ॥૭॥
શ્રી શ્રુત ॥૨॥

બત્રીશ વર્ણુ સમાય છે, એક સિલોક મઝાર;
તેમાંહે એક અક્ષર ગ્રહે, તે અક્ષર શ્રુત સાર ॥૮॥
શ્રી શ્રુત ॥૩॥

ક્ષયોપશમ ભાવે કરી, બહુ અક્ષરનો જેહ;
જાણે ઠાણાંગ આગલે, તે શ્રુત નીધિ ગુણ જેહ. ૯
કેડિ એકાવન અડલખા, અડસય એકાશી હજાર;
આલીશ અક્ષર પદ તણા, કહે અનુયોગ દુવાર. ૧૦

શ્રી૦ ॥ ૪ ॥

અર્થાંતે ઇહાં પદ કહ્યું, જિહાં અધિકાર ઠરાય;
તે પદ શ્રુતને પ્રણમતાં, જ્ઞાનાવરણી હઠાય. ૧૧

શ્રી૦ ॥ ૫ ॥

અઠાર હજાર પદે કરી, અંગ પ્રથમ સુવિલાસ;
દુગુણા શ્રુત બહુ પદ ગ્રહે, તે પદ શ્રુતસમાસ. ૧૨

શ્રી૦ ॥ ૬ ॥

પિંડ પ્રકૃતિમાં એક પદે, જાણે બહુ અવદાત;
ક્ષયોપશમની વિચિત્રતા, તેહજ શ્રુતસંઘાત. ૧૩

શ્રી૦ ॥ ૭ ॥

પંચોતેર ભેદે કરી, સ્થિતિ બંધાદિ વિલાસ;
કમ્મપયડી પયડી ગ્રહે, શ્રુત સંઘાત સમાસ. ૧૪

શ્રી૦ ॥ ૮ ॥

ગત્યાદિક જે માર્ગણા, જાણે તેહમાં એક;
વિવરણ ગુણઠાણાદિકે, તસ પ્રતિપતિ વિબેક. ૧૫

શ્રી૦ ॥ ૯ ॥

જે બાસકિ માર્ગણ પદે, લેશ્યા આદે નિવાસ;
સંગ્રહ તરતમ યોગથી, તે પ્રતિપત્તિ સમાસ. ૧૬

શ્રી૦ ॥ ૧૦ ॥

[૮૦] * * તપાવલિ * * *

સતપદ્ધતિક દ્વારમાં, જે જાણે શિવ લોગ;
એક દોય દ્વારે કરી, શ્રદ્ધા શ્રુત અનુયોગ. ૧૭
શ્રી૦ ॥ ૧૧ ॥

વલી સતપદ્ધતિક નવ પદે, તિહાં માર્ગણા ભાસ;
સિદ્ધતણી સ્તવના કરે, શ્રુતઅનુયોગ સમાસ. ૧૮
શ્રી૦ ॥ ૧૨ ॥

પ્રામૃત પ્રામૃત શ્રુત નમું, પૂરવના અધિકાર;
બુદ્ધિ પ્રબલ પ્રભાવથી, જાણે એક અધિકાર. ૧૯
શ્રી૦ ॥ ૧૩ ॥

પ્રામૃત પ્રામૃત શ્રુત સમા, સાલિધ લખિધ વિશેષ;
બહુ અધિકાર ઇચ્છ્યા ગ્રહે, ક્ષીરાશ્રવ ઉપદેશ. ૨૦
શ્રી૦ ॥ ૧૪ ॥

પૂરવ ગત વસ્તુ જીકે, પ્રામૃત શ્રુત તે નામ;
એક પ્રામૃત જાણે મુનિ, તાસ કરું પરણામ. ૨૧
શ્રી૦ ॥ ૧૫ ॥

પૂરવ લખિધ પ્રભાવથી, પ્રામૃત શ્રુત સમાસ;
અધિકાર બહુલા ગ્રહે, પદ અનુસાર વિલાસ. ૨૨
શ્રી૦ ॥ ૧૬ ॥

આચારાદિક નામથી, વસ્તુ નામ શ્રુત સાર;
અર્થ અનેકવિધે ગ્રહે, તે પિણુ એક અધિકાર. ૨૩
શ્રી૦ ॥ ૧૭ ॥

દુગ સય પણુ વીસ વસ્તુ છે, ચૌદ પૂરવના સાર;
જાણે તેહને વંદના, એક શ્વાસે સો વાર. ૨૪
શ્રી૦ ॥ ૧૮ ॥

ઉત્પાદાદિ પૂરવ જે, સૂત્ર અર્થ એક સાર;
વિદ્યા મંત્ર તણે કહ્યો, પૂરવ શ્રુત ભંડાર. ૨૫
શ્રી૦ ॥ ૧૯ ॥

ખિંદુસાર લગે લણે, તેહિજ પૂરવ સમાસ;
શ્રી શુભવીરને શાસને, હોજે જ્ઞાન પ્રકાશ. ૨૬
શ્રી૦ ॥ ૨૦ ॥

પ્રથમના ૪ પીઠિકાના દુહા, ૬ કો દરેક લેદે કહેવાનો
દુહો અને ૬ મો, તેટલા ખમાસમણમાં ન ગણવા.

ઇતિ અક્ષયનીધિ તપ ખમાસમણના દુહા સમાપ્ત.

પછી પસલી (ખોખો) ભરી ખોધાગાધં સુપદપદવી૦
એ સ્તુતિ ખોલીને તે પણ કુંભમાં નાંખવો. કુંભ પાસે
કદપસૂત્રની સ્થાપના કરવી, માથે ચંદરવા, પુંડીયા ખાંધવાં.
ડાંગરની ઢગલી ઉપર કુંભ સ્થાપવો. પંદરમે દિવસે તે કુંભ
પૂરો ભરવો. પછી તેના પર શ્રીફળ મૂકી તેને લીલા અથવા
પીળા રેશમી વસ્ત્રથી ખાંધવો. શ્રાવણ વદ ચોથથી આરંભી
ભાદરવા શુદ્ધ ચોથને દિવસે તપ પૂરો કરવો. દરરોજ એકા-
સણાં કરવાં. બ્રહ્મચર્ય પાળવું, કુંભ પાસે અખંડ દીવો
જ્ઞાનસ વિગેરેમાં ^૧જતનાપૂર્વક રાખવો. ‘ૐ હ્રીં શ્રી કલ્લી
નમો નાણુસ્સ’ એ ગણણું નવકારવાળી વીશ પ્રમાણ ^૨ગણવું.

૧ કોઈ રીતે દીવામાં જીવજંતુ ન પડે તેવી સગવડ રાખવી.

૨ આવા કઠણ અક્ષરો ગણવા ભારે પડે તેણે “નમો નાણુસ્સ”
એટલો જ જપ કરવો, એક પ્રતિમાં લખેલું હોવાથી અહીં મંત્રાક્ષરો
પણ લખ્યા છે.

દશ લોગસ્સનો કાઉસ્સંગ કરવો. છેલ્લે તથા પહેલે દિવસે રાત્રિ-
જાગરણ કરવું, તથા વરઘોડા કાઢવો.

૫૪, મુકુટ સપ્તમી તપ.

મુકુટના ઉદ્યાપન વડે જણાતી જે સપ્તમી તે સંખધી તપ તે મુકુટ સપ્તમી તપ કહેવાય છે. આ તપમાં અષાઢ, શ્રવણ, ભાદ્રપદ, આશ્વિન, કાર્તિક, માર્ગશીર્ષ અને પોષ એ સાત માસની કૃષ્ણપક્ષની સાતમને દિવસે ઉપવાસ કરવો, તેમાં અનુક્રમે વિમલનાથ ૧, અનંતનાથ ૨, ચંદ્રપ્રભ અથવા શાંતિનાથ ૩, નેમિનાથ ૪, ઋષભદેવ ૫, મહાવીર ૬, અને પાર્શ્વનાથ ૭, એ સાત તીર્થંકરોને આશ્રયીને એક એક સપ્તમીએ તપ કરવો તથા તે દિવસે તે તે તીર્થંકરની મોટી સ્નાત્રવિધિએ પૂજા કરવી. ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક જિનપૂજા કરવી. રૂપાની લોકનાલિકા કરાવી તેના ઉપર સુવર્ણમય રત્નજડિત મુકુટ કરાવી દેવ પાસે ઢાકવો. સાત સાત પકવાન્ન, ફળ, વિગેરે ઢાકવાં. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ વાંછિતની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઢ તપ છે. જે જે તીર્થંકરનો તપ ચાલતો હોય તે તે તીર્થંકરના નામનું ગણણું (જેમકે પહેલું “ વિમલનાથાય નમઃ ”) નવકારવાળી વીશનું ગણણું. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૫૫, અંબા તપ.

અંબાદેવીની આરાધના માટે આ તપ છે. તેમાં પાંચ માસની શુક્લ પાંચમને દિવસે એકાસણાદિક તપ કરવો, અને તે દિવસે નેમિનાથ તથા અંબાદેવીનું પૂજન કરવું. ઉદ્યાપને ઉત્તમ ધાતુની અંબાદેવીની મૂર્તિ કરાવી તેની સ્થાપના કરવી. શાસ્ત્રોક્ત વિધિએ તેની હંમેશાં પૂજા કરવી. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપ કરવાથી અંબાદેવી પાસેથી વરદાનની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. (જૈનપ્રબોધમાં કૃષ્ણપક્ષની પંચમીએ કરવાનો કહ્યો છે. તથા ઉજમણે સાધુને નવાં વસ્ત્ર, અન્ન વિગેરે આપી પ્રતિલાભવા, અને અંબાની મૂર્તિ બે પુત્ર સહિત તથા આમ્રની લુમ્બ સહિત કરાવવી, પછી તેનું પૂજન કરવું, એમ કહ્યું છે.) ગણણું ‘ શ્રી અંબિકાદેવ્યૈ નમઃ એ પદની નવકારવાળી વીશ પ્રમાણ ગણણું.

૫૬, શ્રુતદેવતા તપ.

શ્રુતદેવીની આરાધના માટે આ તપ છે, તેમાં અગીયાર શુક્લ એકાદશીને દિવસે શ્રુતદેવીની પૂજાપૂર્વક યથાશક્તિ એકાસણાદિક તપ કરવો. ઉદ્યાપને શ્રુતદેવીની મૂર્તિ ઉત્તમ ધાતુની બનાવી તેની પ્રતિષ્ઠા કરવી, તથા વિધિ પ્રમાણે પૂજા કરવી. આ તપનું ફળ શ્રુતજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય તે છે.

ઉપર પ્રમાણે અગીયાર શુકલ એકાદશીએ ઉપવાસ કરી મૌન ધારણ કરવું. એમ ‘પંચાશક’માં તથા પ્રત્યંતરમાં કહ્યું છે: “શ્રી શ્રુતદેવતાયૈ નમઃ” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી.

૫૭, રોહિણી તપ.

આ તપ રોહિણી નક્ષત્રમાં થાય છે, તેથી તે રોહિણી તપ કહેવાય છે. તે તપ અક્ષયતૃતીયાને દિવસે અથવા તેની આગળ-પાછળ જ્યારે રોહિણી નક્ષત્ર હોય ત્યારે શરૂ થાય છે. તે તપ શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામીની પૂજાપૂર્વક સાત વર્ષ અને સાત માસ સુધી કરવો. એટલે માસે-માસે જ્યારે રોહિણી નક્ષત્ર હોય તે તે દિવસે ઉપવાસાદિક (ઉપવાસ, આયંજિલ, નીવી વિગેરે) તપ કરવો. જો કદાચ એક પણ રોહિણી નક્ષત્ર ભૂલી જવાય તો ફરીથી પ્રથમથી આરંભ કરવો. ઉદ્યાપનમાં શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામીની પ્રતિમાની મોટી સ્નાત્રવિધિએ પૂજા કરીને સુવર્ણમય અશોકવૃક્ષ ઢાકવો. (પ્રત્યંતરના મતે સુવર્ણમય સોમરાજ તથા અશોક યુક્ત રોહિણી રાણી તથા વાસુપૂજ્યસ્વામીની પ્રતિમા કરાવી દેવ પાસે ઢાકવી. એકસો ને એક સંખ્યા પ્રમાણ મોદક, ફળ, દીપ, વિગેરે ઢાકવાં) સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ અવિધવાપણું તથા સૌભાગ્ય સુખની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. (આ તપ પૌષ્ઠપૂર્વક ઉપવાસ કરીને કરવાનો પ્રચાર છે, અથવા

પૌષધ ન થઈ શકે તો આરંભાદિક કાર્ય ન કરે.) “શ્રી વાસુપૂજ્ય સર્વજ્ઞાય નમઃ” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૫૮, તીર્થ'કર માતૃતપ.

તીર્થ'કરોની માતાની આરાધના માટે આ તપ છે. તેને ભાદરવા સુદી સાતમને દિવસે આરંભ કરી શુદ્ધિ તેરસ સુધી દૂધ, દહીં, ઘી, કરંબો (દહીં-ભાત), ક્ષીર, લાપસી અને ઘેબર વડે શ્રી જિનમાતાની પૂજા કરી (આગળ ધરી) હંમેશાં એકાસણાદિક તપ કરવો, તે તપ સાત વર્ષ સુધી કરવો. પરંતુ બધે વરસે અથવા દર વરસે આ પ્રમાણે ઉદ્યાપન કરવું:-ભાદરવા શુદ્ધિ ચૌદશને દિવસે ચોવીશ-ચોવીશ પુકા, પુરી, પકવાન, ફળ વિગેરે જિનમાતા પાસે ઢોકવાં. તથા પુત્રવાળી ચોવીશ શ્રાવિકાને વસ્ર, અંગરાગ, તાંબૂલ વિગેરે આપવું. પછી સાતમા વર્ષના ઉદ્યાપનમાં શ્રી જિનમાતાની આગળ સાતમને દિવસે તેલ ઢોકવું. આઠમે ઘી, નવમીએ પકવાન, દશમીએ ગાયનું દૂધ, અગીયારસે દહીં, બારસે ગોળ, અને તેરસે ખીચડી, વડી, કણિક (લોટ), હરડે, ધાણા, મેથી, ગુંદર, આંજણુ, શલાકા, સાત-સાત પાન, સોપારી વિગેરે ઢોકવાં. પુત્રવાળી શ્રાવિકાને શ્રીફળ આપવાં. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ પુત્રપ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે, શ્રી જિનમાત્રે નમઃ એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી.

૫૯, સર્વસુખ-સંપત્તિતપ.

સર્વસુખ—સંપત્તિનું કારણ હોવાથી આ તપ સર્વ સુખ સંપત્તિ નામનો કહેવાય છે. તેમાં શુકલ કે કૃષ્ણપક્ષને એકમને દિવસે એક એકાસણાદિક તપ કરવો. બીજો પખ વાડીયે બીજીથી બે એકાસણાદિક કરવાં. ત્રીજો પખવાડીયે ત્રીજીથી ત્રણ એકાસણાદિક કરવાં. ચોથો પખવાડીયે ચોથથી ચાર એકાસણાદિક કરવાં. એ રીતે વધતાં-વધતાં પંદરમે પખ વાડીયે પૂર્ણિમાથી અથવા અમાવાસ્યાથી પંદર એકાસણાદિક કરવાં. (પ્રવચનસારોદ્ધારમાં એકાસણાને બદલે ઉપવાસ કરવાનું કહ્યું છે.) પરંતુ જો કદાચ કોઈ તિથિ ભૂલી જવાય તો તપનો આરંભ ફરીથી કરવો. આ રીતે કરતાં આ તપ એકસો ને વીશ તપના દિવસો વડે પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપને સ્નાત્રપૂજાપૂર્વક એકસો ને વીશ મોઢક ઢોકવા. સંઘવાત્સલ્ય સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ સુખની પ્રાપ્તિ થાય તે છે આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે, આનું ગણણું તપ નંબર ૬૨ થી જણવું. સાથીયા વિગેરે બાર બાર કરવા.

બીજી રીતે એક પખવાડીયાની એક એકમનો ઉપવાસ કરવો. બે પખવાડીયાની બે બીજના ઉપવાસ, ત્રણ પખવાડીયાનું ત્રણ ત્રીજના ઉપવાસ, એ પ્રમાણે ચડતા ચડતા પંદર પખવાડીયાની પુનઃમ તથા અમાસના ઉપવાસ કરવાથી પણ આ તપ થાય છે. આ તપ મોટો પખવાસો કહેવાય છે આ તપમાં કોઈ તિથિ ભૂલી જવાય તો આવતી બીજી તિથિ લઈ શકાય છે પણ કરેલો તપ નિષ્ફળ થતો નથી.

૬૦, અષ્ટાપદ પાવડી તપ.

(અષ્ટાપદ ઓળી.)

અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર ચઢવાનો જે તપ, તે અષ્ટાપદ પાવડી તપ કહેવાય છે. તેમાં આસો શુદ્ધિ આઠમથી પૂર્ણિમા સુધીના આઠ દિવસ તે એક અષ્ટાહ્નિકા (ઓળી) કહેવાય છે: તે દિવસોમાં યથાશક્તિ (ઉપવાસાદિક) તપ કરવો. પહેલી ઓળીએ તીર્થ'કરની પાસે સુવર્ણમય એક સોપન (પગથીયું) કરાવીને મૂકવું. તથા તેની અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરવી. એ પ્રમાણે આઠ વર્ષ સુધી આઠ સોપાન સ્થાપી તપ કરવો. ઉદ્યાપને મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક ચોવીશ-ચોવીશ પક્વાન્ન, ફળ વિગેરે ઢાકવાં. આ તપનું ફળ દુર્લભ વસ્તુની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. “ અષ્ટાપદ તીર્થાય નમઃ ” એ પદનું ગણણું વીશ નવકારવાળી પ્રમાણ ગણવું. સાથીયા વિગેરે આઠ-આઠ કરવા.

ખીજી રીતે આસો વદ અમાવાસ્યાથી આરંભી એકાંતરે આઠ ઉપવાસ કરવા. પારણે એકાસણું કરવું. એ પ્રમાણે આઠ વર્ષ કરવું. ઉદ્યાપને અષ્ટાપદ પૂજા, ઘૃતમય ગિરિની રચના, સુવર્ણમય નીસરણીઓ આઠ-આઠ પગથીયાવાળી આઠ કરાવવી. પક્વાન્ન તથા સર્વ જાતિનાં ફળો ચોવીશ—ચોવીશ ઢાકવાં. ખીજી સર્વ વસ્તુ આઠ આઠ ઢાકવી. (જૈનપ્રબોધ'માં આ તપને અષ્ટાપદ ઓળી પણ કહે છે.)

૬૧, મોક્ષદંડ તપ.

(મોક્ષકરંડક તપ.)

મોક્ષદંડ સંબંધી જે તપ તે મોક્ષદંડ તપ કહેવાય છે. તેમાં ગુરૂનો દંડ (દાંડો) જેટલો મુઠીના પ્રમાણનો હોય તેટલા ઉપવાસો એકાંતરા પારણાવાળા કરવા. છેલ્લે ઉપવાસે ગુરૂના દંડની ચંદનથી પૂજા કરવી, તથા ગુરૂને વસ્ત્રદાન આપવું. શ્રીફળ તથા અક્ષત દાંડા પાસે ઢાકવા. ઉપવાસની સંખ્યા જેટલા ફળ, મુદ્રાં (રૂપાનાણું,) પક્વાન્ન વિગેરે દાંડા પાસે મૂકવાં. સંઘપૂજા, સંઘવાત્સલ્ય કરવું. આ તપનું ફળ વિપત્તિનો નાશ થાય તે છે. આ શ્રાવકને કરવા લાયક આગાઠ તપ છે. “ નમો લોએ સંવસાહૂણું ” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે સત્તાવીશ કરવા.

બીજી રીત એવી છે કે, ગુરૂના દાંડાને અંગુષ્ઠના પર્વ વડે માપવો. જેટલી સંખ્યા થાય તેટલા એકાસણું કરવાં. તથા ઉદ્યાપને તેટલી સંખ્યાવાળા મોદક વિગેરે દાંડા પાસે ઢાકવા બાકી સર્વ ઉપર પ્રમાણે કરવું. (નં. બ.)

ત્રીજી રીત એવી છે કે—ઉપવાસ એક, આયંબિલ એક, નીવી એક, એકાસણું એક, પુરિમઠું એક—આ એક ઓળી થઇ. એવી પાંચ ઓળી કરવાથી પચીશ દિવસે આ તપ પૂરો થાય છે. ઉદ્યાપન ઉપર પ્રમાણે (વિધિપ્રપા વિગેરે પ્રતો) કરવું. ગણણું વિગેરે તપ નંબર ૧ પ્રમાણે કરવું.

આ તપને મોક્ષકરંડક તથા પાંચ પરચક્ષાણુની ઓળી પણ કહે છે.

૬૨, અદુઃખદર્શી તપ.

દુઃખ જોવાનો જેનો સ્વભાવ નથી તે અદુઃખદર્શી (અદુઃખદેખી) નામનો તપ કહેવાય છે. તેમાં પ્રથમ શુક્લ પક્ષની એકમને દિવસે ઉપવાસ કરવો, પછી બીજે માસે શુદ્ધિ બીજનો ઉપવાસ કરવો, પછી ત્રીજે માસે શુદ્ધિ ત્રીજનો ઉપવાસ કરવો. એ પ્રમાણે ચડતા-ચડતા પંદરમે માસે પૂર્ણિમાનો ઉપવાસ કરવો. એ રીતે કરતાં પંદર માસે કુલ પંદર ઉપવાસવડે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. આ તપ કરતાં જો કોઈ તિથિ ભૂલી જવાય તો તપનો આરંભ ફરીથી કરવો. ઉદ્યાપને શ્રી ઋષભદેવની પૂજા કરવી. રૂપાનું વૃક્ષ કરાવવું, તેની શાખા સાથે સુવર્ણનું રેશમી પાટીવાળું પારણું (ઘોડીયું) ટાંગવું. તેમાં રેશમી તળાઈ પાથરવી. તે ઉપર સુવર્ણની પુતળી સુવાડવી. પંદર-પંદર પકવાન્ન, ફળ, રૂપાનાણું વિગેરે ઢાકવાં. તથા પંદરે માસની તપની તિથિએ નવા નવા નૈવેદ્ય, પકવાન્ન, ફળ વિગેરે ઢાકવાં. સંઘપૂજા, સંઘવાત્સલ્ય કરવું. આ તપનું ફળ સર્વ દુઃખનો નાશ થાય તે છે. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

બીજી રીતે દરેક પખવાડીયાની તિથિએ ઉપર પ્રમાણે ચડતા-ચડતા ઉપવાસ કરવા. તેમ કરવાથી પંદર પખવાડીયે આ તપ પૂરો થાય છે.^૧

૧ આ તપનું નામ નાનો પખવાસો પણ કહેવાય છે. (આ તપમાં તિથિ ભૂલી જવાય તો બીજી આવતી તિથિ લઈ શકાય છે, પણ ફરી શરૂ કરવો પડતો નથી.)

“શ્રી ઋષભસ્વામી અહીં તે નમઃ” આ પદની નવકાર-વાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૬૩, અદ્વૈતદર્શી તપ. (બીજો)

ત્રીજી રીત એવી છે કે:—એકાંતરા પંદર ઉપવાસ તિથિના નિયમ વિના જ કરવા. બાકી ઉદ્યાપન વિગેરે ઉપર પ્રમાણે કરવું.

ગણણું વિગેરે નીચે પ્રમાણે:—

	સાં ૦	ખં ૦	લો ૦	નં ૦
૧ શ્રી કુંથુનાથ પારંગતાય નમઃ	૧૭	૧૭	૧૭	૨૦
૨ શ્રી શીતલનાથ પારંગતાય નમઃ	૧૦	૧૦	૧૦	૨૦
૩ શ્રી આદિનાથ પરમેષ્ઠિને નમઃ	૧	૧	૧	૨૦
૪ શ્રી શ્રેયાંસનાથ પારંગતાય નમઃ	૧૧	૧૧	૧૧	૨૦
૫ શ્રી ધર્મનાથ પારંગતાય નમઃ	૧૫	૧૫	૧૫	૨૦
૬ શ્રી નેમિનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	૨૨	૨૨	૨૨	૨૦
૭ શ્રી ચંદ્રપ્રભ સર્વજ્ઞાય નમઃ	૮	૮	૮	૨૦
૮ શ્રી અભિનંદન પારંગતાય નમઃ	૪	૪	૪	૨૦
૯ શ્રી મુનિસુવ્રત પારંગતાય નમઃ	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦
૧૦ શ્રી અરનાથ પારંગતાય નમઃ	૧૮	૧૮	૧૮	૨૦
૧૧ શ્રી મલ્લિનાથ પારંગતાય નમઃ	૧૬	૧૬	૧૬	૨૦
૧૨ શ્રી અરનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ	૧૮	૧૮	૧૮	૨૦
૧૩ શ્રી ઋષભદેવ પારંગતાય નમઃ	૧	૧	૧	૨૦
૧૪ શ્રી વાસુપૂજ્ય પારંગતાય નમઃ	૧૨	૧૨	૧૨	૨૦

૧૫ શ્રી સંભવનાથ નાથાય નમઃ ૩ ૩ ૩ ૨૦

૧૬ શ્રી મહાવીર પારંગતાય નમઃ ૨૪ ૨૪ ૨૪ ૨૦

૬૪, ગૌતમ પડઘો.

શ્રી ગૌતમસ્વામીના પાત્રાંને ઉદ્દેશીને આ તપ કરવામાં આવે છે, તેથી તેનું નામ ગૌતમ પતદ્વય (પડઘો) કહેવાય છે. આ તપમાં દરેક પૂર્ણિમાએ યથાશક્તિ ઉપવાસ-એકાસણું વિગેરે તપ કરવો. તથા શ્રી ગૌતમસ્વામીની મૂર્તિની પૂજા કરવી. એ રીતે પંદર પૂર્ણિમા સુધી તપ કરવો. ઉઘાપને શ્રી ગૌતમસ્વામીની તથા શ્રી મહાવીરસ્વામીની મોટી સ્નાત્રવિધિએ પૂજા કરવી. રૂપાનું પાત્ર કરાવી તેમાં ખીર ભરી ઝોળી સહિત ગૌતમસ્વામીની તથા મહાવીરસ્વામીની મૂર્તિ પાસે મૂકવું. તથા કાષ્ટમય પાત્ર ખીર અને ઝોળી સહિત ગુરૂને વહોરાવવું. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘ-પૂજા કરવી. આ તપ કરવાથી વિવિધ લઙ્ગિધની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

ખીજી રીતે કાર્તિક શુદ્ધિ એકમને દિવસે ઉપવાસાદિક તપ કરીને ગૌતમસ્વામીની પૂજા વિગેરે ઉપર પ્રમાણે સર્વ કરવું. આ પ્રમાણે એક વર્ષ સુધી દરેક એકમને દિવસે કરવું. ઉઘાપન વિગેરે ઉપર પ્રમાણે કરવું.

“શ્રી ગૌતમસ્વામિને નમઃ” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે સત્તાવીશ કરવા.

૬૫, નિર્વાણ દીપક તપ.

(દીવાળીનો છટ્ટ.)

નિર્વાણ (મોક્ષ) ના માર્ગને વિષે દીવા સમાન આ તપ હોવાથી નિર્વાણદીપક નામે કહેવાય છે. તેમાં દીવાળીની ચૌદશ તથા અમાવાસ્યા એ બન્ને દિવસનો છટ્ટ કરવો. તે બન્ને દિવસ અને રાત્રિએ શ્રી મહાવીરસ્વામીની પ્રતિ-
માની પાસે અખંડ ચોખા તથા અખંડ ઘીના દીવા મૂકવા. ઉદ્યાપનમાં શ્રી મહાવીરસ્વામીની મોટી સ્નાત્રવિધિએ પૂજા કરી એક હજાર ઘીના દીવા મૂકવા. ^૧સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ પ્રમાણે ત્રણ વર્ષ કરવાથી આ તપ પૂર્ણ થાય છે. આ તપનું ફળ મોક્ષમાર્ગની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ શ્રાવ-
કને કરવાનો આગાહ તપ છે. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા. ગણણું આ પ્રમાણે—

‘ શ્રી મહાવીરસ્વામિ સર્વજ્ઞાય નમઃ ’ એ પદની નવ-
કારવાળી ૨૦ ચતુર્દશીના દિવસે ગણવી.

‘ શ્રી મહાવીરસ્વામિ પારંગતાય નમઃ ’ એ પદની નવ-
કારવાળી ૨૦ અમાવાસ્યાની પ્રથમ રાત્રીએ ગણવી.

‘ શ્રી ગોતમસ્વામિ સર્વજ્ઞાય નમઃ ’ એ પદની નવ-
કારવાળી ૨૦ અમાવાસ્યાની પાછલી રાત્રીએ ગણવી.

---

૧ ખીર ભરીને પાત્રું ગુરુને વહોરાવવું એવો પણ પ્રચાર છે.

૬૬, નવકાર તપ (નાનો)

નવકારના ફળને આપનાર હોવાથી આ નવકાર તપ કહેવાય છે. તેમાં શક્તિહીન માણસે નંબર ૩૦ વાળા તપમાં કહ્યા પ્રમાણે અડસઠ એકાસણાં અથવા ૬૮ ઉપવાસ કરી ન શકે તેણે નવકારના પદ જેટલા એટલે નવ એકાસણાં લગોલગ કરવાં. ઉદ્યાપન વિગેરે સર્વ વિધિ નંબર ૩૦ વાળા નવકાર તપમાં કહ્યા પ્રમાણે કરવો. તેનું ફળ પણ તેના જેવું જ છે. આ મુનિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. ગણણું વિગેરે તપ નંબર ૩૦ પ્રમાણે સમજવું.

૬૭, અવિધવા દશમી તપ.

વૈધવ્ય રહિત થવા માટે સ્ત્રી જાતિએ કરવાનો આ તપ છે. તેમાં ભાદરવા શુદ્ધિ દશમને દિવસે બ્રહ્મચર્ય પાળવું અને એકાસણું (અથવા મતાંતરે ઉપવાસાદિક યથાશક્તિ) કરવું. રાત્રીએ અંબીકા દેવી પાસે સંગીતાદિપૂર્વક જાગરણ કરવું. તથા અંબા દેવીનું પૂજન કરવું. શ્રીફળ દશ, પકવાન દશ વિગેરે સર્વ ફળાદિક વસ્તુ દશ-દશ ઢોકવી. આ પ્રમાણે દશ વર્ષ સુધી આ તપ કરવો.

દરેક ભાદરવા શુદ્ધિ ૧૧ ને દિવસે સાધર્મિકને જમાડી સાધુને દાન આપી પછી પારણું કરે. અંબાદેવીને કંકુની પીળ કરવી, અંજન કરવું, તેમ પોતાને પણ અંજન કરવું

અને રેશમી ચણીયો, કાંચળી, ચંદ્રવો - તથા ચક્ષુ, દેવીને ચડાવવાં. પછી દીપક દશ કરવા. આ પ્રમાણે જૈં પ્ર૦ માં છે.

ઉદ્યાપને ઈંદ્રાણીની પૂજા કરવી. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું કૃણ અવિધવાપણું પ્રાપ્ત થાય તે છે. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. (દરેક વર્ષે ઉદ્યાપનમાં બમણું-બમણું નૈવેદ્ય મૂકવું, એટલે કે પહેલે વર્ષે શ્રીકૃણાદિક દશ-દશ ઢાકવાં. બીજે વર્ષે વીશ-વીશ ઢાકવાં. એ પ્રમાણે સમજવું. નં. બ.)

વિધિપ્રપામાં બીજી રીત એ બતાવી છે કે:-ઉપવાસ એક-એકાસણું એક, છઠ્ઠ એક-એકાસણું એક, અકૂમ એક-એકાસણું એક. પારણે ખીર લોજનવડે સાધુને પ્રતિલાભવા. જ્ઞાનની પૂજા લણાવવી.

“અંબાદેવ્યૈ નમઃ” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી.

૬૮, બૃહન્નંદાવર્ત તપ.

નંદાવર્તની આરાધના માટે આ તપ છે. તેમાં પ્રથમ નંદાવર્તની આરાધના માટે એક ઉપવાસ કરવો, પછી સૌધર્મેન્દ્ર, ઇશાનેન્દ્ર^૧ અને શ્રુતદેવતાની આરાધના માટે ત્રણ આયંબિલ કરવાં. ત્યારપછી અરિહંતાદિક આઠની^૨ આરાધના માટે આઠ આયંબિલ કરવાં. ત્યારપછી ચોવીસ જિનમાતાની આરાધના માટે ચોવીસ એકાસણું કરવાં પછી

૧ આ બે ઈન્દ્ર ચામરધાર તરીકે છે. ૨ પાંચ - પરમેશ્વી તથા રત્નત્રય.

સોળ વિદ્યાદેવી આશ્રયી સોળ એકાસણાં કરવાં. પછી ચોવીશ લોકાંતિકાદિ દેવો આશ્રયી ચોવીશ એકાસણાં કરવાં. પછી ચોસઠ ઈંદ્રોને આશ્રયી ચોસઠ એકાસણાં કરવાં. પછી ચોસઠ ઈંદ્રાણી આશ્રયી ચોસઠ એકાસણાં કરવાં. પછી ચોવીશ શાસનચક્ષોને આશ્રયી ચોવીશ એકાસણાં કરવાં, પછી ચોવીશ શાસનચક્ષિણીને આશ્રયી ચોવીશ એકાસણાં કરવાં, પછી દશ દિક્પાલને આશ્રયી દશ એકાસણાં કરવાં, પછી નવચંદ્ર તથા એક ક્ષેત્રપાલને આશ્રયી દશ એકાસણાં કરવાં, પછી ચાર નિકાયના દેવતાને આશ્રયી ચાર એકાસણાં કરવાં. ત્યાર પછી સર્વની આરાધના માટે એક ઉપવાસ કરવો. આ રીતે ઉપવાસ બે, આયંબિલ અગીયાર, એકાસણાં બસોને ચોસઠ એ સર્વ મળી ૨૭૭ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપને દેરાસરમાં મોટી સ્નાત્રવિધિએ પૂજા ભણાવવી. ધર્માંગાર (ઉપાશ્રય)ને વિષે નંદાવર્તની પૂજા, પ્રતિષ્ઠાની વિધિ પ્રમાણે કરવી. સંઘપૂજા, સંઘવાત્સલ્ય કરવું. આ તપ કરવાથી પરભવને વિષે તીર્થંકર નામકર્મ ઉપાર્જન થાય છે, અને આ ભવે સર્વ ઋદ્ધિ તથા સર્વ દેવનું સાંનિધ્ય પ્રાપ્ત થાય છે. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે.

૬૯, લઘુનંદાવર્ત તપ.

નંદાવર્તની આરાધના માટે જે તપ તે નંદાવર્ત તપ કહેવાય છે. તેમાં પ્રથમ નંદાવર્તની આરાધના માટે એક ઉપવાસ કરવો. પછી ધરણેંદ્ર, અંબિકા, શ્રુતદેવી અને ગૌતમ-

સ્વામીને આશ્રયી ચાર આયંબિલ કરવાં. પછી પાંચ પરમેષ્ઠિ તથા રત્નત્રયીની આરાધના માટે આઠ આયંબિલ કરવાં પછી સોળ વિદ્યાદેવીને આશ્રયીને સોળ એકાસણાં, પછી ચોવીશ શાસનચક્ષિણીને આશ્રયીને ચોવીશ એકાસણાં, પછી દશ દિક્પાલને આશ્રયીને દશ એકાસણાં પછી નવ ગ્રહ તથા એક ક્ષેત્રપાલને આશ્રયીને દશ એકાસણાં, પછી ચાતુર નિકાયના દેવને આશ્રયીને ચાર એકાસણાં, ત્યારપછી સર્વની આરાધના માટે એક ઉપવાસ કરવો. એ રીતે કરવાથી એ ઉપવાસ, બાર આયંબિલ, તથા ચોસઠ એકાસણાં મળી કુલ ૭૮ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપને ચૈત્યમાં મોટી સ્નાત્રવિધિથી પૂજા કરવી. ધર્માંગાર (ઉપાશ્રય) ને વિશેષ લઘુનંદાવર્તની પૂજા વિગેરે પૂર્વની જોમ કરવું. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ તીર્થંકર નામગોત્રનેા બંધ તથા સર્વ દેવનું સાંનિધ્ય પ્રાપ્ત થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે.

॥ ઇતિ ક્લતપાંસિ ॥

॥ ઇતિ આચારદિનકરગતતપાંસિ પૂર્ણાનિ ॥

૭૦, વીશસ્થાનક તપ.

આ વીશસ્થાનકનો તપ ઘણો પ્રસિદ્ધ છે, તથા તે કરવાનો પ્રચાર પણ સર્વત્ર સાધારણ જોવામાં આવે છે. આ તપ ઘણો વિસ્તારથી કરવામાં આવે છે, તો પણ તે સંબંધી સામાન્ય વિધિજ માત્ર અહીં આપીએ છીએ. વિશેષ વિધિ.

વિસ્તાર માટે “ વીશ સ્થાનક પદ પૂજા સંગ્રહ ” કે વિધિપ્રપા વિગેરે ગ્રંથો જોવા. આ તપ કરવાનો ઉત્તમ માર્ગ તો એ છે, જે સુવિહિત ગુરૂની સમક્ષ તેમની આજ્ઞાનુસાર કરવો. છતાં દરેક સ્થળે ગુરૂનો યોગ હોતો નથી. તો પણ તપ આરંભ્યા પહેલાં નજીકના ગામોમાં જ્યાં ગુરૂનો યોગ હોય ત્યાં જઈ સર્વ વિધિથી સુજાણ થઈ પછી તેનો આરંભ કરવો યોગ્ય છે. અથવા જેઓએ આ તપ કર્યો હોય અને તેની વિધિ વિધાન વિગેરે સારી રીતે જાણતા હોય તેવા સુશ્રાવકથી માહિતગાર થવું.

સામાન્ય વિધિ.

પ્રથમ શુભ નિર્દોષ મુહુર્તે નંદી સ્થાપનપૂર્વક સુવિહિત ગુરૂની સમીપે વિંશતિસ્થાનક તપ વિધિપૂર્વક ઉચ્ચરવો. એક ઓળી એ માસથી છ માસ સુધીમાં પૂર્ણ કરવી. કદાચ છ માસની અંદર એક ઓળી પૂર્ણ ન થાય તો કરેલી (ચાલતી ઓળી)નો ફરીથી આરંભ કારવો પડે. એક ઓળીનાં વીશ પદ છે. તેમાં વીશે દિવસમાં વીશ પદ જૂઠાં જૂઠાં ગણવાં અથવા એક ઓળીના વીશ તપના દિવસોમાં એક જ પદ ગણવું, બીજા વીશ દિનમાં બીજું પદ ગણવું. એ રીતે વીશ ઓળીએ (૪૦૦ દિવસે) વીશ પદ પૂર્ણ કરવાં. દરેક પદની આરાધના કરવાને સારી શક્તિવાળાએ અકૃમ કરીને પ્રત્યેક પદની આરાધના કરવી. એ રીતે કરવાથી વીશ અકૃમે એક ઓળી પૂર્ણ થાય. અને વીશે ઓળી ચારસો અકૃમે પૂર્ણ થાય, તેથી હીનશક્તિ-

વાળાએ છૂટું કરવા. તેથી હીન શક્તિવાળાએ ઔવિહાર ઉપવાસ, તે ન બને તો તેવિહાર ઉપવાસ, તે ન બને તો આયંબિલ, તે ન બને તો નીવી અને તેટલી પણ શક્તિ ન હોય તો તિવિહાર એકાસણાએ કરી આરાધવાં. એકાસણાથી ઓછો તપ કરી શકાય નહીં. વળી શક્તિમાન માણસે વીશે પદની આરાધનાને દિવસે આઠ પહોરનો પોસહ કરવો. તેથી હીન-શક્તિવાળાએ માત્ર દિવસનો ચાર પહોરનો પોસહ કરવો, એ રીતે વીશે પદ પૌષધ કરીને આરાધવાં. જો પૌષધ કરવાની શક્તિ સર્વ પદમાં ન હોય તો આચાર્ય પદે ૧, ઉપાધ્યાય પદે ૨, સ્થવિર પદે ૩, સાધુ પદે ૪ ચારિત્ર પદે ૫, ગૌતમ પદે ૬, અને તીર્થ પદે ૭, એ સાત પદે તો અવશ્ય પૌષધ કરવો જોઈએ. ^૧તેમ છતાં શક્તિ ન હોય તો તે દિવસે દેશાવકાશિક કરે અને સાવધ વ્યાપારને ત્યાગ કરે. તેટલી શક્તિ પણ ન હોય તો યથાશક્તિ તપ કરી આરાધે. તથા પોતાની લઘુતા ભાવે. મરણ તથા જન્મના સૂતકમાં ઉપવાસાદિક તપ કરે, પણ તે ગણતરીમાં ન ગણે. સ્ત્રી પણ ઋતુ સમયમાં ઉપવાસાદિક કરે તે પણ ગણતરીમાં ન ગણે. તપને દિવસે જો પૌષધ કરે તો ઘણું જ શ્રેયસ્કર છે, પણ પૌષધ ન કરે તો તે દિવસે એ વખત પ્રતિક્રમણ તથા ત્રણવાર દેવવંદન અને ^૧પડિલેહણ અવશ્ય કરવું. તથા બ્રહ્મચર્ય પાળવું, ભૂમિશયન કરવું, અતિસાવધ

૧ સાત પદે પણ પૌષધ ન બને તો સતરમી ઓળીમાં અવશ્ય પૌષધ કરવો, એવો પ્રચાર છે. ૨ દેવવંદન પડિલેહણ હંમેશાં ન કરી શકે તો તેમની ઓળીએ અવશ્ય કરવું.

વ્યાપારનો આરંભ ન કરવો, અસત્ય ન બોલવું, આખો દિવસ તપના પદ્ધતિ ગુણવર્ણન કરવું. તપને દિવસે પૌષ્ઠ કરે તો પારણાને દિવસે જિનભક્તિ કરીને પારણું કરવું. જો તપને દિવસે પૌષ્ઠ ન કર્યો હોય તો તે દિવસે જિનભક્તિ પૂજા કરે, કરાવે, ભાવના ભાવે; તપના દિવસે આરાધ્ય પદ્ધતિ જેટલા ગુણ હોય તેટલા લોગસ્સનો કાયોત્સર્ગ કરે, તે ગુણોનું સ્મરણ કરવાપૂર્વક ખમાસમણ દર્શ વંદના કરે. તે પદ્ધતિ મહિમા અને ગુણનું સ્મરણ કરીને આખો દિવસ હર્ષિત રહે. આ વિધિએ વીશે ઓળી કરવી, તથા દરેક ઓળીએ તે તે પદ્ધતિ ઉત્સવ, મહોત્સવ, પ્રભાવના, ઉદ્યાપન પૂર્વક કરે. જિનશાસનની ઉન્નતિ કરે. શક્તિ ન હોય તો છેવટ એક જ ઓળી ઉત્સવાદિક સહિત કરે. અર્થાત્ પ્રાંતે આ મહાન તપનું યથાશક્તિ ઉજમણું કરે.

વીશ પદ્ધતિ ગણણું નીચે પ્રમાણે:—

	સાંખ્યં લોંનં
૧ ઐ નમો અરિહંતાણું	૧૨ ૧૨ ૧૨ ૨૦
૨ ઐ નમો સિદ્ધાણું	૩૧ ૩૧ ૩૧ ૨૦
૩ ઐ નમો પવયણુસ્સ	૨૭ ૨૭ ૨૭ ૨૦
૪ ઐ નમો આયરિયાણું	૩૬ ૩૬ ૩૬ ૨૦
૫ ઐ નમો થેરાણું	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૬ ઐ નમો ઉવજ્જાયાણું	૨૫ ૨૫ ૨૫ ૨૦
૭ ઐ નમો લોએ સંવસાહુણું	૨૭ ૨૭ ૨૭ ૨૦
૮ ઐ નમો નાણુસ્સ.	૫૧ ૫૧ ૫૧ ૨૦

	સાં ૫૦ લો ૦ નં
૯ ઝં નમો દંસણુસ્સ	૬૭ ૬૭ ૬૭ ૨૦
૧૦ ઝં નમો વિણુયસંપન્નસ્સ	૫૨ ૫૨ ૫૨ ૨૦
૧૧ ઝં નમો ચારીત્તસ્સ	૭૦ ૭૦ ૭૦ ૨૦
૧૨ ઝં નમો ખંભવ્યધારિણું	૧૮ ૧૮ ૧૮ ૨૦
૧૩ ઝં નમો કિરિયાણું	૨૫ ૨૫ ૨૫ ૨૦
૧૪ ઝં નમો તવસ્સ	૧૨ ૧૨ ૧૨ ૨૦
૧૫ ઝં નમો ગોયમસ્સ	૧૧ ૧૧ ૧૧ ૨૦
૧૬ ઝં નમો જિણાણું	૨૦ ૨૦ ૨૦ ૨૦
૧૭ ઝં નમો સંયમસ્સ	૧૭ ૧૭ ૧૭ ૨૦
૧૮ ઝં નમો અભિનવનાણુસ્સ	૫૧ ૫૧ ૫૧ ૨૦
૧૯ ઝં નમો સુયસ્સ	૨૦ ૨૦ ૨૦ ૨૦
૨૦ ઝં નમો તિત્થસ્સ	૩૮ ૩૮ ૩૮ ૨૦

નીચેના દુહા બોલી ખમાસમણ દેવાં. (દરેક ઓળીએ એક-એક દુહો બોલવો.)

પરમ પંચ પરમેષ્ઠિમાં, પરમેશ્વર ભગવાન;
ચાર નિક્ષેપે ધ્યાઇએ, નમો નમો જિનભાણુ. ૧
ગુંથુ અનંત નિર્મળ થયા, સહજ સ્વરૂપ ઉઝાસ;
અષ્ટ કર્મ મળ ક્ષય કરી, ભયે સિદ્ધ નમો તાસ. ૨
ભાવામય ઔષધ સમી, પ્રવચન અમૃત વૃષ્ટિ;
ત્રિભુવન જીવને સુખ કરી, જય જય પ્રવચન દષ્ટિ. ૩
છત્રીશ છત્રીશી ગુણે, યુગ પ્રધાન મુર્ખીદ;
જિનમત પરમત બાણુતા, નમો નમો તે સૂરીદ. ૪

તજ પરપરિણતિ રમણતા, લહે નિજભૂવ સ્વરૂપ;
 સ્થિર કરતા ભવિ લોકને, જય જય થિવિર અનૂપ. ૫
 યોધ સૂક્ષ્મ વિણુ જીવને ન હોય તત્ત્વ પ્રતીત;
 ભણે ભણાવે સૂત્રને, જય જય પાઠક ગીત. ૬
 સ્યાદ્વાદ ગુણ પરિણમ્યો, રમતા સમતા સંગ;
 સાધે શુદ્ધાનંદતા, નમો સાધુ શુભ રંગ. ૭
 અધ્યાતમ જ્ઞાને કરી, વિઘટે ભવબ્રમ ભીતિ;
 સત્ય ધર્મ તે જ્ઞાન છે, નમો નમો જ્ઞાનની રીતિ. ૮
 લોકલોકના ભાવ જે, કેવલિ ભાષિત જેહ;
 સત્ય કરી અવધારતો, નમો નમો દર્શન તેહ. ૯
 શૌચ મૂળથી મહાગુણી, સર્વ ધર્મનો સાર;
 ગુણ અનંતનો કંદ એ, નમો વિનય આચાર. ૧૦
 રત્નત્રયી વિણુ સાધના, નિષ્કળ કહી સદૈવ,
 ભાવ રચણુનું નિધાન છે, જય જય સંજમ જીવ. ૧૧
 જિન પ્રતિમા જિનમંદિરાં, કંચનના કરે જેહ;
 બ્રહ્મવ્રતથી બહુ ફળ લહે, નમો નમો શીયલ સુદેહ. ૧૨
 આત્મયોધ વિણુ જે ક્રિયા, તે તો બાલક ચાલ;
 તત્ત્વારથથી ધારીએ, નમો ક્રિયા સુવિશાલ. ૧૩
 કર્મ ખપાવે ચીકણાં, ભાવ મંગળ તપ જાણ;
 પચાસ લખિંધ ઉપજે, જય જય તપ ગુણ ખાણ. ૧૪
 છઠ્ઠું છઠ્ઠું તપ કરે પારણું, ચઢનાણી ગુણધામ;
 એ સમ શુભ પાત્રકો નહીં, નમો નમો ગોચમરવામ. ૧૫

દોષ અઢારે ક્ષય ગયા. ઉપન્યા ગુણ જસ અંગ;
 વૈયાવચ્ચ કરીએ મુદા, નમો નમો જિન પદ સંગ. ૧૬
 શુદ્ધાતમ ગુણમે રમે, તણ ઈન્દ્રિય આશંસ;
 સ્થિર સમાધિ સંતોષમે, જય જય સંયમ વંશ. ૧૭
 જ્ઞાનવૃક્ષ સેવો ભવિક, ચારિત્ર સમકિત મૂળ;
 અજર અમર પદ ફલ લહો, જિનવર પદવી પુલ. ૧૮
 વક્તા શ્રોતા યોગથી, શ્રુત અનુભવ રસ પીન;
 ધ્યાતા ધ્યેયની એકતા, જય જય શ્રુત સુખ લીન. ૧૯
 તીર્થયાત્રા પ્રભાવ છે, શાસન ઉન્નતિ કાજ;
 પરમાનંદ વિલાસતા. જય જય તીર્થ જહાજ. ૨૦

૭૧, અંગવિશુદ્ધિ તપ.

પ્રથમ આયંબિલ ૩, પછી નીવી ૩, પછી એકાસણા ૩,
 છેડે એક ઉપવાસ કરવો. ઉદ્યાપને ૧૩ મોઢક જ્ઞાન પાસે
 ઢોકવા. ‘ૐ નમો નાણુસ્સ’ એ પદની નવકારવાળી વીશ
 ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા,

૭૨, અઢાવીશ લખિધ તપ.

એક એક લખિધનું એક એક એકાસણું (અથવા
 એકાંતર ઉપવાસ) એમ નિરંતર અઢાવીસ એકાસણા (અથવા
 ઉપવાસ) કરવા.

કુહો:—

“લખિય અઢ્ઢાવીશ ધરી, ગુરુ ગોયમ ગણેશ;
ધ્યાવો લાવિ શુભકર, ત્યાગી રાગ ને રીશ. ૧

“શ્રી આમોસહી લખયે નમ:” ૧ એમ યોલી દરરોજ
પચાસ ખમાસમણ, પચાસ લોગસનો કાર્યોત્સર્ગ, પચાસ
સાથીયા તથા વીશ નવકારવાળી તે તે દિવસની લખિયના
નામની ગણવી. તે લખિયનાં નામ નીચે પ્રમાણે (આ તપનું
ક્રમ નિર્મળ બુદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય તે છે.)

- ૧ શ્રી આમશૌષધિલખયે નમ:
- ૨ શ્રી વિપ્રડૌષધિલખયે નમ:
- ૩ શ્રી ખેલૌષધિલખયે નમ:
- ૪ શ્રી જલૌષધિલખયે નમ:
- ૫ શ્રી સર્વૌષધિલખયે નમ:
- ૬ શ્રી સંલિન્નશ્રોતોલખયે નમ:
- ૭ શ્રી અવધિલખયે નમ:
- ૮ શ્રી મન:પર્વલખયે નમ:
- ૯ શ્રી વિપુલમતિલખયે નમ:
- ૧૦ શ્રી ચારણલખયે નમ:
- ૧૧ શ્રી આશિવિષલખયે નમ:
- ૧૨ શ્રી કેવલલખયે નમ:
- ૧૩ શ્રી ગણધરલખયે નમ:
- ૧૪ શ્રી પૂર્વધરલખયે નમ:

૧ લખિયનું નામ દરરોજ અક્લવું કુહો તેજ યોલવો.

- ૧૫ શ્રી અરિહંતલબ્ધયે નમઃ
 ૧૬ શ્રી ચક્રવર્તિલબ્ધયે નમઃ
 ૧૭ શ્રી બલદેવલબ્ધયે નમઃ
 ૧૮ શ્રી વાસુદેવલબ્ધયે નમઃ
 ૧૯ શ્રી અમૃતાશ્રવલબ્ધયે નમઃ
 ૨૦ શ્રી કોષ્ઠકબુદ્ધિલબ્ધયે નમઃ
 ૨૧ શ્રી પદાનુસારિલબ્ધયે નમઃ
 ૨૨ શ્રી બીજબુદ્ધિલબ્ધયે નમઃ
 ૨૩ શ્રી તેજોદેશ્યાલબ્ધયે નમઃ
 ૨૪ શ્રી આહારકલબ્ધયે નમઃ
 ૨૫ શ્રી શીતલેશ્યાલબ્ધયે નમઃ
 ૨૬ શ્રી વૈક્રિયલબ્ધયે નમઃ
 ૨૭ શ્રી અક્ષીણુમહાનસલબ્ધયે નમઃ
 ૨૮ શ્રી પુલાકલબ્ધયે નમઃ

૭૩, અશુભનિવારણ તપ

પ્રથમ ઉપવાસ એક, પછી નીવી બે. પછી આયંબિલ ત્રણ, પછી એકાસણું છ, પછી ૧૬૦૦ ચોપડ્યો એક, એક

૧ લૂખા ચોપડ્યાની એવી રીત છે કે:-એક વાટકો ઘીનો તથા એક વાટકો પાણીનો ઢાંકી રાખવો. પછી કોઈ અન્નપ્રયા પાસે એક વાટકો ઉધડાવવો. તેમાં જો ઘીનો ઉધડે તો એકાસણું કરવું અને પાણીનો ઉધડે તો આયંબિલ કરવું.

સિક્થ પાંચ, એકલઠાણું ચાર, ^૧એકલધરે એક, અલવાડો એક (ઢોકળાં વિગેરે અલેપ પદાર્થ), એક કવળ એક-આ પ્રમાણે ૨૫ દિવસે તપ પૂર્ણ કરવો.

“ૐ નમો અરિહંતાણું” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી, સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૭૪, આગમોક્ત કેવલિ તપ.

આયાંબિલ નિરંતર દશ કરવા, ઉપર એક ઉપવાસ કરવો. ઉજમણે મોદક અગીઆર, નાળીયેર અગીઆર તથા રૂમાલ એક પુસ્તક આગળ ઢોકલાં. શ્રી જિનની અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરવી, ગુરુભક્તિ કરવી. ગણુણું “નમો નાણુસ્સ” પદનું ગણુવું સાથીયા વિગેરે ૫૧ કરવા.

૭૫, ચત્તારિ અઠ્ઠ દસ દોય તપ.

(જૈ. પ્ર. વિગેરે)

આ તપ અષ્ટાપદે રહેલા ચોવીશ તીર્થ^૧કરની આરાધના માટે છે. તેમાં પ્રથમ ચાર ઉપવાસ, પછી આઠ ઉપવાસ,

૨ એકલધરાની એવી રીત છે કે:-પાણીનો કોટો લઇને કોઈ સંબંધીને ઘેર જવું. તે વખતે જો તે ધરમાંથી ‘આવો પધારો’ એમ કહે તો ત્યાં એકાસણું કરવું. અથવા કાંઈક બીજું કહે અર્થાત્ કેમ આવ્યા ? છતાંદિ કહે તો ત્યાંજ પાણી પીને ચૌવિહારનું પચ્ચક્ષણ કરીને આવવું.

પછી દશ ઉપવાસ અને પછી એ ઉપવાસ એમ ચોવીશ ઉપવાસ કરવા. (દશ કર્યા પછી તરતજ એ ઉપવાસ કરવા, તેમાં પારણાના દિવસનું જ આંતરૂં આવવું જોઈએ એવી પ્રવૃત્તિ છે) “શ્રી અષ્ટાપદ તીર્થાય નમઃ” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી, સાથીયા વિગેરે ચોવીશ-ચોવીશ કરવા.

૭૬, કલંક નિવારણ તપ અથવા સીતા તપ.

આ તપમાં ઉપવાસ એક, ખેસણું એક. આયંબિલ એક, ખેસણું એક, આયંબિલ એક, ઉપવાસ એક, આ પ્રમાણે^૧ સીતા તપ કરવાથી કલંક ન આવે. ઉઘાપને જ્ઞાનપૂજા કરવી પ્રભુ પાસે મોઢક નવ ઢોકવા. ગુફના નવ અંગની પૂજા કરવી. “નમો અરિકંતાણું” પદની વીશ નવકારવાળી ગણવી. સાથીયા વગેરે બાર-બાર કરવા.

૭૭, ઋષભનાથજી કાંતુલા (હાર) તપ.

શ્રી ઋષભનાથજીના હાર જેવો તપ હોવાથી ઋષભ-કાંતુલા તપ કહેવાય છે. તે તપમાં પ્રથમ એ ઉપવાસ પછી એકાસણું, પછી સાત ઉપવાસ એકાસણાને આંતરે કરવા. પછી એક અર્દ્રમ (૩ લાગટ ઉપવાસ), પછી એકાસણું, પછી

૧ આ તપમાં કોઈ ૯ દિન પણ કહે છે, પરંતુ પં- શ્રી ગંભીરવિનયજીવાળી ભાષાની પ્રતિમાં ૬ દિન હતા. કદાચ લીટીઓ પડી હોય તો જ્ઞાની જાણે.

એકાંતરે સાત ઉપવાસ એકાસણાવાળા કરવા, પછી એક છઠ્ઠું (એ ઉપવાસ) કરવા, પછી એકાસણું કરવું. આવી રીતે કુલ દિન ૩૮ થાય. આ તપના ઉદ્ધાપનમાં શ્રી ઋષભદેવજીને મોતીનો હાર ચઢાવવો. ગણણું “શ્રી ઋષભનાથાય નમઃ” નવકારવાળી ૨૦, સાથીયા-અમાસમણ વિગેરે ખાર-ખાર બાણવા.

૭૮, મૌન એકાદશી તપ.

આ તપ માગશર શુદ્ધિ અગીયારસે શરૂ કરવો. તે દિવસે ઉપવાસ કરવો. એ રીતે અગિયાર વરસની માગશર શુદ્ધિ અગીઆરશ કરવી, અથવા અગીયાર માસની અગીઆર શુક્લ એકાદશી કરવી. અથવા અગીઆર વરસ સુધી દરેક માસની શુદ્ધ અગીઆરશ કરવી. અથવા દર વરસની મૌન અગીઆરશ બાવબજીવ કરવી. (કુલ ચાર પ્રકાર છે.) “શ્રી મહિનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી તથા મૌન એકાદશીને દિવસે દોઢસો કલ્યાણકની એક-એક નવકારવાળી ગણવી. સાથીયા વિગેરે ૧૧-૧૧ કરવા.

૭૯, કંઠાભરણ તપ.

(સિદ્ધિવધુ કંઠાભરણ)

આ તપમાં પ્રથમ એક છઠ્ઠું કરવો પછી પારણું, પછી એક ઉપવાસ કરી પારણું, પછી અઠ્ઠમ કરી પારણું, પછી ઉપવાસ કરીને પારણું, પછી છઠ્ઠું કરવો. એ રીતે તપના

નવ દિવસ થાય તથા પારણાના દિવસ પાંચ થાય. બન્ને મળી ૧૪ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. “ નમો સિદ્ધાણું ” એ પદનું ગણણું વીશ નવકારવાળીથી ગણવું. સાથીયા વિગેરે આઠ-આઠ કરવા. ઉદ્યાપનમાં નવ મુક્તાક્રમ મૂકી જ્ઞાન-ભક્તિ કરવી.

બીજી રીત.

અથવા પ્રથમ એક છઠ્ઠું કરવો, પછી પારણું કરવું. પછી એકાંતર પારણાવાળા સાત ઉપવાસ કરવા, પછી એક અઠ્ઠમ કરવો, પછી પારણું કરી સાત ઉપવાસ એકાંતર પારણાવાળા કરવા, પછી છેવટ એક છઠ્ઠું કરવો. એ રીતે એકવીશ ઉપવાસ અને સોળ પારણાંએ પૂર્ણ થાય છે. બીજું સર્વ ઉપર પ્રમાણે જાણવું.

૮૦, ક્ષીરસમુદ્ર તપ.

આ તપમાં સાત ઉપવાસ નિરંતર કરી પારણે ગુરુને ક્ષીર વહોરાવી માત્ર ક્ષીરવડે એકાસણું કરવું, ઠામ ઔવિહાર કરવો. ઉદ્યાપને ખીર, ખાંડ અને ઘૃતથી ભરેલો થાળ દેવ પાસે ઢોકવો. ગુરુને દાન દેવું. સંઘવાત્સલ્ય, જ્ઞાનપૂજા કરવી.

બીજી રીત. (જૈ. પ્ર. જૈ. સિં. વિગેરેમાં)

આ તપ શ્રાવણ માસમાં કરવો. પર્યુષણ પહેલાં તેનો આરંભ કરવો. તેમાં આઠ એકાસણાં ઉપર એક ઉપવાસ કરવો. ઉદ્યાપન ઉપર પ્રમાણે. “ ક્ષીરવર સમ્પ્રસન્નગૃહસ્થનિધરાય

નમઃ” એ પદ્મનું ગણણું નવકારવાળી વીશનું ગણવું. સાથીઆ વિગેરે સાત-સાત કરવા. (આ ખીજી રીત પ્રચલિત નથી.)

૮૧, કોટિશિલા તપ.

(વ્રત નં. ૬.)

કોટિશિલા ઉપર છ તીર્થ કરના ગણુધરો વિગેરે સાધુઓ મોક્ષે ગયા છે. તેમને ઉદ્દેશીને આ તપ કરવાનો છે, તેમાં શ્રી શાંતિનાથજીના શાસનમાં ચક્રાયુધ આદિ સંખ્યાતા સાધુઓ મોક્ષે ગયા, માટે તેમને ઉદ્દેશીને પ્રથમ એક ઉપવાસ કરવો. પછી આઠ એકાસણું કરવાં, પછી એક ઉપવાસ કરી પારણે એકાસણું કરવું. સર્વ મળી દિન અગ્યારે આ તપ પૂરો થાય છે, પછી શ્રી કુંથુનાથસ્વામિના શાસનમાં પણ સંખ્યાતા મુનિઓ સિદ્ધ થયા છે, તેથી તેમને આશ્રયીને પણ ઉપર પ્રમાણે જ અગ્યાર દિવસનો તપ કરવો, પછી શ્રી અરનાથસ્વામીના વારામાં બાર કોડ મુનિઓ સિદ્ધિ પદને પામ્યા છે, તેથી તેમને આશ્રયીને પ્રથમ એક ઉપવાસ કરીને પછી દશ એકાસણું કરવાં, પછી એક છેલ્લો ઉપવાસ કરી પારણે એકાસણું કરવું, તેથી પારણા સહિત તેર દિવસે આ તપ પૂરો થાય છે. શ્રી મલ્લિનાથજીના વારામાં છ કરોડ મુનિઓ મોક્ષે ગયા છે, તેથી તેમને આશ્રયીને પહેલો ઉપવાસ, પછી ચાર એકાસણું પછી એક ઉપવાસ કરીને પારણે એકાસણું કરવું. કુલ સાત દિવસે આ તપ પૂરો થાય છે. શ્રી મુનિ-

સુવ્રતસ્વામીના વારામાં ત્રણ કરોડ મુનિઓ સિદ્ધિપદ પામ્યા છે, તેથી તેમને આશ્રયીને પ્રથમ ઉપવાસ, પછી એકાસણું અને પછી ઉપવાસ કરી પારણે એકાસણું કરવું. એમ કુલ ચાર દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. શ્રી નેમિનાથજીના વારામાં એક કરોડ મુનિ સિદ્ધ થયા, તેથી તેમને આશ્રયીને એક ઉપવાસ કરવો, પારણે એકાસણું કરવું.

ઉદ્યાપને દેવ પાસે દશ સાથી આ અક્ષતના કરવા. દશ દીવા ધીના મૂકવા, દશ પુષ્પમાળા પ્રભુના કંઠમાં પહેરાવવી, અષ્ટપ્રકારી પૂજા લણાવવી. તાંડૂલ (ચોખા) સવાશેર પ્રભુ પાસે ઢોકવા, “ૐ હ્રીં નમો સિદ્ધાણું” એ પદનું ગણણું, નવકારવાળી વીશનું ગણવું. દશ લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો, પ્રદક્ષિણા દશ, ખમાસમણું દશ દેવાં, જયવીયરાય પયત્ત ચૈત્યવંદન કરવું. ખમાસમણ આ પ્રમાણે દેવાં.

શ્રી શાંતિનાથ જિન તણા, ચક્રાયુધ ગણધાર;
કોટિશિલાએ શિવ લહ્યા, પ્રણમું પ્રાતઃ ઉદાર. ૧
ચોવીશ જુગના સહુ મત્રી, સાધુ સંખ્યાતિ કોડ;
એણિ તીરથે મુકતે ગયા, વંદુ એ કર જોડ. ૨
મહા તીરથ સિદ્ધાંતમાં, ભાષે શ્રી જગભાણ;
તન મન વચને સેવતાં, લહીએ શિવપુર ઠામ. ૩
દશાણું દેશે કેઇ કહે, કેઇક સિંધુ મઝાર;
કોટિશિલા તીરથ તિહાં, પ્રણમું વારંવાર. ૪
એક જીવ જિહાં શિવ લહે, તીરથ કહીએ તેહ;
અસંખ્ય મુનિ જિહાં શિવ લહે, કિમ નવિ કહીએ એહ. ૫

પુષ્પ દીપ નૈવેદ્યથી, જે પૂજે જિનરાજ;
અક્ષત ફલ આગલ ધરે, સીઝે વંછિત કાજ. ૬

૮૨, પાંચ પરચક્રખાણુ તપ.

આ તપમાં પહેલે દિવસે ઉપવાસ, બીજે દિવસે ખેસણું, ત્રીજે દિવસે એકાસણું, ચોથે દિવસે નીવી, પાંચમે દિવસે આયંબિલ એ પ્રમાણે પાંચ દિવસે એક એાળી થઈ. એવી પાંચ એાળી કરવી. ગણણું “ નમો સિદ્ધાણું ” એ પદનું વીશ નવકારવાળીનું ગણવું. સાથીઆ વિગેરે આઠ-આઠ કરવા.

૮૩, ગૌતમ કમળ તપ.

આ તપમાં એકાંતર ઉપવાસ નવ કરવા. ઉઘાપને ગૌતમ-સ્વામીની પૂજાપૂર્વક સુવર્ણનું કમળ કરાવીને ઢાકવું. બીજી સર્વ વસ્તુ પકવાન્ન, ફળ, વિગેરે શક્તિ પ્રમાણે ઢાકવાં. “ શ્રી ગૌતમસ્વામી સર્વજ્ઞાય નમઃ ” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીઆ વિગેરે સત્તાવીશ કરવા.

૮૪, ઘડીયાં બે ઘડીયાં તપ.

આ તપમાં પ્રથમ ચાર દિવસ સુધી પા ઘડીયું કરવું એટલે કે પા ઘડીમાં (છ મિનિટમાં) લોજન કરી લેવું પછી

આઠ દિવસ સુધી અર્ધા ઘડીયાં કરવાં એટલે અર્ધી ઘડીમાં (૧૨ મિનિટમાં) જમી લેવું. પછી સોળ દિવસ સુધી એક ઘડીયું કરવું, એટલે એક ઘડીમાં (૨૪ મિનિટમાં) જમી લેવું. પછી બત્રીસ દિવસ સુધી બે ઘડીયાં કરવાં. એટલે (૪૮ મિનિટમાં) જમી લેવું. આ પ્રમાણે બે માસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. હંમેશાં એકાસણાનું પચ્ચક્રખાણું કરવું. ઠામ ચૌવિહાર કરવો. “નમો અરિકંતાણુ” પદ્મની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીઆ વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૮૫, પીસ્તાલીશ આગમ તપ.

(પંન્યાસ ક. જીની તપાવલી)

આ તપમાં ૪૫ લગોલગ એકાસણાં કરવાં. દરરોજ જીહ્વું-જીહ્વું ગણણું ગણવું. સાથીઆ કરવા; ખમાસમણ દેવા. હંમેશાં તે તે આગમની ઢાળ સ્નાત્ર લણાવીને ખેલવી. તપ પૂર્ણ થયે ઉચાપને વરઘોડો તથા પૂજા-પ્રભાવનાદિક કરવું. નંદીસૂત્ર તથા ભગવતીસૂત્રની સોનામહોરે પૂજા કરવી. પહેલે તથા છેલ્લે દિવસે રૂપાનાણે તથા ખીજ દિવસોએ આગમોની પૈસાથી તથા વાસણેપથી પૂજા કરવી. તપ પૂર્ણ થયે પીસ્તાલીશ પીસ્તાલીશ વસ્તુઓ જ્ઞાન પાસે ઢાકવી. ગુરૂપૂજન કરવું. પીસ્તાલીશ આગમની મોટી પૂજા લણાવવી. શેષ વિધિ ગુરૂ પાસેથી જાણવો. ગણણું વિગેરે નીચે પ્રમાણે:—

સાં ૫૦ લોં નં

૧ શ્રી નંદીસૂત્રાય નમઃ	૫૧ ૫૧ ૫૧ ૨૦
૨ શ્રી અનુયોગદ્વારસૂત્રાય નમઃ	૬૨ ૬૨ ૬૨ ૨૦
૩ શ્રી દશવૈકાલિકસૂત્રાય નમઃ	૧૪ ૧૪ ૧૪ ૨૦
૪ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રાય નમઃ	૩૬ ૩૬ ૩૬ ૨૦
૫ શ્રી ઓઘનિયુક્તિસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૬ શ્રી આવશ્યકસૂત્રાય નમઃ	૩૨ ૩૨ ૩૨ ૨૦
૭ શ્રી નિશીથચ્છેદસૂત્રાય નમઃ	૧૬ ૧૬ ૧૬ ૨૦
૮ શ્રી વ્યવહારકલ્પસૂત્રાય નમઃ	૨૦ ૨૦ ૨૦ ૨૦
૯ શ્રી દશાશ્રુતસ્કન્ધસૂત્રાય નમઃ	૧૬ ૧૬ ૧૬ ૨૦
૧૦ શ્રી પંચકલ્પચ્છેદસૂત્રાય નમઃ	૧૬ ૧૬ ૧૬ ૨૦
૧૧ શ્રી જીતકલ્પચ્છેદસૂત્રાય નમઃ	૩૫ ૩૫ ૩૫ ૨૦
૧૨ શ્રી મહાનિશીથચ્છેદસૂત્રાય નમઃ	૪૨ ૪૨ ૪૨ ૨૦
૧૩ શ્રી ચતુઃશરણુપ્રકીર્ણકસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૧૪ શ્રી આતુરપ્રત્યાખ્યાનસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૧૫ શ્રી લક્ષ્મણપરિણાસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૧૬ શ્રી સંસ્તારકપ્રકીર્ણકસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૧૭ શ્રી તંદૂલવૈતાલિકસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૧૮ શ્રી ચંદ્રવૈધ્યકપ્રકીર્ણકસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૧૯ શ્રી દેવેન્દ્રસ્તવપ્રકીર્ણકસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૨૦ શ્રી મરણુસમાધિસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૨૧ શ્રી મહાપ્રત્યાખ્યાનસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૨૨ શ્રી ગણિવિદ્યાપ્રકીર્ણકસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૨૩ શ્રી આચારાંગસૂત્રાય નમઃ	૨૫ ૨૫ ૨૫ ૨૦

સાં ૫૦ લો ૦ નં

૨૪ શ્રી સૂત્રકૃતાંગસૂત્રાય નમઃ	૨૩ ૨૩ ૨૩ ૨૦
૨૫ શ્રી સ્થાનાંગસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૨૬ શ્રી સમવાયાંગસૂત્રાય નમઃ	૧૦૪ ૧૦૪ ૧૦૪ ૨૦
૨૭ શ્રી ભગવતીસૂત્રાય નમઃ	૪૨ ૪૨ ૪૨ ૨૦
૨૮ શ્રી જ્ઞાતાંગસૂત્રાય નમઃ	૧૯ ૧૯ ૧૯ ૨૦
૨૯ શ્રી ઉપાસકદશાંગસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૩૦ શ્રી અતકુદ્દશાંગસૂત્રાય નમઃ	૧૯ ૧૯ ૧૯ ૨૦
૩૧ શ્રી અનુત્તરોપપાતિકસૂત્રાય નમઃ	૨૩ ૨૩ ૨૩ ૨૦
૩૨ શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૩૩ શ્રી વિપાકાંગસૂત્રાય નમઃ	૨૦ ૨૦ ૨૦ ૨૦
૩૪ શ્રી ઉપપાતિકસૂત્રાય નમઃ	૨૩ ૨૩ ૨૩ ૨૦
૩૫ શ્રી રાજપ્રશ્નીયસૂત્રાય નમઃ	૪૨ ૪૨ ૪૨ ૨૦
૩૬ શ્રી જીવાભિગમસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૩૭ શ્રી પ્રજ્ઞાપનોપાંગસૂત્રાય નમઃ	૩૬ ૩૬ ૩૬ ૨૦
૩૮ શ્રી સૂર્યપ્રજ્ઞપ્તિસૂત્રાય નમઃ	૫૭ ૫૭ ૫૭ ૨૦
૩૯ શ્રી જંબૂદ્વીપપ્રજ્ઞપ્તિસૂત્રાય નમઃ	૫૦ ૫૦ ૫૦ ૨૦
૪૦ શ્રી ચંદ્રપ્રજ્ઞપ્તિસૂત્રાય નમઃ	૫૦ ૫૦ ૫૦ ૨૦
૪૧ શ્રી કલ્પાવતંસકસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૪૨ શ્રી નિરયાવલિસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૪૩ શ્રી પુષ્પચુલિકાસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૪૪ શ્રી વહ્નિદેશોપાંગસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦
૪૫ શ્રી પુષ્પિકોપાંગસૂત્રાય નમઃ	૧૦ ૧૦ ૧૦ ૨૦

૮૬, ચતુર્ગતિ નિવારણ તપ.

(નં. ક.)

આ તપમાં ચાર ઓળી કરવાની છે, તેમાં પહેલી ઓળીમાં પહેલે દિવસે એકાસણું, બીજે દિવસે એક કવળ, ત્રીજે દિવસે એકાસણું, ચોથે દિવસે બે કવળ, પાંચમે દિવસે એકાસણું, છઠ્ઠે દિવસે ત્રણ કવળ, આ રીતે વધતા વધતા પંદરમે દિવસે એકાસણું અને સોળમે દિવસે આઠ કવળ. એ પ્રમાણે ૮ એકાસણું અને આઠ પારણાના દિવસ મળીને ૧૬ દિવસ અને કવળ ૩૬ કુલ થાય છે. આ પહેલી ઓળી થઇ. બીજી ઓળીમાં પહેલે દિવસે નીવી, બીજે દિવસે [પારણાને દિવસે] નવ કવળ, ત્રીજે દિવસે નીવી, ચોથે દિવસે દશ કવળ, એ પ્રમાણે ચડતા ચડતા પંદરમે દિવસે નીવી તથા સોળમે દિવસે સોળ કવળ—આ રીતે બીજી ઓળી થઇ. ત્રીજી ઓળીમાં પહેલે દિવસે આયંબિલ, બીજે દિવસે સત્તર કવળ, ત્રીજે દિવસે આયંબિલ, ચોથે દિવસે અઠાર કવળ એ રીતે ચડતા ચડતા પંદરમે દિવસે આયંબિલ અને સોળમે દિવસે ચોવીશ કવળ આ ત્રીજી ઓળી થઇ. એજ રીતે ચોથી ઓળીમાં પહેલે દિવસે ઉપવાસ, બીજે દિવસે પચીશ કવળ, ત્રીજે દિવસે ઉપવાસ, ચોથે દિવસે છવીસ કવળ, એ રીતે ચડતા ચડતા પંદરમે દિવસે ઉપવાસ અને સોળમે દિવસે બત્રીશ કવળ આવે. આ રીતે ૬૪ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે, તેમાં ૩૨ તપના દિવસ અને ૩૨ કવળના દિવસ કુલ કવળ ૫૨૮ થાય છે. “ નમો અરિહંતાણું ” પદની નવ-કારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૮૭, ચત્વિસત્ક તપ.

(નં. ૬. વિગેરે.)

આ તપમાં એકાંતર આયંબિલ ઉર કરવાં, પારણે એકાસણાં કરવાં, એકાસણે ત્રિવિધ આહારનું પચ્ચક્ખાણુ કરવું. “નમો અરિહંતાણુ” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૮૮, ચંદનબાળા તપ. (લા.)

આ તપ કાર્તિક વદ ૧૦ થી વૈશાખ શુદ્ધિ ૧૦ સુધીમાં અથવા પર્યુષણમાં અથવા કોઈ પણ દિવસે કરવામાં આવે છે. તેમાં માત્ર એક અર્દ્રમ કરી ચોથે દિવસે પારણે મુનિને અડદના બાકળાનું દાન દઈ પોતે પણ તેનું જ પારણું કરવું. પચ્ચક્ખાણુ આયંબિલનું કરવું તથા ઠામ ચત્વિહાર કરવો. “મહાવીરસ્વામિનાથાય નમઃ” એ પદનું ગણણું વીશ નવકારવાળીનું ગણવું સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

વિશેષ વિધિ—શ્રી ચંદનબાળાના તપને પારણે રૂપાની સુપડીને ખૂણે અડદના બાકળા ભરીની વહોરાવે, તે સાર્થે રૂપાનાણાથી ગુરૂપૂજન કરે, પગમાં તથા હાથમાં સૂતરની અથવા રેશમની ફાલકીની આંટી નાંખી મુનિને દાન આપે.

૮૯, છન્નુ જિનની ઓળી તપ.

આ તપમાં અતીત, અનાગત અને વર્તમાન જિન આશ્રયી ત્રણ ચોવીશી તથા સીમંધરાદિક વીશ જિન વિચરતા અને શ્રી ઋષભાનન. ચંદ્રાનન, વારિષેણ અને વર્ધમાન એ ચાર શાશ્વતા જિન—કુલ છન્નુ જિન આશ્રયી એક એક ઉપવાસ કરવો. વખતની અનુકૂળતાએ છૂટા છૂટા કરતાં છન્નુ ઉપવાસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. ગણણું નીચે પ્રમાણે. જે તીર્થંકરનો તપ ચાલતો હોય તેના નામનું ગણણું. નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીઆ, ખમાસમણ વિગેરે બાર-બાર કરવા. ઉદ્યાપને ચોવીશ જિનને તીલક વિગેરે ચકાવવાં.

અતીત ચોવીશી જિનનામ.

૧ શ્રી કેવલજ્ઞાનીને નમઃ	૧૩ શ્રી સુમતિનાથાય નમઃ
૨ શ્રી નિર્વાણિને નમઃ	૧૪ શ્રી શિવગતિનાથાય નમઃ
૩ શ્રી સાગરાય નમઃ	૧૫ શ્રી અસ્તાગનાથાય નમઃ
૪ શ્રી મહાયશસે નમઃ	૧૬ શ્રી નમીશ્વરાય નમઃ
૫ શ્રી વિમલાય નમઃ	૧૭ શ્રી અનિલનાથાય નમઃ
૬ શ્રી સર્વાનુભૂતયે નમઃ	૧૮ શ્રી યશોધરનાથાય નમઃ
૭ શ્રીધરનાથાય નમઃ	૧૯ શ્રી કૃતાર્થનાથાય નમઃ
૮ શ્રી દત્તનાથાય નમઃ	૨૦ શ્રી સ્વામિનાથાય નમઃ
૯ શ્રી દામોદરનાથાય નમઃ	૨૧ શ્રી શુદ્ધમતિનાથાય નમઃ
૧૦ શ્રી સુતેજોનાથાય નમઃ	૨૨ શ્રી શિવંકરનાથાય નમઃ
૧૧ શ્રી સ્વામિનાથાય નમઃ	૨૩ શ્રી સ્યન્દનનાથાય નમઃ
૧૨ શ્રી મુનિસુવ્રતનાથાય નમઃ	૨૪ શ્રી સંપ્રતિનાથાય નમઃ

વર્તમાન ચોવીશી જિનનામ.

૧ શ્રી ઋષભદેવાય નમઃ	૧૩ શ્રી વિમલનાથાય નમઃ
૨ શ્રી અજિતનાથાય નમઃ	૧૪ શ્રી અનંતનાથાય નમઃ
૩ શ્રી સંલવનાથાય નમઃ	૧૫ શ્રી ધર્મનાથાય નમઃ
૪ શ્રી અભિનંદનનાથાય નમઃ	૧૬ શ્રી શાંતિનાથાય નમઃ
૫ શ્રી સુમતિનાથાય નમઃ	૧૭ શ્રી કુંથુનાથાય નમઃ
૬ શ્રી પદ્મપ્રભવે નમઃ	૧૮ શ્રી અરનાથાય નમઃ
૭ શ્રી સુપાર્શ્વનાથાય નમઃ	૧૯ શ્રી મલ્હિનાથાય નમઃ
૮ શ્રી ચંદ્રપ્રભવે નમઃ	૨૦ શ્રી મુનિસુવ્રતનાથાય નમઃ
૯ શ્રી મુવિધિનાથાય નમઃ	૨૧ શ્રી નમિનાથાય નમઃ
૧૦ શ્રી શીતલનાથાય નમઃ	૨૨ શ્રી નેમિનાથાય નમઃ
૧૧ શ્રી શ્રેયાંસનાથાય નમઃ	૨૩ શ્રી પાર્શ્વનાથાય નમઃ
૧૨ શ્રી વાસુપૂજ્યનાથાય નમઃ	૨૪ શ્રી મહાવીરસ્વામિને નમઃ

અનાગત ચોવીશી જિનનામ.

૧ શ્રી પદ્મનાભાય નમઃ	૯ શ્રી પોદ્દિલનાથાય નમઃ
૨ શ્રી સુરદેવાય નમઃ	૧૦ શ્રી શતકીર્તયે નમઃ
૩ શ્રી સુપાર્શ્વનાથાય નમઃ	૧૧ શ્રી સુવ્રતનાથાય નમઃ
૪ શ્રી સ્વયંપ્રભવે નમઃ	૧૨ શ્રી અમમનાથાય નમઃ
૫ શ્રી સર્વાનુભૂતયે નમઃ	૧૩ શ્રી નિષ્કયાયનાથાય નમઃ
૬ શ્રી દેવશ્રુતનાથાય નમઃ	૧૪ શ્રી નિષ્પુલાકનાથાય નમઃ
૭ શ્રી ઉદયનાથાય નમઃ	૧૫ શ્રી નિર્મમનાથાય નમઃ
૮ શ્રી પેઢાલનાથાય નમઃ	૧૬ શ્રી ચિત્રગુપ્તાય નમઃ

૧૭ શ્રી સમાધિનાથાય નમઃ	૨૧ શ્રી મલ્લનાથાય નમઃ
૧૮ શ્રી સંવરનાથાય નમઃ	૨૨ શ્રી દેવનાથાય નમઃ
૧૯ શ્રી યશોધરનાથાય નમઃ	૨૩ શ્રી અનન્તવીર્યનાથાય નમઃ
૨૦ શ્રી વિજયનાથાય નમઃ	૨૪ શ્રી ભદ્રકૃદનાથાય નમઃ

વિહરમાન વીશ જિનનામ.

૧ શ્રી સીમંધરસ્વામિને નમઃ	૧૧ શ્રી વજ્રંધરાય નમઃ
૨ શ્રી યુગમન્ધરસ્વામિને નમઃ	૧૨ શ્રી ચંદ્રાનનજિનાય નમઃ
૩ શ્રી બાહુ જિનાય નમઃ	૧૩ શ્રી ચૂંદ્રબાહુવે નમઃ
૪ શ્રી સુબાહુ જિનાય નમઃ	૧૪ શ્રી ભુજંગનાથાય નમઃ
૫ શ્રી સુજાત જિનાય નમઃ	૧૫ શ્રી ઈશ્વરનાથાય નમઃ
૬ શ્રી સ્વયંપ્રભવે નમઃ	૧૬ શ્રી નેમિપ્રભવે નમઃ
૭ શ્રી ઋષભાનનાય નમઃ	૧૭ શ્રી વીરસેનનાથાય નમઃ
૮ શ્રી અનન્તવીર્યાય નમઃ	૧૮ શ્રી મહાભદ્રાય નમઃ
૯ શ્રી સુરપ્રભાય નમઃ	૧૯ શ્રી દેવજસાજિનાય નમઃ
૧૦ શ્રી વિશાલનાથાય નમઃ	૨૦ શ્રી અજિતવીર્યાય નમઃ

શ્રી શામ્વત ચાર જિનનામ.

૧ શ્રી ભુજંગનાથાય નમઃ	૩ શ્રી વર્ધમાનજિનાય નમઃ
૨ શ્રી ચંદ્રાનનજિનાય નમઃ	૪ શ્રી વારિષ્ણજિનાય નમઃ

૯૦, જિનગુણ સંપત્તિ તપ.

(નં. બ.)

આ તપમાં નેવુ ઉપવાસ છુટક છુટક કરવાના છે. તે
આ પ્રમાણે—તીર્થંકર નામકર્મના વીશ, તીર્થંકરના સહજ

અતિશય ચાર, કર્મક્ષયથી થયેલા અતિશય અગીયાર, દેવકૃત અતિશય ઓગણીશ, રચવનાદિક કલ્યાણક પાંચ તથા સિદ્ધના ગુણ એકત્રીશ. આટલા ગુણ આશ્રયી એક-એક ઉપવાસ કરતાં નેવું ઉપવાસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. “નમો અરિહંતાણું” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીઆ વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૯૧, જિન જનકે તપ.

આ તપમાં નિરંતર બત્રીશ આયંબિલ કરવાં. ઉજમણે જિનપૂજા, ગુરુભક્તિ, સંઘભક્તિ વિગેરે કરવું. “નમો અરિહંતાણું” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીઆ વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૯૨, તેર કાઠીયાનો તપ.

પ્રથમ એક અર્દ્ધમ કરી પારણે લાપસીતું એકાસણું કરવું, ઠામ ચૌવિહાર કરવો. બીજા અર્દ્ધમને પારણે ઘઉંના રોટલાનું એકાસણું, ત્રીજા અર્દ્ધમને પારણે દૂધ—ચોખાની ખીરનું એકાસણું, ચોથે માન મૂકી પરધર^૧ જઈ એકાસણું કરવું. પાંચમે પારકે ઘેર જઈ તે કહે કે પારણું કરો તો

૧ પરધર એટલે પોતાના સંબંધીનું જ જણવું. પણ જેને-તેને ત્યાં ન સમજવું.

પારણું કરવું, છટ્ટે એ વાડકા-એકમાં ઘી તથા એકમાં પાણી ભરી ઢાંકવા. પછી અબાણુયા માણસ પાસે ઉઘડાવવા. ઘીનો ઉઘડે તો એકાસણું અને પાણીનો ઉઘડે તો આયંબિલ કરવું. સાતમા અઠ્ઠમને પારણે છ ઘર બીજાનાં અને એક ઘર પોતાનું એમ સાત ઘરમાંથી કોઈ પણ ઠેકાણે પારણું કરવું. આઠમે પારણે અંદનબાળાની જેમ અડદના બાકુબાનું મુનિને દાન કરી પોતે પારણું તેનુંજ કરવું. નવમે પારણે રોટલી અથવા પુરીનું ભુંગળુવાળી આવું. દશમે સુખડી મળે તે ખાવી. (પણ ઉની રસોઈ ખાવી નહીં.) અગ્યારમે દ્રાક્ષ, ખારેક વિગેરે મેવો ખાવો (અલક્ષ્ય મેવો ખાવો નહીં.) બારમે ઘોચેલી ખાંડ વિગેરેનું પાણી પીવું. તેરમે પારણે દહીં, ખાંડ આવું. (બધાં પારણાં એકાસણાંના જ બાણવાં.) આ તપનું નામ ‘છુટા અઠ્ઠમ’ પણ કહેવાય છે. કુલ ૧૩ અઠ્ઠમ અને ૧૩ પારણા મળી બાવન દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. સાથીયા વિગેરે આઠ-આઠ કરવા. ગણણું નીચે પ્રમાણે ત્રીશ નવકારવાળીનું ગણવું.

૧ આલસકાઠીયે। નિવારકાય સિદ્ધાય નમઃ

२ भोडकाढीये।   ”   ”

૩ અવશાકાઠીયે।   ”   ”

४ मानकाढीये।   ,,   ,,

५ कोयकाहीये।   ”   ”

૧ ફાલ્ગુન માસ પછી દ્રાક્ષાદિ મેવો અલભ્ય છે, માટે તેવા મતમાં અટૂંકને પારણે આયંબિલ કરે તો પણ ચાલે-

૬ પ્રમાદકાઠીયો	નિવારકાય	સિદ્ધાય	નમઃ
૭ કૃપણકાઠીયો	”	”	”
૮ ભયકાઠીયો	”	”	”
૯ શોકકાઠીયો	”	”	”
૧૦ અજ્ઞાનકાઠીયો	”	”	”
૧૧ વ્યાક્ષેપકાઠીયો	”	”	”
૧૨ કુતુહલકાઠીયો	”	”	”
૧૩ વિષયકાઠીયો	”	”	”

અથવા નીચે પ્રમાણે ગણવું.

૧	ૐ હ્રીં ધર્મોજ્જ્વલિયાણું	નમઃ
૨	” વિજયરાગાણું	નમઃ
૩	” વિનયધારીણું	નમઃ
૪	” મદવગુણસંપન્નાણું	નમઃ
૫	” ખંતિગુણસંપન્નાણું	નમઃ
૬	” અપ્પમત્તચારિણું	નમઃ
૭	” દાનલક્ષીસંપન્નાણું	નમઃ
૮	” વવગયભયાણું	નમઃ
૯	” વીયસોયાણું	નમઃ
૧૦	” સુમર્ધનાણુધરાણું	નમઃ
૧૧	” લક્ષ્મીજીતાણું	નમઃ
૧૨	” અપ્પકમ્મસંવરધારીણું	નમઃ
૧૩	” અટ્ટપવયણુજણીધારીણું	નમઃ

આ પ્રમાણે ગણી ન શકે તો “નમો સિદ્ધાણું” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. બીજી રીતે તેર કાઠીયાના તેર અર્કમ આયંબિલના પારણાવાળા પણ કરાય છે.

૯૩, દેવલ ઈંડા તપ.

(વિધિ પ્રમા.)

આ તપમાં એકસણાં પાંચ, એકાસણાં સાત, નીવી નવ, આયંબિલ પાંચ, ઉપવાસ એક. એ પ્રમાણે સત્તાવીશ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. “નમો અરિહંતાણું” પદની વીશ નવકારવાળી ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૯૪, દ્વાદશાંગી તપ.

(જૈ. પ્ર. નં. બ,)

આ તપમાં શુક્લપક્ષની બારસ બાર માસ સુધી કરવી. એકાસણાદિક તપ કરવો. ઉદ્યાપન જ્ઞાનપંચમીની જેમ કરવું. “દુવાલસંગીણું નમઃ” એ પદનું ગણણું વીશ નવકારવાળીનું ગણવું. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૯૫, નવનિધાન તપ.

(લા. વિ. પ્ર.)

આ તપ શુક્લપક્ષની નવ નવમીને દિવસે ઉપવાસ કરવાથી પૂર્ણ થાય છે. ગણણું નીચે પ્રમાણે—

- ૧ શ્રી નૈસર્ગનિધાનાય નમઃ ૬ શ્રી કાલનિધાનાય નમઃ
 ૨ શ્રી પાંડુકનિધાનાય નમઃ ૭ શ્રી મહાકાલનિધાનાય નમઃ
 ૩ શ્રી પિંગલનિધાનાય નમઃ ૮ શ્રી માણુવનિધાનાય નમઃ
 ૪ શ્રી સર્વરક્તનિધાનાય નમઃ ૯ શ્રી શંખકનિધાનાય નમઃ
 ૫ શ્રી મહાપદ્મનિધાનાય નમઃ

આ તપથી નિધાનની પ્રાપ્તિ થાય છે. સાથીયા વિગેરે નવ નવ કરવા. ઉદ્યાપને પ્રભુને નવ અંગે તિલક ચઢાવવાં.

૯૬, મોટાં દશ પરચક્રખાણુ (પં. ત. વિગેરે)

પહેલે દિવસે તિવિહારો ઉપવાસ કરવો. ખીજે દિવસે એકાસણું, ત્રીજે દિવસે એક ચોખાનું આયંબિલ એટલે એક ચોખાનો દાણો ગળવો અને ઠામ ચૌવિહાર. ચોથે દિવસે નીવી. પાંચમે દિવસે એક કવળ ઠામ ચૌવિહાર. છટ્ઠે દિવસે એક અંગીયું એકાસણું એટલે એક હાથ અને મોઢા સિવાય ખીણું અંગ હલાવવું નહીં, ઠામ ચૌવિહાર કરવો. સાતમે દિવસે દત્તિનું આયંબિલ, ઠામ ચૌવિહાર. આઠમે દિવસે આયંબિલ તિવીહાર, નવમે દિવસે પરધરીયું એકાસણું ઠામ ચૌવિહાર. તથા દશમે દિવસે ખાખરીયું આયંબિલ એટલે માત્ર ખાખરાજ ખાવા, ઠામ ચૌવિહાર કરવો. ગણણું સાથીયા વિગેરે નીચે પ્રમાણે.

સાં ૫૦ લો ૦ ન૦

૧ શ્રી સમકિતપારંગતાય નમઃ

૬૭ ૬૭ ૬૭ ૨૦

૨ શ્રી અક્ષયસમકિતાય નમઃ

- ૧૭ ૧૭ ૧૭ ૨૦

૩ શ્રી સમક્ષિત્તિનીધિનાથાય નમઃ	૮	૮	૮	૨૦
૪ શ્રી કેવલજ્ઞાનીનાથાય નમઃ	૨૧	૨૧	૨૧	૨૦
૫ શ્રી એકત્વગતાય નમઃ	૩૧	૩૧	૩૧	૨૦
૬ શ્રી સ્વર્ગનીધિનાથાય નમઃ	૪૫	૪૫	૪૫	૨૦
૭ શ્રી ગૌતમલઙ્ગિનાથાય નમઃ	૨૮	૨૮	૨૮	૨૦
૮ શ્રી અક્ષયનીધિનાથાય નમઃ	૯	૯	૯	૨૦
૯ શ્રી પરમ્રતાય નમઃ	૧૩	૧૩	૧૩	૨૦
૧૦ શ્રી મુનિસુમ્રતાય નમઃ	૧૨	૧૨	૧૨	૨૦

ઉઘાપને મોઢક દશ પ્રભુ પાસે ઢોકવા. જ્ઞાનપૂજા કરવી અને અષ્ટપ્રકારી પૂજા લણાવવી.

૯૭, નાનાં દશ પચ્ચક્ષુખાણુ

(પં. ત વિગેરે)

આ તપમાં પ્રથમ એક ઉપવાસ, બીજે દિવસે એકાસણું, ત્રીજે દિવસે આયંજિલ, ચોથે દિવસે એકાસણું, પાંચમે દિવસે નીવી, છટ્ઠે દિવસે એક કવળ, સાતમે દિવસે ખીરનું એકાસણું, આઠમે દિવસે ટેઠવા અથવા ટોપરાનું એકાસણું, નવમે દિવસે ભરે ભાણે એકાસણું, તથા દશમે દિવસે ઉપવાસ. એ પ્રમાણે દશ દિવસ કરવું. ગણણું ઉઘાપન વિગેરે મોટા દશ પચ્ચક્ષુખાણુ પ્રમાણે કરવું. (જુઓ નં. ૯૬)

૯૮, નવપદની ઓળી (સિદ્ધચક્રારાધનતપ.)

(જૈ. પ્ર.)

આ તપ પ્રથમ આસો શુદ્ધિ ૭ ના દિવસથી આરંભીને આસો શુદ્ધિ પૂર્ણિમા પર્યંત નવ દિવસ સુધી તથા ચૈત્ર શુદ્ધિ ૭ થી આરંભી ચૈત્ર શુદ્ધિ પૂર્ણિમા સુધી નવ દિવસ આયંબિલ કરવાથી થાય છે. તેમાં પ્રથમ દિવસ એકલા ચોખાનીજ વસ્તુ, બીજે દિવસે કેવળ ઘઉંની, ત્રીજે દિવસે કેવળ ચણાની, ચોથે મગની, પાંચમે અડદની, અને છટ્ઠે, સાતમે, આઠમે તથા નવમે દિવસે કેવળ ચોખાની વસ્તુઓ ખાઈને આયંબિલ કરવાં જોઈએ. એમ ન બની શકે તો સામાન્ય રીતે આયંબિલ કરવાં. એ રીતે સાડા ચાર વર્ષ પર્યંત કરવાથી એકાશી આયંબિલ થાય છે, અને આ તપ પૂર્ણ થાય છે. તપના નવે દિવસોએ બ્રહ્મચર્ય પાળવું. હંમેશાં સાંજ-સવાર પ્રતિક્રમણ કરવું. ત્રણ ટંક દેવ વાંદવા. પડિલેહણ કરવી, એક-એક દિવસે એક-એક પદની ક્રિયા કરવી. જે પદના જેટલા ગુણ હોય તેટલા સાથીયા કરવા. ખમાસમણ દેવાં, કાઉસ્સગ્ગ કરવો, તે તે પદના ગુણની લાવના લાવવી, કીર્તન કરવું. હંમેશા સ્નાત્ર પૂર્વક અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરવી, ગણણું વિગેરે નીચે પ્રમાણે:—

સાં ૫૦ લો ૦ ન૦

૧ ઐ હ્રીં નમો અરિહંતાણું

૧૨ ૧૨ ૧૨ ૨૦

૨ „ નમો સિદ્ધાણું

૮ ૮ ૮ ૨૦

૩ „ નમો આયરિયાણું

૩૬ ૩૬ ૩૬ ૨૦

૪ „ નમો ઉવજ્જાયાણું

૨૫ ૨૫ ૨૫ ૨૦

૫	„ નમો લોએ સંવસાહૂષું	૨૭	૨૭	૨૭	૨૦
૬	„ નમો દંસણુસ્સ	૬૭	૬૭	૬૭	૨૦
૭	„ નમો નાણુસ્સ	૫૧	૫૧	૫૧	૨૦
૮	„ નમો ચારિત્તસ્સ	૧૭	૧૭	૧૭	૨૦
૯	„ નમો તવસ્સ	૧૨	૧૨	૧૨	૨૦

નવ પદનાં ખમાસમણુ નીચે પ્રમાણે આપવાં.

૧ “ ઇંચ્છામિ ખમાસમણુ વંદિઉં જવણિજ્જાએ નિસી-
હિઆએ મત્થએણુ વંદામિ ઐ હ્રીં નમો અરિહંતાણું ” આ
પ્રમાણે પ્રથમ પદે બાર ગુણે શોભિત, મધ્યભાગે બિરાજ-
માન, ઉજ્જવળ વર્ણુ સહિત એવા શ્રી અરિહંત ભગવાનને
મારી ત્રિકાળ વંદના હોળે.

૨ “ ઇંચ્છામિ ખમાં ઐ હ્રીં નમો સિદ્ધાણું ” એ બીજે
પદે આઠ ગુણે શોભિત, પૂર્વ દિશાએ બિરાજમાન, રક્તવર્ણુ
સહિત એવા શ્રી સિદ્ધ ભગવંતને મારી ત્રિકાળ વંદના હોળે.

૩ “ ઇંચ્છામિં ઐ હ્રીં નમો આચરિયાણું ” એ ત્રીજે
પદે છત્રીશ ગુણે શોભિત, દક્ષિણ દિશાએ બિરાજમાન, પીત્ત
વર્ણુ સહિત એવા શ્રી આચાર્ય ભગવાનને મારી ત્રિકાલ
વંદના હોળે.

૪ “ ઇંચ્છામિં ઐ હ્રીં નમો ઉવજ્જાયાણું ” એ ચોથે
પદે પચીશ ગુણે શોભિત; પશ્ચિમ દિશાએ બિરાજમાન, નીલ-
વર્ણુ સહિત એવા શ્રી ઉપાધ્યાયજીને મારી ત્રિકાળ વંદના હોળે.

૫ “ ઇંચ્છામિં ઐ હ્રીં નમો લોએ સંવસાહૂષું ” એ
પાંચમે પદે સત્તાવીશ ગુણે શોભિત ઉત્તર દિશાએ બિરાજ-

માન કૃષ્ણવર્ણ સહિત એવા સર્વ સાધુને મારી ત્રિકાળ વંદના હોજો.

૬ “ ઇચ્છામિં ઐ હ્રીં નમો દંસણુસ્સ ” એ છટ્ટો પદે સડસઠ બોલે શોભિત, નૈઋત્ય ખૂણે બિરાજમાન, શ્વેતવર્ણ સહિત એવા શ્રી દર્શનપદને મારી ત્રિકાળ વંદના હોજો.

૭ “ ઇચ્છામિં ઐ હ્રીં નમો નાણુસ્સ ” એ સાતમે પદે એકાવન ભેદે શોભિત, અગ્નિ ખૂણે બિરાજમાન, શ્વેતવર્ણ સહિત એવા શ્રી જ્ઞાનપદને મારી ત્રિકાળ વંદના હોજો.

૮ “ ઇચ્છામિં ઐ હ્રીં નમો ચરિત્તસ્સ ” એ આઠમે પદે સત્તરભેદે શોભિત, વાયવ્ય ખૂણે બિરાજમાન, શ્વેતવર્ણ સહિત એવા શ્રી ચારિત્રપદને મારી ત્રિકાળ વંદના હોજો.

૯ “ ઇચ્છામિં ઐ હ્રીં નમો તવસ્સ ” એ નવમે પદે બાર ભેદે શોભિત ઇશાન ખૂણે બિરાજમાન, શ્વેતવર્ણ સહિત એવા શ્રી તપ પદને મારી ત્રિકાળ વંદના હોજો,

આ રીતે નવ દિવસ પર્યાંત વિધિ કરવો આ સંક્ષેપથી વિધિ કહ્યો છે, સવિસ્તર વિધિ સુવિહિત ગુરુદ્વારા જાણવો. તથા નવ પદની ઓળીની ચોપડીથી જાણવો.

(ખમાસમણ દેતાં બોલવાના દુહા.)

પરમ પંચ પરમેષ્ઠિમાં, પરમેશ્વર ભગવાન;
ચાર નિક્ષેપે ધ્યાઇએ, નમો નમો જિણુભાણુ. ૧
અષ્ટ કર્મ મલ ક્ષય કરી, ભયે સિદ્ધ નમો તાસ;
ભાવામય ઔષધ સમી, અમૃત દૃષ્ટિ જાસ. ૨

છત્રીશ છત્રીશી ગુણે, યુગપ્રધાન મુણીંદ;
 જિનમત પરમત જાણતા, નમો નમો તે મુરીંદ. ૩
 બોધ સૂક્ષ્મ વિણુ જીવને, ન હોય તત્ત્વ પ્રતીત;
 ભણે ભણાવે સૂત્રને, જય જય પાઠકે ગીત. ૪
 સ્યાદ્રાદ ગુણ પરિણમ્યો, રમતા સમતા સંગ;
 સાધે શુદ્ધાનંદતા, નમો સાધુ શુભ રંગ. ૫
 લોકાલોકના ભાવ જે, કેવલિ ભાષિત જેહ;
 સત્ય કરી અવધારતો, નમો નમો દર્શન તેહ. ૬
 અધ્યાતમ જ્ઞાને કરી, વિઘટે ભવ ભ્રમ ભીતિ;
 સત્ય ધર્મ તે જ્ઞાન છે, નમો નમો જ્ઞાનની રીતિ. ૭
 રત્નત્રયી વિણુ સાધના, નિષ્કળ કહી સદૈવ;
 ભાવ રચણુનું નિધાન છે, જય જય સંયમ જીવ. ૮
 કર્મ અપાવે ચીકણું, ભાવ મંગલ તપ જાણુ;
 પચાસ લખિંધ ઉપજે, જય જય તપ ગુણ ખાણુ. ૯

૯૯, નવ બ્રહ્મચર્ય ગુપ્તિ તપ.

(ન. ક.)

આ તપમાં એક-એક ગુપ્તિને આશ્રયીને એક-એક એકા-સણું નવ-નવ કવળનું કરવું, એટલે નવ દિવસે આ તપ પૂરો થાય અને તેમાં કવળ સંખ્યા એકાશી થાય. સાથીયા વિગેરે નવ-નવ કરવા. ગણણું-“ નમો નવબલચેરગુપ્તિધરાણું ” એ પદનું વીશ નવકારવાળી પ્રમાણુ ગણવું.

ઉદ્યાપને સાધુ-સાધ્વીને તથા બ્રહ્મચારી શ્રાવક-શ્રાવિકાને વસ્ત્રદાન દેવું.

૯૯, નિગોદ આયુક્ષ્ય તપ.

(જૈ. સિં.)

પ્રથમ એક ઉપવાસ ઉપર એકાસણું, પછી બે ઉપવાસ ઉપર એકાસણું, પછી ત્રણ ઉપવાસ ઉપર એકાસણું, પછી બે ઉપવાસ ઉપર એકાસણું, પછી એક ઉપવાસ ઉપર એકાસણું એમ ચૌદ દિવસે તપ પૂર્ણ કરવો. ઉદ્યાપને ચૌદ મોદક ઢાકવા. આ તપનું ફળ નિગોદના આયુષ્યનો ક્ષય થાય તે છે. “નમો અરિહંતાણું” એ પદની વીશ નવકારવાળી ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

બીજો વિધિ. (૨ં વિ.)

પ્રથમ એક ઉપવાસ પછી એકાસણું, પછી બે ઉપવાસ એક એકાસણું, પછી ત્રણ ઉપવાસ એક એકાસણું, પછી ચાર ઉપવાસ એક એકાસણું, પછી પાંચ ઉપવાસને એક એકાસણું, પછી ૪ ઉપવાસને એકાસણું, પછી ૩ ઉપવાસ ને એકાસણું, પછી ૨ ઉપવાસને એકાસણું, પછી એક ઉપવાસને એકાસણું એ પ્રમાણે કુલ ૩૪ દિવસ (૨૫ ઉપવાસ ને ૯ એકાસણું) કરવાથી પણ એ તપ થાય છે. બાકીનો વિધિ ઉપર પ્રમાણે બાળવો. ઉદ્યાપને ૩૪ મોદક વિગેરે પ્રભુ પાસે ઢાકવા.

૧૦૦, નિજિગીષ્ઠ તપ.

(નં. અ. વિગેરે વિ. પ્ર.)

આ તપમાં એક ઉપવાસ ઉપર એક આયંબિલ—એ પ્રમાણે આઠ ઉપવાસ અને આઠ આયંબિલ વડે એટલે સોળ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપનમાં સોળ મોઢક, ફળ વિગેરે દેવ પાસે ઢોકવા. (નિરૂજશિખ અથવા નિરૂજસિંહ તપ કૃષ્ણપક્ષેજ થાય છે, તેમાં મુખ્યત્વે ગ્દાન સાધુ-સાધ્વીની વૈયાવચ્ચ કરવાની છે. તેમજ તે તપ પંદર દિવસે પૂર્ણ થાય છે.) “ નમો અરિહંતાણું ” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૦૧, દારિદ્ર્યહરણ તપ.

(વિ. પ્ર.)

આ તપ પૂર્ણિમાથી શરૂ કરવાનો છે. પ્રથમ દિવસે ઉપવાસ, બીજે દિવસે એકસણું, ત્રીજે દિવસે નીવી, ચોથે દિવસે આયંબિલ, પાંચમે દિવસે બેસણું, એ પ્રમાણે એક ઓળી થઇ. બીજી ઓળી પણ એ જ પ્રમાણે કરવી. કુલ દશ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. પારણે સાધુને દાન આપવું. ઉદ્યાપને જ્ઞાનપૂજા કરવી. “ નમો નાણુસ્સ ” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે ૫૧ કરવા.

૧૦૨, પાંચામૃત તપ.

(વિ. પ્ર.)

આ તપમાં પાંચ અઠ્ઠમ છ માસમાં કરવાના છે, તેમાં પહેલા અઠ્ઠમને પારણે સાધુને વહોરાવીને શ્રીખંડ ખાવો. બીજા અઠ્ઠમને પારણે શીરો ખાવો. ત્રીજા અઠ્ઠમને પારણે લાપસી, ચોથા અઠ્ઠમને પારણે લાડુ તથા પાંચમા અઠ્ઠમને પારણે ખીર ખાવી. દરેક પારણે સાધુને વહોરાવીને પછી પારણું કરવું. “ નમો અરિહંતાણું ” પદની નવકારવાળી ૨૦ ગણવી. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૦૩, પાંચ છટું તપ.

(પં. ત.)

પ્રથમ છટું કરીને પારણે ઘૃત, સાકર અને ઘઉંનો આટો (ચૂરમું અથવા શીરો), બીજા છટુંને પારણે દૂધ-ચોખા ને સાકર, ત્રીજા છટુંને પારણે ઝોળી-પાત્રાં સાધુ-સાધ્વીને વહોરાવીને ભયે ભાણે એકાસણું, ચોથા છટુંને પારણે મૂર્છારહિત સ્વાદ કર્યા વિના એકાસણું, પાંચમા છટુંને પારણે પાણીનો દોટો ભરીને બીજા બે-ત્રણ ઘેર જવું. જો કોઈ જમવાનું ન કહે તો તે દિવસે ઉપવાસ કરવો. આ તપ પાંચ છટું તથા પાંચ પારણાં વડે એટલે ૫૬૨ દિવસે પૂરો થાય છે. ઉદ્યાપને સ્વામીભાઈએને જમાડીને શ્રીકૃષ્ણ આપવાં. “ નમો અરિહંતાણું ” પદની નવકારવાદી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૦૪, પંચ મહાવ્રત તપ.

(રા. વિ.)

આ તપમાં પ્રત્યેક મહાવ્રતને આશ્રયીને એક-એક ઉપવાસ તથા એક એક બેસણું કરવું. એમ પાંચ ઉપવાસ એકાંતર બેસણાના પારણાવાળા કરવાથી દશ દિવસે તપ પૂર્ણ થાય છે “નમો લોએ સંવસાહૂણું” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી સાથીયા વિગેરે સત્તાવીશ કરવા.

૧૦૫, પાર્શ્વજિન ગણુધર તપ.

(પ્રચલિત.)

આ તપમાં લગોલગ દશ છટું કરવા. છટુંને પારણે બેસણું કરવું. સાથીયા વિગેરે દશ-દશ કરવા. ગણુધું નીચે પ્રમાણે—

- ૧ શ્રી શુભગણુધરાય નમઃ
- ૨ શ્રી આર્યઘોષગણુધરાય નમઃ
- ૩ શ્રી વિશિષ્ટગણુધરાય નમઃ
- ૪ શ્રી બ્રહ્મચારિ ગણુધરાય નમઃ
- ૫ શ્રી સોમગણુધરાય નમઃ
- ૬ શ્રી ધરગણુધરાય નમઃ
- ૭ શ્રી વીરભદ્રગણુધરાય નમઃ
- ૮ શ્રી યશોભદ્રગણુધરાય નમઃ
- ૯ શ્રી અમાયી (જય) ગણુધરાય નમઃ
- ૧૦ શ્રી મહાગુણી (વિજય) ગણુધરાય નમઃ

ઉદ્યાપનમાં શ્રી ગણુધર દેવની પૂજા કરવી ને તેને અંગીયાં વિગેરે ૧૦ ચડાવવાં. ગણુધરની પ્રતિમાને અભાભે કોઈ પણ પ્રભુની પ્રતિમાને ચડાવવાં.

૧૦૬, પોષ દશમી તપ.

(પં, ત. વિગેરે)

અ તપ પોસ દશમી એટલે ગુજરાતી માગશર વદ દશમના દિવસને અનુસરીને થાય છે, તેમાં પ્રથમ નવમીને દિવસે સાકરના પાણીનું એકાસણું કરવું ને ઠામ ચૌવિહાર કરવો. દશમીને દિવસે એકાસણું કરી ઠામ ચૌવિહાર કરવો. તથા અગીયારશને દિવસે તેવિહાર એકાસણું કરવું. એકાસણું કરીને ત્રિવિધ આહારનું પચ્ચક્ષણ કરવું. ત્રણે દિવસ બ્રહ્મચર્ય પાળવું. બન્ને વખત પ્રતિક્રમણ કરવું. જિનમંદિરમાં જઈ અષ્ટપ્રકારી અથવા સત્તર પ્રકારી પૂજા લણાવવી. સ્નાત્ર મહોત્સવ કરવો. નવ અંગે આડંબરપૂર્વક લગવાનની પૂજા કરવી. ગુરુ પાસે આવી સિદ્ધાંતનું શ્રવણ કરવું. આ પ્રમાણે દશ વર્ષ સુધી કરવું. વળી તપને દિવસે (માગશર વદિ ૧૦ મે) પૌષધ કરવો. આ પ્રમાણે જે તપ કરે છે, તેની મનકામના સિદ્ધ થાય છે. આલોકમાં ધનધાન્યાદિક પામે, પરલોકમાં ઈદ્રાદિક પદ પામે અને છેવટે મોક્ષ પદ પામે. “શ્રી પાર્શ્વનાથાર્હતે નમઃ” એ પદનું ગણુણું વીશ નવકારવાળી પ્રમાણ ગણુવું. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

ઉઘાપને દશ પુંઠા, દશ રૂમાલ (પુસ્તક બાંધવાના), દશ નવકારવાલી, દશ નીલમણિ, દશ ચંદરવા, સોનું, રૂપું, કાંસું, પીત્તળ એ ચાર ધાતુઓની દશ દશ પ્રતિમા અને જ્ઞાન, દર્શન ને ચારિત્રના ઉપકરણો દશ-દશ કરાવવા, બાકી વિધિ ગુરૂગમથી જાણવો.

૧૦૭, બીજનો તપ.

(પં. ત.)

આ તપ કાર્તિક શુદ્ધિ બીજથી શરૂ કરવાનો છે, તેમાં દરેક માસની શુદ્ધિ બીજે ચૌવિહારો ઉપવાસ કરવો. એ રીતે બાવીશ માસ સુધી અથવા ઉત્કૃષ્ટ બાવીશ વરસ. સુધી આ તપ કરવો, સવાર-સાંજ બન્ને વખત પ્રતિક્રમણ, પ્રતિલેખના, ત્રિકાલ દેવવંદન વિગેરે કરવું. ઉઘાપન શક્તિ પ્રમાણે કરવું. બાવીશ-બાવીશ વસ્તુઓ જ્ઞાન પાસે ઢોકવી. ગણણું વિગેરે નીચે પ્રમાણે સમજવું.

સાં ૫૦ લો ૦ ન૦

૧ શ્રી નંદિસૂત્રાય નમઃ

૫૧ ૫૧ ૫૧ ૨૦

૨ શ્રી અનુયોગદ્વારસૂત્રાય નમઃ

૬૨ ૬૨ ૬૨ ૨૦

અથવા

સાં ૫૦ લો ૦ ન૦

૧ શ્રી ઓઘનિયુક્તિસૂત્રાય નમઃ

૧૪ ૧૪ ૧૪ ૨૦

૨ શ્રી અનુયોગદ્વારસૂત્રાય નમઃ

૬૨ ૬૨ ૬૨ ૨૦

તપને દિવસે ઉપર પ્રમાણે બે-બે ગણણું વીશ-વીશ નવકારવાળીનાં ગણવાં. સાથીયા વિગેરે પણ બે-બે સૂત્રના કરવા.

૧૦૮, મોટો રત્નોત્તર તપ.

(રા. વિ.)

પ્રથમ એક અઢમ કરીને પારણું, પછી બીજો અઢમ કરીને પારણું, પછી ત્રીજો અઢમ કરીને પારણું, પારણે બેસણું કરવું. એ રીતે ત્રણ અઢમ અને ત્રણ પારણાવડે આ તપ થાય છે. “ નમો અરિહંતાણું ” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૧૦૯, રત્નરોહણ તપ.

(જૈ. પ્ર. વિગેરે)

આ તપ આસો શુદ્ધિ પાંચમને દિવસે શરૂ કરવો. તેમાં ચાર-ચાર દિવસની પાંચ ઓળી છે. તેમાં પ્રથમ દિવસે એકાસણું, બીજો દિવસે નીવી, ત્રીજો દિવસે આયંબિલ, ચોથો દિવસે ઉપવાસ. એ પહેલી ઓળી ધર્મ. બીજી ઓળીએ નીવી, આયંબિલ ઉપવાસ, એકાસણું અનુક્રમે કરવાં. ત્રીજી ઓળીએ અનુક્રમે આયંબિલ, ઉપવાસ. એકાસણું નીવી કરવાં. ચોથી ઓળીએ ઉપવાસ, એકાસણું, નીવી, આયંબિલ કરવા. પાંચમી ઓળીએ ઉપવાસ, એકાસણું, નીવી, આયંબિલ કરવાં. આ રીતે આ તપ વીશ દિવસે પૂરો થાય. ઉદ્યાપને નવકારવાળી ૫, સ્થા-

પનાચાર્ય પ, રત્નમય જિંબ પ કરાવવાં. મોઢક ૨૦ જ્ઞાન પાસે ઢોકવાં. તપના દિવસોમાં બ્રહ્મચર્ય સહિત જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રની આરાધના કરવી. પારણાને દિવસે ગુરુની અંગપૂજા યથાશક્તિ દ્રવ્યવડે કરવી. દેવની અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરવી. આ તપ ત્રણ વર્ષ પર્યાંત કરવો. “નમો અરિહંતાણ” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર બાર કરવા.

૧૧૦, બૃહત્સંસારતારણ તપ.

(જૈ. પ્ર. વિગેરે)

આ તપમાં પ્રથમ એક અર્ઘમ કરી પારણે આયંબિલ કરવું. પછી બીજે અર્ઘમ કરી આયંબિલ કરવું. પછી ત્રીજે અર્ઘમ કરી આયંબિલ કરવું. એ રીતે નવ ઉપવાસ અને ત્રણ આયંબિલ એમ બાર દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. ઉઘાપને દૂધ ભર્યા તરલાણા ઉપર રૂપાની બેડી (વહાણ) તરાવવી. વહાણમાં રૂપાનાણું, મોતી, વિદ્રુમ ભરવાં. યથાશક્તિ પૂજા ભણાવવી. જ્ઞાનપૂજા કરવી. દેવ વાંદવા. પ્રતિક્રમણ, પડિ-લેહણ વિગેરે સર્વ કરવું. ગણણું વિગેરે નીચે પ્રમાણે વીશ નવકારવાળીનું ગણવું.

સા૦ ખ૦ લો૦ ન૦

૧ કેશિગણુધરાય નમઃ

૧૧ ૧૧ ૧૧ ૨૦

૨ સૂરિસિંહગણુધરાય નમઃ

૧૧ ૧૧ ૧૧ ૨૦

૩ દર્શન આરાધનાય નમઃ

૬૭ ૬૭ ૬૭ ૨૦

૪ જ્ઞાન આરાધનાય નમઃ	૫૧	૫૧	૫૧	૨૦
૫ ચારિત્ર આરાધનાય નમઃ	૧૭	૧૭	૧૭	૨૦
૬ તપ આરાધનાય નમઃ	૧૨	૧૨	૧૨	૨૦
૭ દેવશ્રુત આરાધનાય નમઃ	૮	૮	૮	૨૦
૮ ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વાય નમઃ	૯	૯	૯	૨૦
૯ સાગરસેનાય નમઃ	૮	૮	૮	૨૦
૧૦ વિમલબોધાય નમઃ	૮	૮	૮	૨૦
૧૧ મહાયશસે નમઃ	૮	૮	૮	૨૦
૧૨ સર્વાનુભૂતાય નમઃ	૮	૮	૮	૨૦

૧૧૧, લઘુ સંસારતારણ તપ.

(જૈ. પ્ર. વિગેરે)

આ તપમાં પ્રથમ ત્રણ આયંબિલ ઉપર એક ઉપવાસ, કરી ત્રણ આયંબિલ ઉપર એક ઉપવાસ. પછી ત્રીજીવાર ત્રણ આયંબિલ ઉપર એક ઉપવાસ. એ રીતે નવ આયંબિલ અને ત્રણ ઉપવાસ એમ બાર દિવસ વડે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. બીજું સર્વ પૂર્વવત્ (જુઓ નં. ૧૧૦)

૧૧૨, ઋષભદેવ સંવત્સર તપ.

વર્ષી તપ (પ્રત નં. બ)

આ તપ ફાગણ (ગુજરાતી) વદ ૮ ને રોજ શરૂ કરી યથાશક્તિ એકાંતર ઉપવાસ કરવા. તેમાં કુલ ઉપવાસ ૪૦૦

કરવા. તે ત્રીજે વર્ષે અક્ષયતૃતીયાને દિવસે પૂર્ણ થાય. (તપ કરતાં વચમાં જે અક્ષય તૃતીયા આવે તે દિવસે ખાધા વાર આવતો હોય તો ઉપવાસ કરવો.) છેલ્લે દિવસે દેવ-ગુરુની પૂજાપૂર્વક સંઘવાત્સલ્ય કરી પારણું કરવું. “શ્રી ઋષભદેવનાથાય નમઃ” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

ખીજી રીત—શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીના શાસનમાં ઉત્કૃષ્ટ તપ ૩૬૦ ઉપવાસનો છે. તેથી તેને આશ્રયીને ૩૬૦ ઉપવાસ એકાંતર પારણાવાળા કરવા, ખીજું સર્વ ઉપર પ્રમાણે.

હાલમાં આ તપ કરવાનો પ્રચાર આ પ્રમાણે છે.— ફાગણ વદ ૮ ને દિવસે ઉપવાસથી શરૂ કરી એકાંતરે પારણે પ્રેસણું કરી તેર મહિનાને ૧૧ દિવસે એટલે અખાત્રીજને દિવસે પારણું કરે છે. પારણે ૧૦૮ ઘડા શેરડીના રસના અથવા સાકરના પાણીના પીએ છે. (ઘડો રૂપાનો અતિશય નાનો બનાવે છે.)

આ તપમાં બે દિવસ લેગા ખાવાના ન આવવા જોઈએ. તથા ચઉદશનો ખાધાવાર ન આવવો જોઈએ, તેમ ત્રણે ચોમાસીના (૧૪-૧૫ ના) છઠ્ઠું કરવા જોઈએ અને છેવટે છઠ્ઠી ઓછે તપે પારણું ન કરવું જોઈએ. પારણે શેરડીના રસ પીવાનો છે, તે પણ તાજેતર હોય તો પીવાય. કારણ કે બે પહોર પછી શેરડીનો રસ લઘુપ્રવચનસારોદ્ધારમાં અલક્ષ્ય કહ્યો છે. તેવા રસના અભાવે સાકરના પાણીથી પણ ચાલે છે.

૧૧૩, છમાસી તપ.^૧

(જૈ. પ્ર. વિગેરે)

શ્રી મહાવીરસ્વામીના શાસનમાં ઉત્કૃષ્ટ છ માસી (ઉપવાસ ૧૮૦ નો) તપ છે. તેથી તેને આશ્રયીને એકસો એંશી ઉપવાસ એકાંતર પારણાવાળા કરવા. ઉદાપને ૧૮૦ લાડુ, ૩૭ વિગેરે પ્રભુ પાસે ઢોકવાં. “ શ્રી મહાવીરસ્વામીનાથાય નમઃ ” એ પદનું ગણુલું નવકારવાળી વીશનું ગણુવું. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

એકાંતરા ઉપવાસ છ માસ સુધી કરવા. તેમાં ચૌદશે ખવાય નહીં. ચૌમાસીનો છટું કરવો. શરૂ કરતાં છટું તેમજ પારણું પણ છટુંકે થાય છે. (આ છ-માસી તપમાં ઉપવાસ ૯૦ થાય છે.)

૧૧૪, શત્રુંજય મોદક તપ.

(જૈ. પ્ર. વિગેરે)

આ તપમાં પહેલે દિવસે પુરિમટું, બીજે દિવસે એકાસણું, ત્રીજે દિવસે નીવી, ચોથે દિવસે આયંબિલ, પાંચમે દિવસે ઉપવાસ કરવો. ઉદાપને પાંચ માણાના મોદક તથા

---

૧ આ ૧૮૦ ઉપવાસ પારણાવાળા શક્તિને અભાવે કહ્યા છે. નહીં તો આશરે ૩૦૦ વર્ષ અગાઉ દિલ્હીપતિના દિવાનનાં ૩૪બા (ચંપાબા) એ બાગટ ૧૮૦ ઉપવાસ પાઠશાલ સમક્ષ કર્યા હતા, આવો લેખ છે.

પાંચ રૂપીઆ દેવ પાસે ઢોકવા. જ્ઞાનની પૂજા રૂપાનાણાથી કરવી. “શ્રી શત્રુજયતીર્થાય નમઃ” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે એકવીશ કરવા.

૧૧૫, શત્રુજય છટું-અટુંમ તપ.

(પં. ત. વિગેરે)

આ તપમાં પહેલો તથા છેલ્લો અટુંમ કરવો. અને વચ્ચે સાત છટું કરવા. એ રીતે વીશ ઉપવાસ તથા નવ પારણા મળી ૨૯ દિવસે તપ પૂર્ણ થાય છે. સાથીયા વિગેરે ૨૧-૨૧ કરવા. નવકારવાળી વીશ નીચે પ્રમાણે ગણવી.

- અટુંમે ૧ શ્રી પુંડરીકગણધરાય નમઃ
 છટું ૨ શ્રી ઋષભદેવ સર્વજ્ઞાય નમઃ
 „ ૩ શ્રી વિમલગણધરાય નમઃ
 „ ૪ શ્રી સિદ્ધક્ષેત્રાય નમઃ
 „ ૫ શ્રી હરિગણધરાય નમઃ
 „ ૬ શ્રી બાહુબલિગણધરાય નમઃ
 „ ૭ શ્રી સહસ્રાદિગણધરાય નમઃ
 „ ૮ શ્રી સહસ્રકમલાય નમઃ
 અટુંમે ૯ શ્રી કેાડિગણધરાય નમઃ

અથવા નીચે પ્રમાણે:—

- અંને અટુંમે ૧ શ્રી સિદ્ધાદ્રિશત્રુજયસિદ્ધગિરિવરાય નમઃ
 છટું ૨ શ્રી આદીશ્વર પરમેષ્ઠિને નમઃ

- „ ૩ શ્રી „ અર્હતે નમઃ
 „ ૪ શ્રી „ નાથાય નમઃ
 „ ૫ શ્રી „ સર્વજ્ઞાય નમઃ
 „ ૬ શ્રી „ પારંગતાય નમઃ
 „ ૭ શ્રી શત્રુજય સિદ્ધક્ષેત્ર પુંડરીકાય નમઃ
 „ ૮ શ્રી સિદ્ધક્ષેત્ર પુંડરીક વિમલગિરયે નમઃ

અથવા “ શ્રી શત્રુજયપર્વતાય નમઃ ” એ ગણુલું
 હંમેશાં ગણુવું.

એકત્રીશ ખમાસમણ નીચે પ્રમાણે આપવાં:—

- ૧ શ્રી શત્રુજય પર્વતાય નમઃ
- ૨ શ્રી પુંડરીક પર્વતાય નમઃ
- ૩ શ્રી સિદ્ધક્ષેત્ર પર્વતાય નમઃ
- ૪ શ્રી વિમલાચલાય નમઃ
- ૫ શ્રી સુરગિરયે નમઃ
- ૬ શ્રી મહાગિરયે નમઃ
- ૭ શ્રી પુણ્યરાશયે નમઃ
- ૮ શ્રી પર્વતાય નમઃ
- ૯ શ્રી પર્વતેન્દ્રાય નમઃ
- ૧૦ શ્રી મહાતીર્થાય નમઃ
- ૧૧ શ્રી સારસ્વતાય નમઃ
- ૧૨ શ્રી દૃઢશક્તિ પર્વતાય નમઃ
- ૧૩ શ્રી મુક્તિનિલયાય નમઃ
- ૧૪ શ્રી પુષ્પદંતાય નમઃ

૧૫ શ્રી મહાપદ્માય નમઃ

૧૬ શ્રી પૃથ્વીપીઠાય નમઃ

૧૭ શ્રી સુલદ્રગિરિ પર્વતાય નમઃ

૧૮ શ્રી કૈલાસગિરિ પર્વતાય નમઃ

૧૯ શ્રી પાતાલમૂલાય નમઃ

૨૦ શ્રી અકર્મકાય નમઃ

૨૧ શ્રી સર્વકામપૂરણાય નમઃ

ઉદ્યાપનમાં નવાણું પ્રકારી પૂજા લાણાવવી. યથાશક્તિ જ્ઞાનપૂજા તથા પ્રભાવનાદિ કરવું.

૧૧૬, મેરૂ ત્રયોદશી તપ.

(પં. ત.)

આ તપનો ગુજરાતી માસ પ્રમાણે પોષ વદ તેરસને દિવસે આરંભ કરાય છે. તે દિવસે શ્રી ઋષભદેવસ્વામીનું નિર્વાણ કલ્યાણક થયું છે, તેથી એ દિવસનું માહાત્મ્ય ઘણું મોટું છે. તે દિવસે ચૌવિહાર ઉપવાસ કરવો, (શક્તિ ન હોય તો તિવિહાર ઉપવાસ કરવો.) રત્નના પાંચ મેરૂ કરવા. તેમાં ચાર દિશાએ ચાર નાના મેરૂ કરવા. રત્નના ન બને તો ઘીના કરવા. તેની પાસે ચાર દિશાએ ચાર નંદાવર્ત કરવા. દીપ, ધૂપ, પ્રમુખ ઘણા પ્રકારની પૂજા કરવી. એ રીતે તેર મહિનાની અથવા તેર વરસની ત્રયોદશી કરવી. “ શ્રી ઋષભદેવ પારંગતાય નમઃ ” એ પદનું ગણુણું નવકારવાળી વીશનું ગણુવું. આ રીતે મહિને-મહિને કરવાથી સર્વ કર્મનો ક્ષય

થાય છે. આ ભવ તથા પરભવને વિષે સુખ-સંપદા પામે છે. તે તપને દિવસે પૌષધ કરવો. પારણાને દિવસે ગુરુને પ્રતિ-લાભી-અતિથિસંવિભાગ કરી પારણું કરવું. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૧૭, શિવકુમારનો ખેલો [છઠ્ઠ] તપ. (જૈ. પ્ર. જૈ. સિ.)

આ તપમાં ખાર છઠ્ઠ લગોલગ આયંબિલના પારણાવાળા કરવા. લાગટ ન થઈ શકે તો છુટક કરવા. ઉઘાપનમાં ખાર મોઢક, ફળ, ફપાનાણું વિગેરે દેવ પાસે ઢોકવાં. જ્ઞાનની પૂજા તથા ગુરુની ભક્તિ કરવી. “નમો અરિહંતાણું” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૧૮, ષટકાય તપ. (૨૦ વિ.)

આ તપમાં લાગટ છ ઉપવાસ કરવા. ઉઘાપનમાં શક્તિ પ્રમાણે જીવદયામાં દ્રવ્ય વાપરવું. ગણણું “નમો અરિહંતાણું” પદની નવકારવાળી વીશ પ્રમાણે ગણવું. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૧૯, સાત સૌખ્ય આઠ મોક્ષ તપ. (જૈ. પ્ર.)

આ તપમાં સાત એકાસણાં કરી-ઉપર એક ઉપવાસ

કરવો. ઉદ્યાપનમાં સાત મોઢક તથા આઠમો ચારગણો મોટો મોઢક દેવ પાસે ઢોકવો, સોળ જાતિનાં પક્ષવાન તથા ફળ, વિગેરે ઢોકવાં. જ્ઞાનપૂજા કરવી. “ નમો અરિહંતાણુ ” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે ૧૨-૧૨ કરવા.

૧૨૧, સિદ્ધિ તપ.

(પં. ત. જા.)

આ તપમાં પ્રથમ એક ઉપવાસ કરી પારણું, પછી બે, ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ત્રણ ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ચાર ઉપવાસ ઉપર પારણું, એમ ચઢતાં ચઢતાં આઠ ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવું. પારણે બેસણું કરવું. ઉદ્યાપને યથા-શક્તિ પૂજા-પ્રભાવના કરવી. ગણણું નીચે પ્રમાણે વીશ નવકારવાળીનું ગણવું. સાથીયા વિગેરે આઠ-આઠ કરવા.

- ૧ શ્રી અનન્તજ્ઞાનસંયુતાય સિદ્ધાય નમઃ
- ૨ શ્રી અનન્તદર્શનસંયુતાય સિં
- ૩ શ્રી અન્યાબાધ ગુણસં ૬ શ્રી અરૂપીનિરંજનગુણસં
- ૪ શ્રી અનન્તચારિત્ર ગુણ ૭ શ્રી અગુરૂલધુગુણસંયુ
- ૫ શ્રી અક્ષયસ્થિતિ ગુણસં ૮ શ્રી અનન્તવીર્યગુણસંયુ

૧૨૨, સિંહાસન તપ.

(પં. ત. લા.)

આ તપમાં પાંચ ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવું. એ રીતે

ચાર વાર પાંચ-પાંચ ઉપવાસ કરવા. તેમાં કુલ વીશ ઉપવાસ થાય છે. ઉદ્યાપન યથાશક્તિ કરવું ગણવું “ નમો સિદ્ધાણુ” પદનું વીશ નકવારવાળીનું ગણવું. સાથીયા વિગેરે પાંચ-પાંચ કરવા.

(આ તપ સમવસરણુ તપ પૂરે થયે કરવાની પ્રવૃત્તિ છે.)

૧૨૩, સૌભાગ્યસુંદર તપ.

(જૈ પ્ર. વિગેરે)

આ તપ એકાંતરા સોળ ઉપવાસ કરવાથી અને પારણે આયંજિલ કરવાથી ત્રીશ દિવસે પૂર્ણ થાય છે. “નમો અરિહંતાણુ” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વગેરે ખાર-ખાર કરવા. ઉદ્યાપને જ્ઞાનની પૂજા-લક્ષિત કરવી.

૧૨૪, સ્વર્ગકરંડક [સ્વર્ગ દંડ] તપ

(જૈ. પ્ર. વિગેરે)

આ તપમાં પ્રથમ ખાર દેવલોકને આશ્રયીને ખાર એકાસણાં કરવાં, પછી નવગ્રૈવેયક આશ્રયી નવ નીવી, પછી પાંચ અનુત્તર વિમાન આશ્રયી પાંચ આયંજિલ, છેવટ એક ઉપવાસ-એ રીતે સત્તાવીશ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. “નમો અરિહંતાણુ” પદની વીશ નવકારવાળી ગણવી. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૨૫, સ્વર્ગ સ્વસ્તિક તપ.

(જૈ. પ્ર. વિગેરે)

પ્રથમ ચાર એકાસણા ઉપર એક ઉપવાસ કરવો. ઉદ્યાપને પાંચ ધાન્યોનો સ્વસ્તિક પુરવો. પાંચે ધાન્ય મણુ મણુ પ્રમાણુ જ્ઞાનની પાસે ઢોકવાં. “નમો નાણુસ્સ” પદની નવ-કારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે એકાવન કરવા.

૧૨૬, બાવન જિનાલય તપ.

(પં. ત. લા. જા.)

આ તપ નંદીશ્વરક્રીપના બાવન જિનાલયની આરાધના નિમિત્તનો છે. તેને બાવન અજવાળા તપ કહે છે, તે સ્ત્રી જાતિએ કરેલ અપભ્રંશ છે.

આ તપમાં અજવાળી અને અંધારી આઠમ અને ચૌદશને દિવસે ઉપવાસ કરવા. એ રીતે તેર મહિને બાવન ઉપવાસે તપ પૂર્ણ કરવો.

આ તપ કરતાં જો કોઈ તિથિ ભૂલી જવાય તો કરેલો તપ ફરીથી શરૂ કરવો પડે છે. ઉદ્યાપને જ્ઞાનની પૂજા ભક્તિ તથા દર્શન ભક્તિ કરવી. અથવા નંદીશ્વરક્રીપની પૂજા ભણાવવી ગણણું વિગેરે નીચે પ્રમાણે—

અજવાળી આઠમે—શ્રી ચંદ્રાનનસ્વામિસર્વજ્ઞાય નમઃ

અંધારી આઠમે—શ્રીવર્ધમાનસ્વામિસર્વજ્ઞાય નમઃ

અજવાળી ચૌદશે—શ્રી ઋષભાનનસ્વામિસર્વજ્ઞાય નમઃ

અંધારી ચૌદશે—શ્રી વારિષેણસ્વામિસર્વજ્ઞાય નમઃ

સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૨૭, અષ્ટમહાસિદ્ધિ તપ. (લા.)

આ તપમાં લગોલગ આઠ એકાસણું કરવાં. અથવા એકાંતરા આઠ ઉપવાસ કરવા, ઉઘાપને જ્ઞાનપૂજા વિગેરે યથાશક્તિ કરવું. ગણુલું નીચે પ્રમાણે—

૧ અણિમા સિદ્ધયે નમઃ

૫ વશિતા સિદ્ધયે નમઃ

૨ મહિમા સિદ્ધયે નમઃ

૬ પ્રાકામ્ય સિદ્ધયે નમઃ

૩ લઘિમા સિદ્ધયે નમઃ

૭ પ્રાપ્તિ સિદ્ધયે નમઃ

૪ ગરિમા સિદ્ધયે નમઃ

૮ ઈશિતા સિદ્ધયે નમઃ

અથવા કામાવસાયિ સિં

સાથીયા વિગેરે આઠ-આઠ કરવા.

૧૨૮, રત્નમાળા તપ (લા.)

આ તપ બાવન દિવસ કરવાનો છે. તેમાં અનુક્રમે નીચે પ્રમાણે તપ કરવો—૧ ઉપવાસ, ૨ એકાસણું, ૩ એક ધાન્યનું આયંબિલ, ૪ એકલઠાણું (એકાસણું), ૫ પરધરીયું એકાસણું-ઠામ ચૌવિહાર, ૬ ઉપવાસ, ૭ ઉજળા ધાન્યનું

એકાસણું, ૮ આયંબિલ, ૯ એકલઠાણું, ૧૦ એકાસણું, ૧૧ ઉપવાસ, ૧૨ એકાસણું [જે ખાવાની ચીજ હોય તે સર્વે જિનેશ્વર પાસે મૂકી પછી ખાવી.), ૧૩ ઉપવાસ, ૧૪ એકાસણું (તે દિવસે જિનેશ્વરની અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરી પ્રભુ પાસે ખીરનો થાળ ધરવો), ૧૫ ઉપવાસ, ૧૬ એકાસણું, ૧૭ ઉપવાસ, ૧૮ એકાસણું, ૧૯ ઉપવાસ, ૨૦ એકાસણું, ૨૧ નીવી, ૨૨ આયંબિલ, ૨૩ એકલઠાણું, ૨૪ ઉપવાસ, ૨૫ એકાસણું, ૨૬ ઉપવાસ, ૨૭ એકલઠાણું, ૨૮ ઉપવાસ, ૨૯ એકાસણું, ૩૦ ઉપવાસ, ૩૧ એકાસણું, ૩૨ એકલઠાણું, ૩૩ એકાસણું, ૩૪ ઉપવાસ, ૩૫ એકાસણું, ૩૬ એકલઠાણું, ૩૭ ઉપવાસ, ૩૮ એકાસણું, (અષ્ટપ્રકારી પૂજા ખીરનો થાળ ઢાકવો), ૩૯ ઉપવાસ, ૪૦ એકાસણું (ખાવાની બધી ચીજ પ્રભુ પાસે ઢાકવી). ૪૧ ઉપવાસ, ૪૨ એકાસણું, ૪૩ એકલઠાણું, ૪૪ આયંબિલ, ૪૫ ઉજળા ધાન્યનું એકાસણું, ૪૬ ઉપવાસ, ૪૭ પરધરીયું એકાસણું, ૪૮ એકલઠાણું, ૪૯ એક ધાન્યનું આયંબિલ, ૫૦ એકાસણું ૫૧ ચૌવિહાર ઉપવાસ પર એકાસણું (અતિથિ સંવિભાગ કરવો.) આ પ્રમાણે તપ બાવન દિવસ કરવો. દરરોજ દહેરાસરે ચૌદ સાથીયા તથા દીવો કરવો. . ઉપવાસને દિવસે જિનભક્તિ વિશેષ કરવી. તપ પૂરો થયે ઉઘાપને અષ્ટપ્રકારી પૂજા લણાવવી, પ્રભુના કંઠમાં સુવર્ણનો, રૂપાનો અથવા ગુણનો હાર શક્તિ પ્રમાણે પહેરાવવો. સંઘવાત્સલ્ય કરવું. “ નમો અરિહંતાણું ” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી.

૧૨૯, ચિંતામણિ તપ.

(વિ, પ્ર.)

આ તપમાં પ્રથમ એક ઉપવાસ, પછી એકાસણું, ત્રીજે દિવસે નીવી, ચોથે દિવસે ઉપવાસ, પાંચમે દિવસે એકાસણું છટ્ટે દિવસે ઉપવાસ કરવો, ઉઘાપને જ્ઞાનપૂજા, રાત્રિજાગરણ કરવું, પાંચ સ્ત્રીઓને તંબોલ આપવું. “ નમો અરિહંતાણું ” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી, સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૩૦, પરદેશી રાજનો છટ્ટ

(છુ. પ.)

આ તપમાં તેર છટ્ટ કરવા, પારણે એસણું કરવાં, કુલ ૩૯ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે, ગણણું નીચે પ્રમાણે:—

નમો કારક દંસણુધરાણું
નમો રોચક દંસણુધરાણું
નમો દ્વીપક દંસણુધરાણું
નમો નિસગ્ગરુધરાણું
નમો ઉવએસરુધરાણું
નમો સુત્તરુધરાણું
નમો આણુરુધરાણું

નમો ખીયરુધરાણું
નમો અભિગમરુધરાણું
નમો વિત્યારરુધરાણું
નમો કિરિયારુધરાણું
નમો સંખેવરુધરાણું
નમો ધમ્મરુધરાણું

૧૩૧, સુખ-દુઃખના મહિમાનો તપ.

(લા.)

પ્રથમ માસે ઉપવાસ ઉપર આયંબિલ-એ પ્રમાણે પંદર ઉપવાસ અને પંદર આયંબિલ કરવાં, બીજે માસે પંદર આયંબિલ અને પંદર નીવી એકાંતરે કરવાં. ત્રીજે મહિને પંદર નીવી અને પંદર એકાસણાં એકાંતરે કરવાં, ચોથે મહિને પંદર એકાસણાં અને પંદર બેસણાં એકાંતરે કરવાં, ઉજમણે જ્ઞાનની પૂજાલક્ષિત કરવી, “ નમો અરિહંતાણું ” પદની વીશ નવ-કારવાળી ગણવી. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૩૨, રત્નપાવડી તપ.

(આસો-ચૈત્રના છઠ્ઠું)

આ તપમાં આઠ છઠ્ઠું ને ૧ અકૂમ (૩ ઉપવાસ) કરવામાં આવે છે. તે કોઈ પણ વરસના આસો શુદ્ધિ ૧૪-૧૫ નો છઠ્ઠું કરવો. ને છેલ્લો નવમે વર્ષે આસો શુદ્ધિ ૧૩-૧૪-૧૫ નો અકૂમ કરવો. ગણણું તથા સાથીયા વિગેરે નીચે પ્રમાણે—

પહેલી	ઓળીએ	નમો અરિહંતાણું	૧૨ ૧૨ ૧૨
બીજી	,,	નમો સિદ્ધાણું	૮ ૮ ૮
ત્રીજી	,,	નમો આયરિયાણું	૩૬ ૩૬ ૩૬
ચોથી	,,	નમો ઉવજાયાણું	૨૫ ૨૫ ૨૫
પાંચમી	,,	નમો લોએ સંવસાહૂણું	૨૭ ૨૭ ૨૭

છઠ્ઠી	,,	નમો દંસચુરસ	૬૭	૬૭	૬૭
સાતમી	,,	નમો નાણુરસ	૫૧	૫૧	૫૧
આઠમી	,,	નમો ચરિત્તરસ	૭૦	૭૦	૭૦
નવમી	,,	નમો તવરસ	૧૨	૧૨	૧૨

ઉઘાપનમાં નવપદજીની પૂજા લણાવવી.

૧૩૩, સુંદરી તપ.

આ તપમાં સાઠ આયંબિલ લાગટ કરવાં. ઉઘાપને જ્ઞાનની પૂજા ભક્તિ કરવી. ‘ નમો સિદ્ધાણું ’ પદનું ગણણું ગણવું. સાથીયા, ખમાસમણુ વિગેરે આઠ-આઠ કરવા. ઉઘાપને સિદ્ધની પૂજા ભક્તિ કરવી.

૧૩૪, મેરૂ કલ્યાણુક તપ.

(જૈ. પ્ર. વિગેરે)

આ તપ શ્રી આદીશ્વર ભગવંતની ભક્તિનો છે, તેમાં પ્રથમ ત્રણ અર્દુમ કરવા. પારણે બેસણું કરવું. પછી એકાંતર છ ઉપવાસ કરવા, પારણે બેસણું કરવું. પ્રથમ ત્રણ અર્દુમ ન થઈ શકે તો બે અર્દુમ કરવા અને પછી એકાંતર છ ઉપવાસ કરીને છેવટ એક અર્દુમ કરવો. આ તપ એકજ વર્ષમાં કરવો. મેરૂત્રયોદશીને દિવસે છેલ્લો ઉપવાસ આવે એ પ્રમાણે તપ કરવો. ઉઘાપને યથાશક્તિ પૂજા લણાવવી. ‘શ્રી ઋષભ-દેવ પારંગતાય નમઃ’ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૧૩૫, તીર્થ તપ. (શ્રા.)

તીર્થે જવાના મુહૂર્તને દિવસે કે તીર્થે પ્રથમ દર્શન કરવાના દિવસે દર વર્ષે તે યાત્રાની યાદીને માટે ઉપવાસ કરવો તેને તીર્થતપ કહે છે. (ગુજરાતી શ્રાદ્ધવિધિ ૪૬૩ મે પાને છે.) દર વર્ષનું ગણતું “ શ્રી તીર્થાધિરાજાય નમઃ ” સમ જવું. સાથીયા વિગેરે ૨૦-૨૦ કરવા.

૧૩૬, પ્રાતિહાર્ય તપ.

(૨ં. વિ.)

પ્રથમ ઉપવાસ ૧, પછી એકાસણું ૧, પછી બેસણું ૧ એવી રીતે આઠ વાર કરવાથી ૨૪ દિવસોએ આ તપ પૂર્ણ થાય છે. પછી જ્ઞાનપૂજા, પ્રભુપૂજા, પ્રભાવના, રાત્રિજાગરણ કરવું. ગણતું “ નમો અરિહંતાય ” પઢવું વીશ નવકારવાળી પ્રમાણ ગણવું. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર સમજવા.

૧૩૭, પચરંગી તપ (પ્ર.)

આ તપમાં ૨૫ માણસો હોવા જોઈએ, તેમાંથી એક પાંચકે (પાંચ માણસે) પ્રથમ પાંચ ઉપવાસનાં પચ્ચક્રખાણ કરવાં, બીજે દિવસે બીજા પાંચ માણસે ૪ ઉપવાસનાં પચ્ચક્રખાણ કરવાં. ત્રીજા દિવસે ત્રીજા પાંચ માણસે ૩ ઉપવાસનાં પચ્ચક્રખાણ કરવાં. ચોથે દિવસે ચોથા પાંચ માણસે બે

ઉપવાસનાં પચ્ચક્રખાણુ કરવાં. પાંચમે દિવસે. બાકીના પાંચ માણસે ૧ ઉપવાસનાં પચ્ચક્રખાણુ કરવાં. આ પચીસે માણસનાં પારણ્યા એક દિવસે આવવાં જોઈએ. આ તપમાં જ્ઞાનની સ્થાપના કરવી. પ્રદક્ષિણા, સાથીયા, ખમાસમણુ વિગેરે ૫૧ ૫૧ સમજવાં. પૂર્ણ તપે વરઘોડો ચડાવવો. ‘નમો નાણુરસ’ પદની ૨૦ નવકારવાળી ગણવી.

૧૩૮, યુગપ્રધાન તપ.

પ્રથમ જ્ઞાનની પૂજા લાણાવવી. પહેલા ઉદયના દિવસ ૨૦, તથા બીજા ઉદયના દિવસ ૨૩, તેમાં પહેલા ઉદયના ૨૦ દિવસ મધ્યે, પહેલે અને છેલ્લે દિવસે આયંબિલ અથવા ઉપવાસ કરવો, બાકીના અઠાર દિવસ એકાસણાં કરવાં. હંમેશાં વીશ ખમાસમણુ દેવાં, વીશ પ્રદક્ષિણા દેવી, વીશ લોગરસનો કાઉરસગ્ગ કરવો, બન્ને વખત પ્રતિક્રમણુ. ત્રણે કાળ દેવવંદન તથા જ્ઞાનની પૂજા કરવી. પહેલે તથા છેલ્લે દિવસે રૂપાનાણુ જ્ઞાનપૂજા કરવી, અને વચ્ચેના અઠાર દિવસ શકિત પ્રમાણે જ્ઞાનપૂજા કરવી. સાથીયા વીશ, બદામ ૨૦, તથા કૃળ-નૈવેદ્ય વિગેરે (વીશ-વીશ) વસ્તુઓ જ્ઞાન પાસે ઢોકવી. પ્રથમ તપના આરંભમાં પૂજા લાણાવવી. પછી જ્ઞાન પૂજવું. પછી પ્રદક્ષિણા, પછી ખમાસમણુ, પછી ચૈત્યવંદન અને પછી પચ્ચક્રખાણુ કરવું.

બીજા ઉદયનો વિધિ પણ એ જ રીતે જાણવો. વિશેષ એ કે પહેલે ને છેલ્લે દિવસે આયંબિલ અથવા ઉપવાસ કરવો.

વચ્ચે ૨૧ એકાસણાં કરવાં. ૨૩ દિવસે તપ પૂર્ણ કરવો. યુગપ્રધાનની છત્રી ઠવણી ઉપર મૂકવી ને તેની વાસક્ષેપ વડે પૂજા કરવી.

ગણુલું નીચે પ્રમાણે વીશ નવકારવાળી પ્રમાણુ દરરોજ ગણુવું:—

પહેલા ઉદયમાં.

- ૧ શ્રી સુધર્માસ્વામિને નમઃ
- ૨ „ જંબુસ્વામિને નમઃ
- ૩ „ પ્રલવસ્વામિને નમઃ
- ૪ „ શય્યંભવસ્વામિને નમઃ
- ૫ „ યશોભદ્રસૂરયે નમઃ
- ૬ „ સંભૂતિવિજયસૂરયે નમઃ
- ૭ „ ભદ્રબાહુસૂરયે નમઃ
- ૮ „ સ્થુલભદ્રસૂરયે નમઃ
- ૯ „ આર્યસુહસ્થિસૂરયે નમઃ
- ૧૦ „ આર્યમહાગિરયે નમઃ
- ૧૧ „ ગુણસુન્દરસૂરયે નમઃ
- ૧૨ „ કાલિકાચાર્યસૂરયે નમઃ
- ૧૩ „ સ્કન્દલાચાર્યસૂરયે નમઃ
- ૧૪ „ રેવતિમિત્રસૂરયે નમઃ
- ૧૫ „ આર્યધર્મસૂરયે નમઃ
- ૧૬ „ ભદ્રગુપ્તસૂરયે નમઃ
- ૧૭ „ ગુપ્તસૂરયે નમઃ

- ૧૮ શ્રી વજ્રસ્વામિસૂરયે નમઃ
 ૧૯ „ આર્યરક્ષિતસૂરયે નમઃ
 ૨૦ „ દુર્બલિકાપુષ્પમિત્રસૂરયે નમઃ

બીજા ઉદયમાં.

- ૧ શ્રી વજ્રસેનસૂરયે નમઃ
 ૨ „ નાગહસ્તિસૂરયે નમઃ
 ૩ „ રૈવંતમિત્રસૂરયે નમઃ
 ૪ „ સિંહસૂરયે નમઃ
 ૫ „ નાગાણ્ડનસૂરયે નમઃ
 ૬ „ ભૂતદ્વીપસૂરયે નમઃ
 ૭ „ કાલિકાચાર્યસૂરયે નમઃ
 ૮ „ સત્યમિત્રસૂરયે નમઃ
 ૯ „ હારિશ્વસૂરયે નમઃ
 ૧૦ „ જિનભદ્રક્ષમાશ્રમણસૂરયે નમઃ
 ૧૧ „ ઉમાસ્વાતિવાચકસૂરયે નમઃ
 ૧૨ „ પુષ્પમિત્રસૂરયે નમઃ
 ૧૩ „ સંભૂતિસૂરયે નમઃ
 ૧૪ „ સંભૂતિશુભસૂરયે નમઃ
 ૧૫ „ ધર્મરક્ષિતસૂરયે નમઃ
 ૧૬ „ જ્યેષ્ઠાંગગણિસૂરયે નમઃ
 ૧૭ „ ક્ષેત્રમિત્રસૂરયે નમઃ
 ૧૮ „ ધર્મઘોષેસૂરયે નમઃ
 ૧૯ „ વિનયમિત્રસૂરયે નમઃ

૨૦ શ્રી શીલમિત્રસૂરયે નમઃ

૨૧ „ રેવંતસૂરયે નમઃ

૨૨ „ સુમિષ્ણુમિત્રસૂરયે નમઃ

૨૩ „ અરીહદિત્તસૂરયે નમઃ

અજ્ઞાનતિમિરભાસ્કરમાં આપેલા યંત્રાનુસાર બે ઉદ્યનાં નામો લખ્યાં છે.

૧૩૯, મુક્તાવલી તપ.

તપસ્વીઓને કંઠના આલરણરૂપ નિર્મળ મુક્તાવલી સમાન હોવાથી આ તપ મુક્તાવલી નામનો કહેવાય છે, તે મુક્તાવલીમાં ઉપવાસાદિક સોળ સુધી બે આવળી આનુપૂર્વીવડે તથા પશ્ચાનુપૂર્વીવડે અનુક્રમે જાણવી. તેમાં પ્રથમ એક ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી છઠ્ઠ ઉપર પારણું, પછી ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી અઠ્ઠમ ઉપર પારણું, પછી ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ચાર ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી પાંચ ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી છ ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી સાત ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ઉપવાસ ઉપર પારણું, એ રીતે સોળ ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવું. ત્યારપછી પશ્ચાનુપૂર્વીએ લેવું. એટલે કે સોળ ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી પંદર ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ચૌદ ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ઉપવાસ ઉપર

પારણું, પછી તેર ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવું. આ પ્રમાણે ઉપવાસ ૩૦૦ તથા પારણાના દિવસ ૬૦ મળી એક વર્ષે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. તેને કનકાવળીની જેમ ચાર વાર કરવાથી ચાર વર્ષે પૂર્ણ થાય છે. તપને અંતે ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક પૂજા લણાવીને પ્રભુના કંઠમાં મુક્તાવલી (મોતીની માળા) આરોપવી. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપ કરવાથી વિવિધ પ્રકારના ગુણોની શ્રેણી પ્રાપ્ત થાય છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે. ગણણું “નમો અરિહંતાણું” ની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૪૦, રત્નાવળી તપ.

ગુણરૂપ રત્નોની આવળી હોવાથી આ તપ રત્નાવળી નામનો કહેવાય છે. તેમાં અનુક્રમે કાહલિકા, દાડિમ, લતા, તરલ (પદક), ખીજી લતા, દાડિમ અને કાહલિકા એ પ્રમાણે રત્નાવળી થાય છે. તેમાં પ્રથમ કાહલિકાને વિષે એક ઉપવાસ, પારણું, ત્યારપછી એ ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ત્રણ ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવું. ત્યારપછી દાડિમને વિષે આઠ અર્દ્ધમ કરવા, ત્યારપછી એક ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી એ ઉપર પારણું, પછી ત્રણ ઉપવાસ ઉપર પારણું; એ પ્રમાણે અનુક્રમે સોળ ઉપવાસ સુધી કરવાથી એક લતા (સેર) થાય છે. પછી ચોત્રીશ અર્દ્ધમ કરવાથી પદક થાય છે, ત્યારપછી પશ્ચાત્તુપૂર્વીવડે એટલે સોળ ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી પંદર ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ચૌદ

ઉપવાસ ઉપર પારણું, એ પ્રમાણે ઉતરતાં-ઉતરતાં એક ઉપવાસ સુધી આવવું. એમ કરવાથી બીજી લતા પૂર્ણ થાય છે. ત્યારપછી બીજા દાડિમના આઠ અડૂમ કરવા, પછી અડૂમ કરીને પારણું, પછી છટું કરીને પારણું, અને પછી ઉપવાસ કરીને પારણું કરવાથી બીજી કાહલિકા પૂર્ણ થાય છે, એ પ્રમાણે ઉપવાસના દિવસ ૪૩૪ તથા પારણાના દિવસ ૮૮ થાય છે. સર્વ મળી પરર દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. (કોઈના મતે આ તપ પણ ચાર પરિપાટીએ કરતાં પાંચ વર્ષ નવ માસ અને અઠાર દિવસે થાય છે.)

ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક ઘણા મૂલ્યવાળી નિર્મળ રત્નનીમાળા પ્રભુના કંઠમાં પહેરાવવી. ગુરુપૂજા, સંઘ-પૂજા, સંઘવાત્સલ્ય કરવું. આ તપ કરવાથી વિવિધ પ્રકારની લક્ષ્મી મળે છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. ગણણું પૂર્ણી જેમ “નમો અરિહંતાણુ”નું વીશ નવકાર વાળી પ્રમાણ ગણવું. સાર્થક આ વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૧૪૧, લઘુ સિંહનિઃક્રીડિત તપ

જેમ સિંહ ચાલતો-ચાલતો પાછળનો ભાગ જુએ છે, તેજ પ્રમાણે સિંહનિઃક્રીડિત તપ કહેવું છે. તેમાં પ્રથમ એક ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી બે ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી એક ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ત્રણ ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી બે ઉપવાસ, પછી ચાર ઉપવાસ, પછી ત્રણ ઉપવાસ પછી પાંચ, પછી ચાર, પછી છ, પછી પાંચ, પછી

સાત, પછી છ, પછી આઠ, પછી સાત, પછી નવ, પછી આઠ એ પ્રમાણે ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. પછી પશ્ચાત્તુપૂર્વીએ લેવું એટલે કે પ્રથમ નવ ઉપવાસ, પછી સાત ઉપવાસ, પછી આઠ, પછી છ, પછી સાત, પછી પાંચ, પછી છ, પછી ચાર, પછી પાંચ, પછી ત્રણ, પછી ચાર, પછી બે, પછી ત્રણ, પછી એક, પછી બે અને પછી એક ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. આ તપમાં ઉપવાસના દિવસ ૧૫૪ તથા પારણાના દિવસ ૩૩ મળી કુલ ૧૮૭ દિવસ થાય છે. (આ તપ પણ ચાર પરિપાટીએ કરતાં બે વરસ અને અઠ્ઠાવીશ દિવસે પૂરો થાય છે, એમ મતાંતર છે.)

ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક પ્રભુની પૂજા ભણાવી ઉપવાસની સંખ્યા પ્રમાણે મોદક, ફળ, પકવાન વિગેરે ઢાકવાં. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે. ગણણું વિગેરે પૂર્વવત્ “નમો અરિહંતાણું” તુ ગણવું.

૧૪૨, બૃહત્ સિદ્ધિનિઃકીર્તિત તપ.

આ તપ પણ પૂર્વની જેવો જ છે, પરંતુ અહીં તપ-સ્થાના દિવસો અધિક છે, તે આ પ્રમાણે:—

પ્રથમ એક ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી બે ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી એક ઉપવાસ, પછી ત્રણ પછી બે, પછી ચાર, પછી ત્રણ, પછી પાંચ, પછી સાત, પછી છ, પછી આઠ, પછી સાત, પછી નવ, પછી આઠ, પછી દશ, પછી નવ, પછી અગીઆર, પછી દશ, પછી બાર, પછી અગીઆર, પછી તેર,

પછી બાર, પછી ચૌદ, પછી તેર, પછી પંદર, પછી ચૌદ, પછી સોળ અને પછી પંદર ઉપવાસ કરીને પારણું કરવું. પશ્ચાત્તુર્વર્ષીએ આ પ્રમાણે લેવું. પ્રથમ સોળ ઉપવાસ, ચૌદ, પંદર, તેર, ચૌદ, બાર, તેર, અગીઆર, બાર, દશ, અગીઆર, નવ, દશ, આઠ, નવ, સાત, આઠ, છ, સાત, પાંચ, છ, ચાર, પાંચ, ત્રણ, ચાર, બે, ત્રણ, એક, બે અને છેવટે એક ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. (એ રીતે દરેકને અંતે પારણું કરવું, આ રીતે કુલ ઉપવાસના દિવસો ૪૯૭ તથા પારણાના દિવસો ૬૧ મળી કુલ ૫૫૮ દિવસે એક વર્ષ છ માસ ને અઠાર દિવસે આ તપ પૂરો થાય છે.) (આ તપ પણ ચાર પરિપાટીએ કરતાં છ વર્ષ, બે માસ અને બાર દિવસે પૂરો થાય છે એ મતાંતર છે.)

ઉદ્યાપનમાં મોટા સ્નાત્રપૂર્વક પૂજા લણાવીને ઉપવાસની સંજ્યા પ્રમાણે પુષ્પ, ફળ, તથા મોદકાદિક નૈવેદ્ય અર્પણ કરવું. સાધુને અન્નાદિકનું દાન દેવું. સંઘપૂજા, સંઘવાત્સલ્ય કરવું. આ તપનું ફળ ઉપશમશ્રેણીની પ્રાપ્તિરૂપ છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે. ગણણું વિગેરે પૂર્વવત્ “ નમો અરિહંતાણું ” નું ગણવું.

૧૪૩, ભદ્ર તપ.

આ તપ ભદ્ર એટલે કલ્યાણકારક હોવાથી ભદ્ર તપ કહેવાય છે, તેમાં પ્રથમ શ્રેણિમાં પહેલો એક ઉપવાસ કરી

પારણું કરવું. પછી બે ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ત્રણ ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ચાર અને પછી પાંચ, પછી એક અને પછી બે ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. ત્રીજી શ્રેણિએ પ્રથમ પાંચ ઉપવાસ, પછી એક, પછી બે, પછી ત્રણ અને પછી ચાર ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. ચોથી શ્રેણિએ પ્રથમ બે ઉપવાસ, પછી ત્રણ, પછી ચાર, પછી પાંચ અને પછી એક ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. પાંચમી શ્રેણિએ પ્રથમ ચાર, પછી પાંચ, પછી એક, પછી બે અને પછી ત્રણ ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. સર્વને છેડે એક જ પારણાનો દિવસ આવે. આ રીતે કરતાં કુલ ઉપવાસ ૭૫ તથા પારણાના દિવસ ૨૫ મળી ત્રણ માસ અને દશ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે.

ઉદ્યાપનમાં જિનેશ્વરનું સ્નાત્ર કરાવવું. કૃળ, નૈવેદ્ય, મોદક વિગેરે શક્તિ પ્રમાણે ઢોકવાં. આ તપનું કૃળ કલ્યાણની પ્રાપ્તિ થાય એ છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

“ શ્રી મહાવીરસ્વામિનાથાય નમઃ ” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૧૪૪, મહાભદ્ર તપ.

આ મહાભદ્ર તપ પણ પૂર્વની જ જેમ થાય છે, તેમાં તપના દિવસો અધિક છે, તે આ પ્રમાણે:—

પ્રથમ શ્રેણિમાં એક, બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, છ અને સાત ઉપવાસ અનુક્રમે આંતરારહિત પારણાવાળા કરવા. બીજી શ્રેણિમાં ચાર, પાંચ, છ, સાત, એક, બે અને ત્રણ ઉપવાસ આંતરારહિત પારણાવાળા કરવા. ત્રીજી શ્રેણિમાં સાત, એક, બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ અને છ ઉપવાસ એ જ રીતે કરવા. ચોથી શ્રેણિમાં ત્રણ, ચાર, પાંચ, છ, સાત, એક અને બે, એ પ્રમાણે પૂર્વની જેમ ઉપવાસ કરવા. પાંચમી શ્રેણિમાં છ, સાત, એક, બે, ત્રણ, ચાર અને પાંચ એ પ્રમાણે કરવા. છઠ્ઠી શ્રેણિમાં બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, છ, સાત અને એક એ પ્રમાણે ઉપવાસ કરવા. સાતમી શ્રેણિમાં પાંચ, છ, સાત, એક, બે, ત્રણ અને ચાર એ પ્રમાણે આંતરારહિત પારણાવાળા ઉપવાસ અનુક્રમે કરવા. આ રીતે આ તપમાં ઉપવાસના દિવસ ૧૯૬ તથા પારણાના દિવસ ૪૯ થાય, સર્વ મળીને ૨૪૫ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે.

ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક પૂજા ભણાવવી. યથા-શક્તિ ફળ, નૈવેદ્ય, મોઢક વિગેરે ઢોકવા. ગુરુપૂજા, સંઘપૂજા વિગેરે કરવું. આ તપનું ફળ સર્વ વિઘ્નનો નાશ તથા પુણ્યની પ્રાપ્તિ ધાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે. ગણણું વિગેરે ભદ્રતપ પ્રમાણે ગણવું. (જુઓ તપ નંબર ૧૪૩).

૧૪૫, ભદ્રોત્તર તપ.

ભદ્ર એટલે કલ્યાણ કરીને ઉત્તર એટલે ઉત્તમ હોવાથી

આ ભદ્રોત્તર નામે તપ કહેવાય છે. તેમાં પ્રથમ શ્રેણિએ અનુક્રમે પાંચ, છ, સાત, આઠ અને નવ ઉપવાસ આંતરારહિત પારણાવાળા કરવા. બીજી શ્રેણિમાં સાત, આઠ, નવ, પાંચ અને છ ઉપવાસ કરવા. ત્રીજી શ્રેણિમાં નવ, પાંચ, છ, સાત અને આઠ ઉપવાસ કરવા. ચોથી શ્રેણિમાં છ, સાત, આઠ, નવ અને પાંચ ઉપવાસ કરવા. તથા પાંચમી શ્રેણિમાં આઠ, નવ, પાંચ, છ અને સાત ઉપવાસ નિરંતર પારણાવાળા કરવા. તેથી ભદ્રોત્તર તપ થાય છે. આ તપમાં ઉપવાસદિન ૧૭૫ તથા પારણાદિન ૨૫ મળી બસે દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપન ભદ્રતપની પેઠે જાણવું. આ તપ કરવાથી સર્વ વાંછિતની સિદ્ધિ થાય છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાધ તપ છે, ગણણું વિગેરે તપ નંબર ૧૪૩ પ્રમાણે ગણવું.

૧૪૬, સર્વતોભદ્ર તપ.

ચોતરક્રથી કલ્યાણ કરનાર હોવાથી આ તપ સર્વતોભદ્ર કહેવાય છે. અહીં પ્રથમ શ્રેણિ નિરંતર પારણાવાળા પાંચ, છ, સાત, આઠ, નવ, દશ અને અગીઆર ઉપવાસ વડે થાય છે. બીજી શ્રેણિ આઠ, નવ, દશ, અગીઆર, પાંચ, છ અને સાત ઉપવાસવડે થાય છે. ત્રીજી શ્રેણિ અગીઆર, પાંચ, છ, સાત, આઠ, નવ અને દશ ઉપવાસવડે થાય છે. ચોથી શ્રેણિ સાત, આઠ, નવ, દશ, અગીઆર, પાંચ અને છ ઉપવાસવડે થાય છે. પાંચમી શ્રેણિ દશ, અગીઆર, પાંચ, છ, સાત, આઠ અને નવ ઉપવાસે

કરીને થાય છે. છટ્ઠી શ્રેણિ છ, સાત, આઠ, નવ, દશ, અગીઆર અને પાંચ ઉપવાસવડે થાય છે. તથા સાતમી શ્રેણિ નવ, દશ, અગીઆર, પાંચ, છ, સાત અને આઠ ઉપવાસવડે થાય છે. આ તપના ઉદર તથા પારણાના દિવસ ૪૯ થાય છે. કુલ આ તપ ૪૪૧ દિવસે પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપન ભદ્ર-તપની પેઠે જાણવું.

કેટલાએક આચાર્યો આ ચારે ભદ્રાદિક તપના ઉદ્યાપનમાં ઉપવાસની સંખ્યા પ્રમાણે પુષ્પ, ફળ, પકવાન્ન વિગેરે ઢોકવાનું કહે છે. આ તપનું ફળ સર્વ પ્રકારની શાંતિ તથા સર્વ કર્મના ક્ષયની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. ગણુણું વિગેરે તપ નંબર ૧૪૩ પ્રમાણે ગણુવું.

૧૪૭, ગુણુરત્ન સંવત્સર તપ.

ગુણુરૂપ રત્નોની પ્રાપ્તિનું કારણ હોવાથી આ ગુણુરત્ન તપ કહેવાય છે. (આ તપ શ્રી મહાવીરસ્વામીના શિષ્ય સ્કંદજીએ આચર્યો હતો.) તેમાં પહેલા માસમાં એક ઉપવાસ અને એક પારણું, એ રીતે પંદર ઉપવાસ અને પંદર પારણા મળીને ત્રીશ દિવસે પૂર્ણ થાય છે. બીજે માસે બે ઉપવાસને આંતરે પારણા કરવાથી વીશ ઉપવાસ તથા દશ પારણા મળી ત્રીશ દિવસે પૂર્ણ થાય છે. ત્રીજે માસે ત્રણ-ત્રણ ઉપવાસે પારણું કરવાથી ચોવીશ ઉપવાસ તથા આઠ પારણા મળી

બત્રીશ દિવસ થાય છે. ચોથે માસે ચાર-ચાર ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવાથી ચોવીશ ઉપવાસ અને છ પારણું મળીને ત્રીશ ઉપવાસ થાય છે. પાંચમે માસે પાંચ-પાંચ ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવાથી પચીશ ઉપવાસ અને પાંચ પારણું મળીને ત્રીશ દિવસ થાય છે. છટ્ઠે માસે છ-છ ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવાથી ચોવીશ ઉપવાસ અને ચાર પારણું મળીને અઠ્ઠાવીશ દિવસ લાગે છે. સાતમે માસે સાત-સાત ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવાથી એકવીશ ઉપવાસ અને ત્રણ પારણું મળી ચોવીશ દિવસે પૂર્ણ થાય છે. આઠમે માસે આઠ-આઠ ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવાથી ચોવીશ ઉપવાસ તથા ત્રણ પારણું મળીને સત્તાવીશ દિવસ થાય છે. નવમે માસે નવ-નવ ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવાથી સત્તાવીશ ઉપવાસ અને ત્રણ પારણું મળી ત્રીશ દિવસ થાય છે. દશમે માસે દશ-દશ ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવાથી ત્રીશ ઉપવાસ અને ત્રણ પારણું મળી તેત્રીશ દિવસ થાય છે. અગીઆરમે માસે અગીઆર-અગીઆર ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવાથી તેત્રીશ ઉપવાસ અને ત્રણ પારણું મળી છત્રીશ દિવસ થાય છે. બારમે માસે બાર-બાર ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવાથી ચોવીશ ઉપવાસ અને બે પારણું મળી છત્રીશ દિવસ થાય છે. તેરમે માસે તેર-તેર ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવાથી છવીશ ઉપવાસ અને બે પારણું મળી અઠ્ઠાવીશ દિવસ થાય છે. ચૌદમે માસે ચૌદ-ચૌદ ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવાથી અઠ્ઠાવીશ ઉપવાસ અને બે પારણું મળી ત્રીશ દિવસ થાય છે. પંદરમે માસે પંદર-પંદર ઉપવાસ ઉપર પારણું કરવાથી ત્રીશ ઉપવાસ અને બે પારણું મળી બત્રીશ

દિવસ થાય છે. સોળમે માસે સોળ-સોળ ઉપવાસ ઉપર પારણા કરવાથી બત્રીશ ઉપવાસ અને બે પારણા મળી ચોત્રીશ દિવસ થાય છે. આ રીતે આ તપ ન્યૂનાધિક તથા સરખા દિવસોએ કરીને બરાબર સોળ માસે જ પૂર્ણ થાય છે. (એકંદર ગણતાં ૪૮૦ દિવસ થાય છે.)

ઉઘાપનમાં મોટા સ્નાત્રપૂર્વક જિનપૂજા, સાધુપૂજા, સંઘ-પૂજા વિગેરે યથાશક્તિ કરવું. આ તપનું ફળ ઉચ્ચ ગુણ-સ્થાન પર આરોહણ થાય તે છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાધ તપ છે.

“ ગુણરત્ન સંવત્સરતપસે નમઃ ” આ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૧૪૮, માણિક્ય પ્રસ્તારિકા તપ

(માણિક્ય પાવડી)

માણિક્યની પ્રસ્તારિકાની જેમ આ તપનો વિસ્તાર હોવાથી માણિક્ય પ્રસ્તારિકા તપ કહેવાય છે. તે આશ્વિન શુક્લ એકાદશીએ આરંભી પૂર્ણિમા સુધી કરવાનો છે, એટલે કે એકાદશીએ ઉપવાસ, દ્વાદશીએ એકાસણું, ત્રયોદશીએ નીવી, ચતુર્દશીએ આયંબિલ અને પૂર્ણિમાએ બેસણું કરવું. અથવા એકાદશીએ ઉપવાસ, દ્વાદશીએ આયંબિલ, ત્રયોદશીએ નીવી, ચતુર્દશીએ એકાસણું તથા પૂર્ણિમાએ બેસણું એ પ્રમાણે

કરવું. તથા તે પાંચે દિવસોમાં પ્રભાતે સૂર્યોદય પહેલાં સ્નાન-
પૂર્વક સારા ભાગ્યવાળી સુવાસિની સ્ત્રીનું મુખમંડન તથા
ઉદ્દર્શન કરવું. પછી પોતે પણ પવિત્ર સુંદર વસ્ત્રો. અથવા
કસુંબી વસ્ત્રનું યુગલ પહેરીને તથા સંપત્તિ પ્રમાણે અલંકારો
પહેરીને અખંડ અક્ષતની અંજલી ભરીને તે ઉપર એક
જાતિક્ષણ (જાયક્ષણ) મૂકી મંગલોચારપૂર્વક ચૈત્યને પ્રદક્ષિણા
કરીને તે અંજલી જિનેશ્વર પાસે મૂકવી. પછી બીજી પ્રદ-
ક્ષિણામાં શ્રીક્ષણ મૂકવું. ત્રીજી પ્રદક્ષિણામાં ડીંટ તથા પર્ણ
સહિત બીજેક અક્ષતની અંજલી ઉપર મૂકવું. તથા ચોથી
પ્રદક્ષિણામાં અક્ષતની અંજલી ઉપર સોપારી મૂકી પ્રદક્ષિણા
કરીને અંજલી દેવ પાસે મૂકવી. પછી સાત ધાન્ય, લવણ,
એકસો-આઠ હાથ વસ્ત્ર, એકસો-આઠ રાતી ચણેાડી, તથા
કસુંબી વસ્ત્ર દેવ પાસે મૂકવું. આ પ્રમાણે ચાર વર્ષ સુધી
કરવું. ઉદ્યાપનને વિષે એકસો-આઠ પૂર્ણ કુંભ દીવાસહિત
દેવ પાસે ઢોકવા. તથા એક રૂપાનો દીવો સુવર્ણની વાટસહિત
ઢોકવો. સંઘપૂજા, સંઘવાત્સલ્ય કરવું. આ તપ કરવાથી
નિર્મળ ગુણની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવા
લાયક આગાઠ તપ છે.

“ માણિક્ય પ્રસ્તારિકા તપસે નમઃ ” નવકારવાળી વીશ,
સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૪૯, પદ્મોત્તર તપ.

(કમળની ઓળી)

પદ્મ એટલે કમળની જેમ લક્ષ્મીવડે ઉત્કૃષ્ટ હોવાથી આ તપ પદ્મોત્તર નામે કહેવાય છે, તેમાં નવ પદ્મોને વિષે દરેક પદ્મમાં આઠ-આઠ પાંખડી હોવાથી તે દરેકને એકાંતર એકાસણના પારણાવાળો એક-એક ઉપવાસ કરવો. એવી રીતે નવ વખત કરવું, તેથી આ તપ ઓંતેર ઉપવાસ અને ઓંતેર એકાસણાએ કરીને પૂર્ણ થાય છે. આ તપ શુક્લ પક્ષની નવમીને રોજ શરૂ કરવો. ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિએ જિનપૂજા કરવી. આઠ પાંખડીવાળા સુવર્ણના નવ કમળ કરાવી પ્રભુ પાસે ઢાકવા. સાધુને અન્નાદિકનું દાન દેવું. સંઘપૂજા, સંઘવાત્સલ્ય કરવું. આ તપ કરવાથી મોટી લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

“ પદ્મોત્તરતપસે નમઃ ” અથવા “ નમો અરિહંતાણું ” એ પદ્મની નવકારવાળી વીશ ગણવી. તથા સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૫૦, એકાવળી તપ.

એક આવળીની જેમ ઉપવાસ કરવાથી એકાવળી તપ થાય છે, તેમાં પ્રથમ એક ઉપવાસ પછી પારણું, પછી બે ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ત્રણ ઉપવાસ ઉપર પારણું, એમ કરવાથી પ્રથમ કાહલિકા થાય છે. પછી એકાંતર પારણાવાળા

આઠ ઉપવાસ કરવા. તેણે કરીને કાહલિકાની નીચે દાડિમ-પુષ્પ ઉત્પન્ન થાય છે. ત્યારપછી એક ઉપવાસ ઉપર એક પારણું, પછી બે ઉપવાસ ઉપર એક પારણું, પછી ત્રણ ઉપવાસ ઉપર એક પારણું, એ રીતે ચડતાં-ચડતાં સોળ ઉપવાસ ઉપર એક પારણું કરવાથી હારની એક સેર પૂરી થાય છે. ત્યારપછી ચોત્રીસ ઉપવાસ એકાંતર પારણાવડે કરવાથી તે હારનું પદક થાય છે. ત્યારપછી વિદોમના કમથી એટલે સોળ ઉપવાસ ઉપર એક પારણું, પંદર ઉપવાસ ઉપર એક પારણું, ચૌદ ઉપવાસ ઉપર એક પારણું, એમ ઉતરતાં-ઉતરતાં છેવટ એક ઉપવાસ ઉપર એક પારણું કરવાથી બીજી સેર પૂરી થાય છે. પછી પારણાના આંતરાવાળા આઠ ઉપવાસ કરવાથી બીજા દાડિમના પુષ્પ ઉત્પન્ન થાય છે. ત્યારપછી ત્રણ ઉપવાસ ઉપર એક પારણું, પછી બે ઉપવાસ ઉપર એક પારણું, અને છેવટે એક ઉપવાસ ઉપર પારણું એ રીતે કરવાથી બીજી કાહલિકા પૂર્ણ થાય છે. આમ કરવાથી કુલ ૩૩૪ ઉપવાસ અને ૮૮ પારણા થાય છે.

ઉદ્યાપનમાં બૃહત્સ્નાત્રપૂર્વક વિધિથી પૂજા કરીને પ્રતિમાને મોટો મુક્તાફળનો એક સેરનો હાર ^૧પહેરાવવો. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા, ગુરુપૂજા વિગેરે કરવું. આ તપ કરવાથી નિર્મળ ગુણની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાદ તપ છે.

૧ તથા સુવર્ણ અક્ષરમય પુસ્તક લખાવી સુવિહિત મુનિને આપવું. તેવો જોગ ન હોય તો શ્રી સંઘના ભંડારમાં મૂકવું, પણ પોતાની નિશ્રાએ ન રાખવું.

બીજી રીતે એકાસણું ૧, નીવી ૧, આયંબિલ ૧, તથા ઉપવાસ ૧, એ રીતે એક ઓળી થઈ. એવી પાંચ ઓળી કરવાથી પણ એકાવળી તપ થાય છે. (આ મતાંતર વિધિપ્રપામાં છે.)
 “નમો અરિહંતાણું” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૧૫૧, ધન તપ.

આ તપ આંકડાના ધનની યુક્તિએ થાય છે. તેમાં પ્રથમ એક ઉપવાસ કરી પારણું કરવું, પછી બે ઉપવાસ કરી પારણું, પછી એક ઉપવાસ કરી પારણું, પછી બે ઉપવાસ કરી પારણું, પછી ફરીથી બે ઉપવાસ કરી પારણું, પછી એક ઉપવાસ કરી પારણું, પછી બે ઉપવાસ કરી પારણું, અને પછી એક ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. આ રીતે ઉપવાસ બાર તથા પારણું આઠ મળી વીશ દિવસે આ તપ પૂરો થાય છે.

ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિએ પૂજા કરી ઉપવાસની સંખ્યા પ્રમાણે પુષ્પ, ફળ, મોદક વિગેરે દેવ પાસે ઢાકવા. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. મુનિને દાન દેવું. આ તપનું ફળ મહાલક્ષ્મી (મોક્ષલક્ષ્મી)ની પ્રાપ્તિ થાય. તે છે. આ યતિ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. “નમો અરિહંતાણું” પદની નવકારવાળી વીશ, સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૧	૨
૧	૨

૨	૧
૨	૧

યંત્ર

૧૫૨, વર્ગ તપ.

વર્ગના આંકવડે જે તપ તે વર્ગ તપ કહેવાય છે. તેમાં નીચે પ્રમાણે એકાંતર પારણવાળા નિરંતર ઉપવાસવડે આઠ શ્રેણિએ તપ કરવો.

પહેલી શ્રેણી	૧ ૨ ૧ ૨ ૨ ૧ ૨ ૧
બીજી શ્રેણી	૧ ૨ ૧ ૨ ૨ ૧ ૨ ૧
ત્રીજી શ્રેણી	૨ ૧ ૨ ૧ ૧ ૨ ૧ ૨
ચોથી શ્રેણી	૨ ૧ ૨ ૧ ૧ ૨ ૧ ૨
પાંચમી શ્રેણી	૧ ૨ ૧ ૨ ૨ ૧ ૨ ૧
છટ્ઠી શ્રેણી	૧ ૨ ૧ ૨ ૨ ૧ ૨ ૧
સાતમી શ્રેણી	૨ ૧ ૨ ૧ ૧ ૨ ૧ ૨
આઠમી શ્રેણી	૨ ૧ ૨ ૧ ૧ ૨ ૧ ૨

એટલે કે પ્રથમ એક ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. પછી બે ઉપવાસ કરી પારણું, પછી એક ઉપવાસ કરી પારણું, પછી બે ઉપવાસ કરી પારણું, પછી બે ઉપવાસ પછી પારણું, પછી એક ઉપવાસ કરી પારણું, પછી બે ઉપવાસ કરી પારણું, અને પછી એક ઉપવાસ કરી પારણું કરવું. એ રીતે પહેલી શ્રેણી થઈ. તે પ્રકારે બીજી સાતે શ્રેણીઓ કરવી. તે પ્રમાણે કરતાં ઉપવાસ ૯૬ તથા પારણા ૬૪ મળી કુલ દિવસ સંખ્યા ૧૬૦ થાય. ઉદ્યાપને મોટી સ્નાત્રપૂર્વક ૧૬૦ મોઢક, કૂળ, પુષ્પ વિગેરે ઢાકવાં. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું કૂળ મહાક્રદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે. ગણણામાં “નમો અરિહંતાણું” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીઆ વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૧૫૩, શ્રેણી તપ.

શ્રેણીના અંકવડે જે તપ તે શ્રેણીતપ કહેવાય છે. આ શ્રેણી તપમાં છ શ્રેણીઓ કહી છે, તેમાં પ્રથમ શ્રેણીએ પ્રથમ એક ઉપવાસ કરી પારણું કરવું, પછી બે ઉપવાસ કરી પારણું કરવું, બીજી શ્રેણીમાં પ્રથમ એક ઉપવાસ કરી પારણું, પછી બે ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી ત્રણ ઉપવાસ ઉપર પારણું. ત્રીજી શ્રેણીમાં એક, બે, ત્રણ, ચાર ઉપવાસ એ જ પ્રમાણે પારણાવાળા કરવા. ચોથી શ્રેણીમાં એક, બે, ત્રણ, ચાર. અને પાંચ. પાંચમીમાં એક, બે, ત્રણ, ચાર પાંચ, અને છ. તથા છટ્ટીમાં એક, બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ, છ, અને સાત નિરંતર ઉપવાસ અનુક્રમે પારણાનાં આંતરાવાળા કરવા. એ રીતે કરવાથી ઉપવાસ ૮૩ અને પારણા ૨૭ મળી કુલ ૧૧૦ દિવસે આ તપ પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપને મોટી સ્નાત્રવિધિ પૂર્વક ૧૧૦ પકવાન્ન, ફળ, પુષ્પ વગેરે ઢાકવા. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ ક્ષપકશ્રેણીની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાહ તપ છે. “નમો અરિહંતાણું” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી, સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૫૪, સૂર્યાયણ તપ.

સૂર્યની જેમ અયન એટલે ગતિ અર્થાત્ હાનિ અને વૃદ્ધિએ કરીને જે તપ થાય તે સૂર્યાયણ તપ કહેવાય છે.

આ તપ વજ્રમધ્ય તથા યવમધ્ય ચાંદ્રાયણની જેમ જ કરવો. પરંતુ આ તપ કૃષ્ણપક્ષની પ્રતિપદાએ આરંભવો. ઉદ્યાપનમાં ચંદ્રને ઠેકાણે સૂર્ય કરવો. બાકી સર્વ ચાંદ્રાયણ તપ પ્રમાણે જાણવું. આ તપનું ફળ મોટા રાજ્યની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ સાધુ તથા શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. (નંબર ૧૨ વાળો તપ જુઓ.)

૧૫૫, અમૃતાષ્ટમી તપ.

અમૃતના અભિષેક વડે જણાતી જે અષ્ટમી તે અમૃતાષ્ટમી કહેવાય છે. આ તપ શુક્લપક્ષની આઠ આઠમને દિવસે આયંબિલ (અથવા ઉપવાસ) વિગેરે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરવાથી પૂર્ણ થાય છે. ઉદ્યાપનમાં મોટી સ્નાત્રવિધિપૂર્વક ઘી તથા દુધના ભરેલા કળશ બે (ઉપર નવું વસ્ત્ર ઢાંકીને) તથા એક મણ મોઢક દેવ પાસે ઢોકવા. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે. આ તપનું ફળ આરોગ્યતાની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. બીજી રીતે એકાસણાં તેર, નીવી ચોવીશ, આયંબિલ પંદર, એ પ્રમાણે લગોલગ કરવાથી પણ આ તપ પૂર્ણ થાય છે. બીજે સર્વ વિધિ ઉપર પ્રમાણે સમજવો.

“ૐ નમો સિદ્ધાણું” એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાચીયા વિગેરે આઠ-આઠ કરવા.

૧૫૬, અખંડ દશમી તપ.

અખંડિત દશમીને દિવસે જે તપ કરવામાં આવે છે. તેનું નામ અખંડ દશમી તપ કહેવાય છે. તેમાં દશ શુક્લ દશમીને દિવસે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે એકાસણાદિક તપ કરવો. તેથી તે તપ પૂર્ણ થાય છે. (તપને દિવસે અખંડ અન્નનું લોજન કરવું એટલે કે મુશળ વડે નહિ ખાંડેલા એવા ચોખાનું લોજન કરવું.) ઉઘાપને દશ-દશ પકવાન્ન, ફળ, રૂપાનાણું, વિગેરે દેવ પાસે ઢાકવું. અખંડ અક્ષતનું નૈવેદ્ય મૂકવું. અખંડ (નવું) વસ્ત્ર ગુરુને વહોરાવવું. ચૈત્યની ફરતી ધીની ત્રણ ધારા અખંડ કરવી. (પ્રભુની પ્રતિમા એક મોટા તાસમાં બિરાજમાન કરી, સવા પાંચ શેર ધી લઈ તેની અખંડ ધારાવાડી જરા માત્ર પણ ધાર ત્રૂટે નહિ તે રીતે પ્રતિમાને ફરતી કરવી.) સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ અખંડસુખની પ્રાપ્તિ થાય તે છે. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાધ તપ છે.

“નમો અરિહંતાણું” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીઆ વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૧૫૭, પરત્ર પાલી તપ.

પરલોકને વિષે પાલ જેવું તપ તે પરત્ર પાલી તપ કહેવાય છે. તેમાં શ્રી મહાવીરસ્વામિના કલ્યાણકોની સમાપ્તિથી એટલે કે દિવાળીના દિવસથી આરંભીને પ્રથમ ત્રણ ઉપવાસ

(અર્દ્રમ) કરવા. પછી આંતરા રહિત બત્રીશ નીવી કરવી. કોઈના મતમાં દશ ઉપવાસ એકાંતરા કરવાનું પણ કહેલું છે. (જૈન ધર્મ સિંધુ તથા જૈન પ્રબોધમાં છેલ્લો પણ અર્દ્રમ કરવો. એમ કહ્યું છે.) આ પ્રમાણે પાંચ વર્ષ સુધી તપ કરવો. ઉદ્યાપને દરેક વર્ષે થાળમાં એક સેર લાપશીની પાળ કરી વચ્ચે ઘીથી પૂર્ણ કરી દેવ પાસે ઢોકવી. પાંચ વર્ષને અંતે છેલ્લા ઉદ્યાપનમાં મોટી રનાત્રવિધિપૂર્વક જિનપૂજા કરી ઉપર પ્રમાણે નૈવેદ્ય તથા વિવિધ પ્રકારના પકવાન્ન, ફળ, રૂપાનાણું. વિગેરે દેવ પાસે ઢોકવાં. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ પરલોકમાં સદ્ગતિની પ્રાપ્તિ થાય. તે છે. આ શ્રાવકને કરવાનો આગાઠ તપ છે.

“શ્રી મહાવીરસ્વામિ પારંગતાય નમઃ” એ પદની નવ-કારવાળી વીશ પણવી. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૧૫૮, કર્મચતુર્થ તપ.

કર્મના ખંડનને માટે જે ચતુર્થ એટલે ઉપવાસ કરવો તે કર્મચતુર્થ તપ કહેવાય છે. તેમાં પ્રથમ ત્રણ ઉપવાસ (અર્દ્રમ) કરીને પારણું કરવું. પછી એકાંતરા સાઠ ઉપવાસ કરવા, પછી છેડે ત્રણ ઉપવાસ (અર્દ્રમ) આંતરા રહિત કરવા. એ પ્રમાણે ઉપવાસ ૬૬ તથા પારણાદિન ૬૨ મળી કુલ ૧૨૮ દિવસે આ તપ પૂરો થાય છે. ઉદ્યાપનમાં મોટી રનાત્ર વિધિ-પૂર્વક રૂપાનું વૃક્ષ તથા સુવર્ણનો કુહાડો કરાવી દેવ પાસે

ઢોકવો. નાના પ્રકારના પકવાન્ન, ફળ વિગેરે ઢોકવાં. સંઘવાત્સલ્ય, સંઘપૂજા કરવી. આ તપનું ફળ કર્મનો નાશ થાય તે છે.

“ૐ નમો અરિહંતાણુ” પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૫૯, અષ્ટ પ્રવચનમાતૃ તપ.

પહેલે દિવસે એક કવળ, બીજે દિવસે એક કવળ, ત્રીજે દિવસે એક કવળ એ પ્રમાણે ૧ ૧ ૧ ઈર્યાસમિતિની આરાધના ત્રણ દિવસ કરવી. પછી પહેલે દિવસે બે કવળ, બીજે દિવસે એક, ત્રીજે દિવસે બે, એ પ્રમાણે ૨ ૧ ૨ ભાષાસમિતિની આરાધના ત્રણ દિન કરવી. એષણાસમિતિની આરાધના માટે અનુક્રમે ૩-૧-૩ એ પ્રમાણે ત્રણ દિવસ કરવા. આદાનભંડ નિક્ષેપણા સમિતિના અનુક્રમે ૪-૧-૪ એ પ્રમાણે ત્રણ દિવસ કરવા. ઉચ્ચારપાસવણુ-ખેલપારિઠાપનિકા સમિતિના અનુક્રમે ૫-૧-૫ કરવા. મનોશુષ્પિતના ૬-૧-૬ કરવા. વચનશુષ્પિતના ૭-૧-૭ કવળ કરવા. તથા કાયશુષ્પિતના ૮-૧-૮ એ પ્રમાણે કરવા. સર્વ કવળ સંખ્યા ૮૦ થાય છે. તપ દિન ૨૪ તથા પાંચણા દિન ૮ થાય છે. (એટલે કે એક માતૃનો ત્રણ દિવસનો તપ પૂરો થાય ત્યારે છેડે એક પારણું કરવાથી પારણુના દિવસ આઠ થાય છે.) ગણણું વિગેરે નીચે પ્રમાણે જે માતૃનો તપ ચાલતો હોય તેના નામનું ગણવું.

સાં ૫૦ લો ૦ નં

૧ ઈર્યાસમિતિધરાય નમઃ

૩ ૩ ૩ ૨૦

[૧૭૮] * * તપાવજિ * * *

૨ ભાષાસમિતિધરાય નમઃ	૫	૫	૫	૨૦
૩ એષણાસમિતિધરાય નમઃ	૭	૭	૭	૨૦
૪ આદાનભંડનિક્ષેપણાસમિતિધરાય નમઃ	૯	૯	૯	૨૦
૫ ઉચ્ચારપ્રસવણુખેલપારિષ્ઠાપનિકા				
સમિતિધરાય નમઃ	૧૧	૧૧	૧૧	૨૦
૬ મનોગુપ્તિધરાય નમઃ	૧૩	૧૩	૧૩	૨૦
૭ વચ્ચનગુપ્તિધરાય નમઃ	૧૫	૧૫	૧૫	૨૦
૮ કાયગુપ્તિધરાય નમઃ	૧૭	૧૭	૧૭	૨૦

૧૬૦, અષ્ટમાસી તપ.

(જૈ. પ્ર. જૈ, સિં. વિગેરે)

આ તપમાં એકાંતર એકાસણે ૨૪૦ ઉપવાસ કરવા. એટલે કે એક ઉપવાસ અને એક એકાસણું એ પ્રમાણે ૨૪૦ ઉપવાસ અને ૨૪૦ એકાસણું કરવાં. ઉજમણે ૨૪૦ મોઢક ઢોકવા. આ તપ મધ્યમ બાવીશ તીર્થંકર આશ્રયીને કરવાનો છે, તેથી જે જે તીર્થંકરનો તપ ચાલતો હોય તે તે તીર્થંકરના નામની સાથે નાથાય નમઃ એ પદ જોડી વીશ નવકારવાળી ગણવી. આ પ્રમાણે દરેક તીર્થંકરને આશ્રયી ૨૪૦ ઉપવાસ તથા ૨૪૦ એકાસણું કરવાં. સાથીયા વિગેરે બાર-બાર કરવા.

૧૬૧, કર્મ ચક્રવાલ તપ.

(જૈ. પ્ર. નં. અ. વિગેરે)

પ્રથમ એક અર્દુમ કરી પારણું કરવું, પછી ચોસઠ ઉપવાસ એકાંતર પારણાવાળા કરવા. (કોઈ પ્રતમાં સાઠ તથા કોઈમાં એકસઠ ઉપવાસ લખ્યા છે.) છેવટ એક અર્દુમ કરવો. તેમાં કુલ ઉપવાસ ૭૦ અને ૬૬ પારણા થાય છે. ઉજમણે ૧૨૮ મોઢક જ્ઞાન પાસે ઢોકવા. સુવર્ણચક્ર દેવ પાસે ઢોકવું. “નમો-અરિહંતાણુ”, એ પદની નવકારવાળી વીશ ગણવી. સાથીયા વિગેરે ખાર-ખાર કરવા.

૧૬૨, પદકંડી તપ.

(જૈ. પ્ર. જૈ. સિં.)

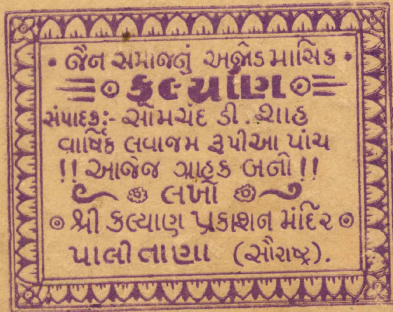
પ્રથમ એક ઉપવાસ કરી પારણું, પછી બે ઉપવાસ કરીને પારણું, પછી એક ઉપવાસ કરીને પારણું, એ પ્રથમ ઓળી થઈ. પછી એક ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી બે ઉપવાસ ઉપર પારણું, પછી એક ઉપવાસ ઉપર પારણું, એ બીજી ઓળી થઈ. એક ઉપવાસ ઉપર પારણું, બે ઉપવાસ ઉપર પારણું, ત્રણ ઉપવાસ ઉપર પારણું, બે ઉપવાસ ઉપર પારણું, એક ઉપવાસ ઉપર પારણું એ ત્રીજી ઓળી થઈ. પછી એક ઉપવાસ ને પારણું, બે ઉપવાસ ને પારણું, ત્રણ ઉપવાસ ને પારણું, ચાર ઉપવાસ ને પારણું, ત્રણ ઉપવાસ ને પારણું,

[૧૮૦] * * તપાવલિ * *

ઐ ઉપવાસ ને પારણું, એક ઉપવાસ ને પારણું,
ઓળી થઈ. કુલ ૩૩ ઉપવાસ ને ૧૮ પારણા
દિવસ થાય. ઉઘાપનમાં તપની સંખ્યા જેટલાં (તથા
પ્રવાલ દેવને ચડાવવા. પૂજા વિગેરે યથાશ
“નમો સિદ્ધાણું” એ પદની નવકારવાળી વીશ
સાથીયા વિગેરે આઠ-આઠ કરવા.

કલ્યાણ શ્રી. પ્રેસ-પાલીતાણા.